

គ្រឿងអាជីវកម្ម^ន កំណត់សេវាដែលសម្រេច កំណត់សេវាដែលសម្រេច

SDGsPGS (Sustainable Development Goals
Participatory Guarantee System)

โดย ดร.อนุรักษ์ เรืองรอง
นักวิชาการอิสระ ขับเคลื่อนการพัฒนาระบบมาตรฐานการรับรอง แบบมีส่วนร่วม โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง^ន
เลขาธิการ สหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย

คำนำ

เกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture) คือระบบการเกษตรที่ครอบคลุมถึงวิธีชีวิตเกษตรกร กระบวนการผลิต และการจัดการทุกช่วงแบบ เพื่อให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม ลิงแวดล้อม และระบบนิเวศซึ่งนำไปสู่ การพึ่งตนเองและการพัฒนา คุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภคเกษตรกรรมยั่งยืนครอบคลุม เกษตรธรรมาธิ เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร เกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่

ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรรมยั่งยืนรูปแบบใด หากเกษตรกรผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน หรือการแบ่งปัน ในกลุ่มเล็กๆ คงไม่มีความจำเป็นต้องพัฒนามาตรฐานใดๆ แต่หากทำการผลิตและแปรรูปโดยมีเป้าหมายเพื่อการค้าขาย ไม่ว่าจะภายในชุมชน ภายในจังหวัด หรือข้ามจังหวัด หรือข้ามประเทศ การพัฒนามาตรฐานเพื่อรับรอง ผลผลิตมีความจำเป็นและสำคัญยิ่ง

ที่ผ่านมา การเกษตรประน้ำที่มีการพัฒนามาตรฐานได้อย่างชัดเจน คือเกษตรอินทรีย์โดยเกษตรกรสามารถเข้าถึงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่รับรองโดยกลไกรัฐ โดยกลไกเอกชน และโดยกลไกบุคคลที่ 3 และสามารถเข้าถึงการพัฒนามาตรฐานสากลได้ตามความต้องการที่จะเชื่อมโยงค้าขายผลผลิตในตลาดปลายน้ำ

ในช่วงต้นของคู่มือฉบับนี้ได้พูดถึงภาพใหญ่ของการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับโลก ตามมาด้วย การทำความเข้าใจการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนในประเทศไทยผ่านยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์แห่งชาติ และยุทธศาสตร์เกษตรกรรมยั่งยืนในแผนพัฒนาฉบับที่ 12 จากนั้นได้นำเสนอให้เห็นภาพของการพัฒนาระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมทั้งระดับสากลและในประเทศไทย ตามมาด้วยการทำความเข้าใจการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS และการจัดกลไกต่างๆ ทั้งระดับจังหวัดและระดับชาติเพื่อเดินสู่การปฏิบัติ

การพัฒนาระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System - PGS) มีความสำคัญและได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆมากขึ้น เพราะช่วยประหยัดต้นทุนในการรับรอง และที่สำคัญ ก็คือกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้เสียในแต่ละพื้นที่ การพัฒนาระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมสามารถรับรองแปลงเกษตรและผลผลิตที่เกิดขึ้นในกิจกรรมการเกษตรทุกประเภทที่เป็นส่วนหนึ่งของเกษตรกรรมยั่งยืน

คู่มือพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ฉบับนี้ มีไว้เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งที่เครือข่ายเกษตรกรและภาคีร่วมพัฒนาสามารถนำไปพัฒนาเพื่อการรับรองแปลงและผลผลิตจากกลุ่มเครือข่ายทั้งในประเทศไทยและในกลุ่มประเทศ ASEAN เครือข่าย SDGsPGS ไม่ใช่เครือข่ายเพื่อการรับรองมาตรฐานแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่มาตราฐานการรับรองแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาและรับรองแปลงรับรองผลผลิตแปลงเกษตร เกิดการเชื่อมโยง และการจัดการนำผลผลิตออกจากสู่ตลาดอย่างเป็นระบบทั้งห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่ฟาร์ม กลางฟาร์ม และปลายฟาร์ม

เครือข่าย SDGsPGS ได้พัฒนากลไกการขับเคลื่อนระดับจังหวัดขึ้นมา 4 กลไก ได้แก่ กลไกคณะกรรมการ ตรวจสอบแปลงเกษตรอินทรีย์ กลไกมาตรฐาน กองทุนสนับสนุนการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม และ

สุดท้ายคือกลไกเพื่อดูแลการบริหารจัดการข้อมูลในระบบฐานข้อมูล SDGsPGS SAN (Sustainable Agriculture Network) ใช้ตลาดนำการผลิต ทำให้สามารถช่วยเกษตรกรจัดการผลิตเพื่อการค้าสู่ตลาดได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

เครือข่าย SDGsPGS นอกจากพัฒนากลไก 4 กลไกระดับจังหวัดแล้ว ในวันที่ 18 พฤษภาคม 2561 ได้ยกระดับเป็นกลไกขั้นเคลื่อนระดับประเทศ “สหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย” ซึ่งจะเป็นเจ้าภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ร่วมกับกลไกจังหวัดทั่วประเทศ

คู่มือฉบับนี้ถือเป็นคู่มือเพื่อการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ซึ่งเป็นฐานสำคัญที่เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนแต่ละจังหวัด สามารถทำการพัฒนาเพิ่มเติมตามบริบทของแต่ละจังหวัด ให้สมบูรณ์ขึ้นได้ตลอดเวลา หากท่านมีเนื้อหาใดที่ต้องการพัฒนาเพิ่มเติมหรือข้อเสนอแนะ สามารถติดต่อประสานงานกับ ดร.อนุรักษ์ เรืองรุ่ง และทีมงานสหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทยได้ตลอดเวลา

ดร.อนุรักษ์ เรืองรุ่ง

นักวิชาการอิสระ

ขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม
เลขานุการ สหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย

สารบัญ

หน้า

คำนำ	1-2
บทที่ 1 หลักการของเกษตรกรรมยั่งยืน	5
บทที่ 2 การพัฒนาอย่างยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs) ภายใต้การริเริ่มขององค์การสหประชาชาติ	7-8
บทที่ 3 ประเทศไทยกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs)	9-10
บทที่ 4 ประเทศไทยกับการพัฒนาอยุธยาศาสตร์เกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2564	11
บทที่ 5 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์ การพัฒนาประเทศ การเดิบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน	13-14
บทที่ 6 การพัฒนาอยุธยาศาสตร์เกษตรกรรมยั่งยืน พ.ศ.2560 – 2564	15-16
บทที่ 7 การพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของไทยและสากล	17
บทที่ 8 ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS	19-21
บทที่ 9 ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS ในประเทศไทย	23-24
บทที่ 10 การพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS	25-26
บทที่ 11 การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง	27-28
บทที่ 12 การบริหารห่วงโซ่คุณค่าเกษตรกรรมยั่งยืน	29-30
บทที่ 13 หลักปฏิบัติเกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS	31-43
บทที่ 14 การ “เขย่า” เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนในระดับจังหวัด	45-46
บทที่ 15 หลักสูตรผู้ตรวจสอบเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS	47
บทที่ 16 กลไกการรับรองมาตรฐานระดับจังหวัด (4 กลไก)	49-51
บทที่ 17 แนวทางและตัวอย่างการรับรอง	53-55
บทที่ 18 ตราสัญลักษณ์ SDGsPGS	57-58
บทที่ 19 iPGS และวิทยากร SDGsPGS	59-61
บทที่ 20 Sustainable Agriculture Network – SAN	63
บทที่ 21 การยกระดับ SDGsPGS สู่มาตรฐานสากล	65
บทที่ 22 ระบบตรวจสอบย้อนกลับ มาตรการบังคับของ SDGsPGS	67
บทที่ 23 การตรวจผลผลิตในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์	69

สารบัญ

หน้า

บทที่ 24	สภาพนิเวศทรักรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทยกับ SDGsPGS	71
บทที่ 25	การแลงหาความร่วมมือกับภาคีประชารัฐ ในการร่วมขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง	73-74
บทที่ 26	บทสรุป	75

ภาคผนวก

- ภาคผนวก 1 SDGsPGS Application Form 77-83
- ภาคผนวก 2 SDGsPGS Inspection Form 85-91

บทที่ 1

หลักการของเกษตรกรรมยั่งยืน

เกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture) คือระบบการเกษตรที่ครอบคลุมถึงวิถีชีวิตเกษตรกร กระบวนการผลิต และการจัดการทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศซึ่งนำไปสู่การเพิ่งตนเองและการพัฒนา คุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภค เกษตรกรรมยั่งยืนครอบคลุมเกษตรกรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร เกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่

เกษตรกรรมชาติ (Natural Farming) ระบบการเกษตรที่ยึด หลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ไม่มีการใช้เคมีพิรุณเดิน งดเว้นการใส่ปุ๋ย ไม่กำจัดวัชพืช ไม่ใช้สารเคมีกำจัด คัตตูฟีช (ตามแนวทางของ มาชาโนบุฟูกูโอะกะ)

เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) ระบบการเกษตรที่เน้นความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นการ ปรับปรุง ดิน เคราพรต่อ คักษภาพทางธรรมชาติของ พืช สัตว์ และนิเวศเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี ขณะเดียวกัน ประยุกต์ใช้ ธรรมชาติใน การเพิ่มผลผลิต และพัฒนาการต้านทานโรค

วนเกษตร (Agroforestry) ระบบเกษตรที่ทำในพื้นที่ ป่า เช่น ปลูกพืชแซมในพื้นที่ป่าธรรมชาติ นำสัตว์ไปเลี้ยงในป่า เก็บผลผลิต จากป่ามาใช้ประโยชน์อย่าง ยั่งยืน รวมทั้ง การสร้างระบบเกษตรให้มีลักษณะ เลียนแบบระบบนิเวศป่า ธรรมชาติ คือมีไม้ยืนต้น หนาแน่น มีร่มไม้ ปกคลุม และมีความชุ่มชื้นสูง

เกษตรผสมผสาน (Integrated Farming) ระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลายชนิด ในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมแต่ละชนิดเกือบกลกันอย่างเป็นวงจร เช่น อาหาร แร่ธาตุ อากาศ พลังงาน เป็นต้น และก่อให้เกิดประโยชน์และ ประสิทธิภาพสูงสุดต่อ ระบบฟาร์ม

เกษตรทฤษฎีใหม่ (New Theory Farming) ระบบการเกษตรที่มีกิจกรรมการผลิตหลายชนิด โดยการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน 1) ชุดสะกักเก็บน้ำ 30% 2) ปลูกข้าว 30% 3) ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น 30% และ 4) สร้างสิ่งปลูกสร้าง เช่น ที่อยู่อาศัย โรงเรือน เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ 10% ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมของ สภาพพื้นที่ (http://www.nesdb.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=2700)

บทที่ 2

การพัฒนาอย่างยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs) ภายใต้การริเริ่มขององค์การสหประชาชาติ

การพัฒนาประitechยุคอุตสาหกรรม ในช่วงเวลา 4 ทศวรรษที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อทรัพยากรโลกเป็นอย่างมาก เมื่อปี 2543 ประเทศไทยและประเทศต่างๆทั่วโลกจำนวน 189 ประเทศ จึงรวมตัวกันในการประชุมองค์การสหประชาชาติ ที่มหานครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา และเห็นพ้องต้องกันในการตั้งเป้าหมายการพัฒนาทั้งในระดับชาติและระดับสากลที่ทุกประเทศจะดำเนินการร่วมกันให้ได้ภายในปี 2558 โดยเป้าหมายดังกล่าวเรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหสวรรษ หรือ Millennium Development Goals (MDGs) อันประกอบด้วย 8 เป้าหมายหลัก คือ 1. จัดความยากจนและความทิ่มalthy 2. ให้เด็ก ทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา 3. ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและบทบาทสตรี 4. ลดอัตราการตายของเด็ก 5. พัฒนาสุขภาพของสตรีมีครรภ์ 6. ต่อสู้กับโรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่นๆ 7. รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และ 8. ส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วน เพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก

ตลอดระยะเวลา 15 ปีผ่านมา เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหสวรรษทั้ง 8 ข้อ ได้สิ้นสุดลง โดยประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในหลายประเทศ และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการพัฒนา องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งจะใช้เป็นทิศทางการพัฒนาตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2558 ถึงเดือนสิงหาคม 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมายคือ

- เป้าหมายที่ 1** จัดความยากจนในทุกรูปแบบและทุกพื้นที่
- เป้าหมายที่ 2** จัดความทิวท้อง บรรลุเป้าความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการที่ดีขึ้น และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 3** สร้างหลักประกันให้คนมีชีวิตที่มีคุณภาพ และส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของคนทุกเพศทุกวัย
- เป้าหมายที่ 4** สร้างหลักประกันให้การศึกษามีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและครอบคลุม และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน
- เป้าหมายที่ 5** บรรลุถึงความเท่าเทียมทางเพศ และเสริมสร้างพลังให้แก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน
- เป้าหมายที่ 6** สร้างหลักประกันให้มีน้ำใช้ และมีการบริหารจัดการน้ำและการสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนสำหรับทุกคน
- เป้าหมายที่ 7** สร้างหลักประกันให้คนสามารถเข้าถึงพัฒนาที่ทันสมัย ยั่งยืน เชื่อถือได้ ตามกำลังซื้อของตน
- เป้าหมายที่ 8** ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและทั่วถึง ส่งเสริมศักยภาพการมีงานทำและการจ้างงาน เต็มที่ และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน
- เป้าหมายที่ 9** พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และส่งเสริมนวัตกรรม
- เป้าหมายที่ 10** ลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ
- เป้าหมายที่ 11** ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 12** สร้างหลักประกันใหม่แบบแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 13** ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับสภาพอากาศการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น
- เป้าหมายที่ 14** อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้เป็นไปอย่างยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 15** พิทักษ์ บูรณะ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศบนบก จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้กับการแปรสภาพเป็นทะเลราย หยุดยั้งและฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของที่ดิน และหยุดยั้ง การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ
- เป้าหมายที่ 16** ส่งเสริมให้สังคมมีความเป็นปกติสุข ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการเข้าถึงความยุติธรรมโดยถ้วนหน้า และสร้างให้เกิดสถาบันอันเป็นที่พึ่งของส่วนรวม มีประสิทธิผล และเป็นที่ยอมรับในทุกระดับ
- เป้าหมายที่ 17** เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกการดำเนินงาน และพื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทที่ 3

ประเทศไทยกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีของไทย ได้กล่าวถ้อยแถลงในการประชุม UN Summit to adopt the Post-2015 Development Agendas วันอาทิตย์ที่ 27 กันยายน 2558 เวลาประมาณ 17.00 น. ตามเวลาท้องถิ่น ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก โดยยืนยันความมุ่งมั่นของรัฐบาลไทยและคนไทยในการร่วมกับประชาคมโลก เพื่อบรรลุผลตามเป้าหมาย ของภาระการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีสาระสำคัญว่า

ภาระการพัฒนาใหม่เป็นสิ่งที่ดี ที่ให้ความสำคัญกับคน เพราะคนเป็นหัวใจของการขับเคลื่อน การเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับคนรุ่นต่อไป มนุษย์เป็นสาเหตุหลักของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งเป็นภัยร้ายแรงของมนุษยชาติ จึงต้องมีการตัดสินใจกันว่า เราจะยังคงบริโภคกันอย่างไม่ยั่งยืนและมุ่งมั่นแต่ความเรียบง่ายโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบใดๆ หรือจะเลือกอยู่อย่างยั่งยืน มุ่งเน้นชีวิตที่มีคุณภาพ พอดีกับโลก ไม่มองว่าธรรมชาติเป็นแค่ทรัพย์สิน

ซึ่งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สอนให้คนไทยมีเหตุผล รู้จักความพอเพียง สร้างความต้านทาน ทำให้ไทยผ่านวิกฤตมหาภัยครั้ง เช่น วิกฤตเศรษฐกิจ ปี 2540 เหตุการณ์สีนามิ 2543 ทำให้ไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหสวรรษ ได้เกื้อหน้าทั้งหมด รวมทั้งเป็นพื้นฐานการจัดทำวิสัยทัศน์ประเทศไทย 2558-2563 และแผนพัฒนาประเทศฉบับต่อไป

นายกรัฐมนตรียังกล่าวว่า โลกมีความท้าทายเรื่องด่วน คือ ความเหลื่อมล้ำ และความยากจน การแย่งชิงทรัพยากร การโยกย้ายถิ่นฐาน เป็นปัญหาพื้นฐานของปัญหามากมาย และยังเป็นปัจจัยบ่งบอกความรุนแรงในสังคม

ในการจัดความเหลื่อมล้ำ ต้องเริ่มจากการวางแผนครอบติดกิจของสังคม ให้มั่นคงและเป็นธรรม สร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ให้ทุกคนมีความเสมอภาคและมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และการบริการรัฐอย่างเท่าเทียม จำเป็นต้องมีกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของภาครัฐ ด้วยหลักธรรมาภิบาล ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส รวมทั้งการจัดความทุจริตและระบบอุปถัมภ์

ทั้งนี้ การจัดความเหลื่อมล้ำไม่เป็นเฉพาะเรื่องภายในประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่เราต้องช่วยกัน จัดความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศด้วยการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา ด้วยการซื่อ蒙โยงภายใต้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวจังหวัดชายแดน 6 แห่ง ภายใต้แนวคิดไทยบวกหนึ่ง ในขณะเดียวกัน รัฐบาลจะพัฒนาประเทศไทยและภูมิภาค ควบคู่ไปกับการขยายความร่วมมือกับภาคี และความร่วมมือนอกภูมิภาค

นายกรัฐมนตรีกล่าวในตอนท้ายว่า เมื่อประชาชนเข้มแข็ง ประเทศและโลกก็จะเข้มแข็งไปด้วย ในอีก 15 ปี ข้างหน้า ความเหลือมล้ำ และความยากจนจะลดน้อยลง ประเทศไทยพร้อมร่วมมือกับทุกประเทศและสหประชาชาติ เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้ทุกคนเข้มแข็ง อยู่ร่วมกันอย่าง平穎 มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ไปด้วยกัน

บทที่ 4

ประเทศไทยกับการพัฒนาอยุธยาศาสตร์ เกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560–2564

“เกษตรอินทรีย์เป็นแนวทางการผลิตที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพ และความปลอดภัยอาหารของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้อง กับกระแสโลกในปัจจุบัน รัฐบาลได้เห็นความสำคัญในการผลักดันเรื่องนี้ โดยคณะกรรมการฯ มีมติมอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลัก ในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564 ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยต่อเนื่องจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 – 2554

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติได้แต่งตั้ง คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ฯ ที่มีความสอดคล้องกับกรอบทิศทางการพัฒนาที่สำคัญ อ即ิ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการสร้างความสามารถในการแข่งขัน เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เรื่อง ยุติความทิวท蹈 บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืนขององค์กรสหประชาชาติ รวมถึงยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ระยะ 20 ปี เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร และการบริหารจัดการ ทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564 ได้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็น จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน สังคม และ ภาคการศึกษา ใน 4 ภูมิภาค (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง) ก่อนนำเสนอคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบยุทธศาสตร์ฯ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2559 และให้ดำเนินการต่อคณะกรรมการฯ

คณะกรรมการฯ มีมติเห็นชอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564 เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2560 ทั้งนี้ ในการนี้ คณะกรรมการฯ ได้มีการจัดตั้งกลไกการขับเคลื่อน ทั้งระดับชาติ และระดับจังหวัด โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน สังคม ภาคการศึกษา เกษตรกรและผู้บริโภค เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการเพิ่มพื้นที่และจำนวนเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ เพิ่มสัดส่วนตลาดเกษตรอินทรีย์ภายในประเทศ รวมทั้งยกระดับกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้าน นำไปสู่ การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย ตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย เป็นผู้นำในระดับภูมิภาค ด้านการผลิต การบริโภค การค้าสินค้าและการบริการเกษตรอินทรีย์ ที่มีความยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล” ต่อไป

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เมษาายน 2560
(http://www.oae.go.th/download/download_journal/2560/OrganicAgricultureStrategy.pdf)

บทที่ 5

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุปยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาดังนี้

- การรักษาพื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยอนุรักษ์พื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน พัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดินและแก้ไขการบุกรุกที่ดินของรัฐ ปกป้องทรัพยากรทางทะเลและป้องกันการกัดเซาะลิ่งและชายฝั่ง วางแผนบริหารจัดการทรัพยากรเรือ
- เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยเร่งรัดการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ เร่งรัดให้มีแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับลุ่มน้ำ ผลักดันกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำของแหล่งน้ำต้นทุนและระบบกระจายน้ำ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำและการจัดสรรน้ำต่อหน่วยในภาคการผลิต
- แก้ไขปัญหาภัยต่ำสิ่งแวดล้อม โดยเร่งรัดแก้ไขปัญหาการจัดการขยะตากค้างสะสมในพื้นที่วิกฤต ผลักดันกฎหมายและกลไกเพื่อการคัดแยกขยะ สนับสนุนการแปรรูปเป็นพลังงาน ใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อให้เกิดการลดปริมาณขยะ รวมทั้งสร้างวินัยคนในชาติเพื่อการจัดการขยะอย่างยั่งยืน เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคุณภาพน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำวิกฤตและลุ่มน้ำสำคัญอย่างครบวงจร แก้ไขปัญหาภัยต่อมากครัวเรือนในเขตภาคเหนือและภาคใต้ ปรับปรุงกฎหมายและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองเพื่อรับการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมการผลิตและการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการผลิตภาคการเกษตรไปสู่เกษตรกรรมที่ยั่งยืน ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ สร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปสู่การบริโภคที่ยั่งยืน
- สนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยจัดทำและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ให้สามารถรองรับพัฒนาระบบที่ระหว่างประเทศด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พัฒนามาตรการและกลไกเพื่อสนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจกในทุกภาคส่วน ส่งเสริมภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการจัดเก็บและรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพิ่มขีดความสามารถในการวิจัยและพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อสนับสนุนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักร และการมีส่วนร่วมของประชาชน และภาคส่วนต่างๆ ในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

6. บริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติ โดยบูรณาการการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเข้าสู่กระบวนการวางแผน เสริมสร้างขีดความสามารถในการเตรียมความพร้อมและการรับมือภัยพิบัติ พัฒนาระบบการจัดการภัยพิบัติในภาวะฉุกเฉิน พัฒนาระบบการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัย ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการจัดการภัยพิบัติ

7. พัฒนาระบบการบริหารจัดการและกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยปรับปรุงกลไกและกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ ผลักดันการนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย สร้างจิตสำนึกความตระหนักรและปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ทบทวนแก้ไขกฎหมาย ส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนและชุมชนเพื่อสร้างพลังร่วม

8. การพัฒนาความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

(<https://www.nstda.or.th/th/nstda-knowledge/11427-strategy-4>)

บทที่ 6

การพัฒนาอยุธยาสตร์เกษตรกรรมยั่งยืน พ.ศ. 2560–2564

การพัฒนาการเกษตรรายได้ตัวแทน 12 เพิ่มพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืน 5 ล้านไร่

เป้าหมายรวม	ขยายตัวทางเศรษฐกิจ 3% ต่อปี รายได้ครัวเรือนเพิ่มเป็น 59,460 บาทเมื่อสิ้นสุดแผน (2564)
การขับเคลื่อน	ส่งเสริมธุรกิจเกษตรตามแนวทางประชารัฐ และ PPP เกษตรแปลงใหญ่ ชนบึง และเกษตรความแม่นยำสูง ตลาดล่วงหน้า และการประกันภัยพิชผล ส่งเสริมการลงทุนเพื่อแสวงหาวัตถุดิบในประเทศไทยเพื่อบ้าน
เป้าหมายเฉพาะ	เพิ่มพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืนเป็น 5 ล้านไร่ หรือคิดเป็น 3.3% พื้นที่เกษตรของประเทศไทยในปี 2564
การขับเคลื่อน	ผ่านการมีส่วนร่วม ศูนย์ประชาธิรัฐ และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ สนับสนุนเข้าสู่มาตรฐานอินทรีย์ และการตรวจรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) สินเชื่อสีเขียว และมาตรการทางการเงินการคลัง พัฒนาระบบข้อมูล และสร้างองค์ความรู้ ควบคุมการใช้สารเคมีอย่างเคร่งครัด

ที่มา : ประเมินจาก ยุทธศาสตร์ที่ 3 “การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน”
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564)
เผยแพร่เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2559

“สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำร่างแผน 12 ใกล้แล้วเสร็จ โดยหลังการประชุมประจำปีของสภាទามาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นประธานเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2559 ที่ผ่านมา สภាទามาฯจะนำความคิดเห็นที่ได้รับไปปรับปรุงเป็นครั้งสุดท้าย และจะนำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและคณะกรรมการบริหารฯให้ความเห็นชอบ ก่อนนำเข้าทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้แผนฯ ในวันที่ 1 ตุลาคม 2559 นี้”

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 กำหนดโดยยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย 10 ยุทธศาสตร์ โดยการพัฒนาด้านการเกษตรนั้นเนื้อหาส่วนใหญ่ถูกบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 “การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน” และบางส่วนที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมยั่งยืนอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 4 “การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน”

ทิศทางเกษตรกรรมภายใต้แผน 12 ที่เป็นทิศทางหลักยังคงเป็นการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่ตอบสนองกับความต้องการของตลาดและเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการเกษตรโดยมีเป้าหมายให้เศรษฐกิจภาคการเกษตรขยายตัวปีละ 3% เพิ่มรายได้เงินสดสูงสุดทิทางการเกษตรของเกษตรกรเป็น 59,460 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2564 โดยแนวทางในการขับเคลื่อนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ได้แก่การขับเคลื่อนและสนับสนุนการดำเนินธุรกิจการเกษตรแบบประชาชน โดยล่วงเริ่มรูปแบบการลงทุนแบบความร่วมมือภาครัฐและภาคเอกชน (PPP) สนับสนุนเกษตรพันธุ์ลักษณะที่เป็นธรรม ส่งเสริมการโซนนิ่ง เกษตรแปลงใหญ่และเกษตรกรรมแม่นยำสูง บริหารจัดการผลผลิตอย่างเป็นระบบครบวงจร โดยมีการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมเพื่อ การประชุมรัฐวิสาหกิจ ตามที่ได้ระบุไว้ในแผนฯ ให้เกิด ตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า การจัดตั้งกองทุนประกันภัยพืชผลทางการเกษตร รวมทั้งสร้างระบบเตือนภัยทางการเกษตรล่วงหน้า และส่งเสริมการลงทุนด้านการเกษตรกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบเพื่อ การประชุมรัฐวิสาหกิจ ตามแนวทางที่ได้ระบุไว้ในแผนฯ ให้เกิด ตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า และส่งเสริมการลงทุนด้านการเกษตรจากภายนอก ทั้งในและนอกภูมิภาคอาเซียน

สำหรับการพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืนยังคงเป็นเกษตรกรรมกระแสรอง ทั้งนี้โดยมีการตั้งเป้าหมายเพิ่มพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืน ภายใต้รูปแบบต่างๆ เช่น เกษตรผสมผสาน วนเกษตร เกษตรอินทรีย์ เกษตรหมักดอง ให้มีพื้นที่เพิ่มเป็น 5,000,000 ไร่ ในปี 2564 โดยอาศัยการขับเคลื่อนตามแนวทางต่างๆ เช่น

- ขับเคลื่อนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเครือข่ายชาวบ้าน และคุณย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีในแต่ละพื้นที่

- ขับเคลื่อนการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยการสร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ผ่านมาตรการทางการเงินการคลัง พัฒนาระบบการรับรองมาตรฐาน และการส่งเสริมกระบวนการตรวจสอบ แบบมีส่วนร่วม

- การพัฒนาระบบข้อมูลเกษตรกรรมยั่งยืน การสร้างองค์ความรู้ การสนับสนุนเงินทุนในลักษณะสินเชื่อสีเขียวที่จุง จากการผลิตและการส่งเสริมการตลาด

- ควบคุมการใช้สารเคมีการเกษตรที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและลิงแวดล้อมอย่างเคร่งครัด ส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์ชีวภาพทดแทนสารเคมีการเกษตรให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

- ตัวอย่างโครงการภายใต้แนวทางนี้ เช่น ส่งเสริมพื้นที่ต้นแบบ อาทิ จังหวัดยะลาเป็นเมืองเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

หากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดันบันนี้เป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งหมายถึงหน่วยงานราชการและภาคส่วนจะดำเนินนโยบายและงบประมาณไปขับเคลื่อนร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ พื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืนของประเทศไทยในอีก 5 ปีข้างหน้าจะมีพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็น 5,000,000 ไร่ หรือประมาณ 3.3 % ของพื้นที่การเกษตร”

(<http://www.biothai.net/node/30498>)

บทที่ 7

การพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ของไทยและสากล

องค์การการค้าโลก World Trade Organization – WTO ให้ความสำคัญกับการค้าอาหารระหว่างประเทศ ที่จะต้องได้มาตรฐาน Codex, IPPC และ OIE ซึ่งมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของอาหาร การควบคุมแมลงศัตรูพืชและเชื้อโรคต่างๆ การควบคุมพืชและสัตว์ที่จะถูกนำเข้าไปในประเทศไทยทางจีนีโอเป็นปัจจุบัน และข้อตกลงในการค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้อย่างเคร่งครัด

ในประเทศไทยมีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของไทย (มาช. 9000 เล่ม 1-2552) รู้จักกันในชื่อ Organic Thailand และรับรองมาตรฐานสากลโดย มกท. โดยมีขอบข่ายครอบคลุมวิธีการผลิต การแปรรูป แสดงฉลาก จำหน่วย ครอบคลุมผลผลิตทุกชนิด และผลิตภัณฑ์ที่ใช้เป็นอาหาร/อาหารสัตว์ ครอบคลุมพืช ปศุสัตว์ สัตว์น้ำ และผลผลิตจากธรรมชาติ การจะได้รับการรับรองจะต้องเป็นตามข้อกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่นด้านความปลอดภัยอาหารของประเทศไทย โดยเกษตรกร/ผู้ประกอบการ ซึ่งปฏิบัติตามข้อกำหนด/มาตรฐานเช่น Organic Thailand, มกท., IFOAM ยื่นขอรับรองจากหน่วยรับรองเช่นกรมวิชาการเกษตร, มกท. ตามมาด้วยกระบวนการตรวจสอบและได้รับการรับรองระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์แล้วมีการนำผลผลิตออกสู่ตลาด เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค

การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ระดับสากลที่ได้รับการยอมรับ เช่น Codex, IFOAM/IOAS, NOP – USDA-USA, EU Regulation – EU, JAS-MAFF (ญี่ปุ่น) เป็นต้น

การยกระดับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของไทยให้เทียบเท่าสากล มกอช. ในฐานะหน่วยงานรับรองระบบงานด้านการตรวจสอบรับรองของไทย อยู่ระหว่างการเตรียมการในการทำความเท่าเทียมระบบการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ของไทยให้เป็นที่ยอมรับในประเทศไทยคู่ค้าที่สำคัญ เช่น อียู สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและจีน สนับสนุนและพัฒนาหน่วยงานในกระทรวงเกษตรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งหน่วยงานที่มีภารกิจรับรองแปลงในระดับท้องถิ่น จัดทำระบบองค์กรตามมาตรฐานสากล (ISO/IEC 17065) นอกจากนี้ประเทศไทยได้ยื่นสมัครเข้าอยู่ในบัญชีรายชื่อประเทศที่ 3 (Third Country List) ของสหภาพยุโรป เพื่อให้ประเทศไทยสามารถส่งสินค้าเกษตรอินทรีย์เข้าสหภาพยุโรปได้โดยตรง ในส่วนของ ASEAN ประเทศไทยได้เข้าร่วมกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อาเซียน (ASEAN Standard on Organic Agriculture, ASOA) และขณะนี้อยู่ระหว่างการเทียบเคียงมาตรฐานไทยกับมาตรฐานอาเซียน รวมทั้งจัดทำระบบการยอมรับซึ่งกันและกัน (http://www.oae.go.th/ewt_dl.php?nid=21685)

บทที่ 8

ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS

ความเป็นมา

ระบบ "ชุมชนรับรอง" นี้เป็นการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์รูปแบบหนึ่ง ที่เป็นการรับรองเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มโดยองค์กรผู้ผลิตเอง (first party certification) และในบางกรณี ก็อาจเป็นการดำเนินการของผู้ซื้อผลผลิตจากเกษตรกร (second party certification) แต่ไม่ใช่เป็นการตรวจรับรองโดยหน่วยงานอิสระ (third party) โดยระบบชุมชนรับรองนี้จะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในระบบการตรวจรับรองมากกว่าระบบ การตรวจรับรองแบบอื่น

ระบบชุมชนรับรองนี้เริ่มขึ้นโดยสมาคมเกษตรอินทรีย์นานาชาติ หรือที่รู้จักกันในชื่อย่อว่า IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements) กับหน่วยงานระหว่างประเทศและองค์กรท้องถิ่นอีกหลายแห่ง ซึ่งเห็นร่วมว่า ระบบการตรวจสอบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานอิสระจากภายนอกนั้นไม่ได้เหมาะสมกับเกษตรกรที่ทำการเกษตรอินทรีย์เพื่อขายในท้องถิ่น เพราะระบบการตรวจสอบโดยองค์กรอิสระมีระเบียบข้อกำหนดที่ค่อนข้างเข้มงวดที่สับซ้อนและมากเกินความจำเป็น สำหรับการทำการตลาดผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในท้องถิ่น (ความซับซ้อนของระเบียบข้อกำหนดนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้หน่วยงานอิสระจำนวนมากต้องมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงในการขึ้นทะเบียนเพื่อให้ได้รับการยอมรับระบบ การตรวจรับรอง ส่งผลให้หน่วยงานอิสระต้องเสียเงินเพิ่มเติมในการตรวจสอบที่สูงจากผู้ผลิตและผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์)

นอกจากนี้ ด้วยระเบียบที่เข้มงวด ทำให้การตรวจรับรองของหน่วยงานอิสระไม่สามารถเปิดให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในระบบการตรวจรับรองได้มากนัก รวมทั้งไม่เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาวัฒกรรมใหม่ๆ ในการตรวจรับรองที่เหมาะสมกับเกษตรรายย่อยทั้งในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้วก็เช่นกัน

ทาง IFOAM และหน่วยงานหลายแห่งจึงได้นับสนุนให้มีการประชุมเรื่องนี้ขึ้นเมื่อกลางเดือนเมษายน 2547 ที่ประเทศบราซิล โดยวิทูรย์ ปัญญาภูล จากรัฐเนห เป็นตัวแทนคนเดียวจากภูมิภาคอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมในการประชุมดังกล่าว หลังการประชุมในครั้งนี้ ทาง IFOAM ได้สนับสนุนให้มีการพัฒนาระบบที่สมาชิกกลุ่มผู้ผลิต/ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบกันเอง ซึ่งเรียกว่า Participatory Guarantee System (PGS) หรือถ้าจะเรียกแบบไทยๆ ก็คือ "ชุมชนรับรอง" เข้าไปดูข้อมูลเพิ่มเติมในเว็บไซต์ของ IFOAM ก็ได้

นิยามความหมาย

IFOAM ให้คำนิยามลักษณะว่า PGS คือ ระบบประกันคุณภาพในระดับท้องถิ่น ที่ให้การรับรองผู้ผลิตโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อถือ เครือข่ายทางสังคม และการแลกเปลี่ยนความรู้ [Participatory Guarantee Systems (PGS) are locally focused quality assurance systems. They certify producers based on active participation of stakeholders and are built on a foundation of trust, social networks and knowledge exchange.]

องค์ประกอบและรูปแบบ

องค์ประกอบสำคัญของระบบชุมชนรับรอง PGS คือ

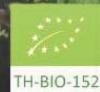
1. วิสัยทัศน์ร่วม (shared vision) ระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคในหลักการพื้นฐานของระบบชุมชนรับรอง ซึ่งการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละโครงการได้
  2. การมีส่วนร่วม (participatory) ของผู้ที่สนใจในการบริโภคและการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์จากระบบนี้ หลักการและมาตรฐานการผลิตเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ผู้ผลิต ที่ปรึกษา ผู้บริโภค) ซึ่งทำให้ระบบมีความน่าเชื่อถือ เพราะการมีส่วนร่วมนี้
  3. ความโปร่งใส (transparency) ที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้ถึงกลไกและกระบวนการในการตรวจสอบทั้งหมด แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ทุกคนจำเป็นต้องรู้รายละเอียดทุกอย่างเท่ากัน และในขณะเดียวกันก็ต้องมีการปกป้องข้อมูลที่อาจจะเป็นข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลที่เป็นความลับทางการค้า
  4. ความเชื่อมั่นต่อกัน (trust) ระบบชุมชนรับรองตั้งอยู่บนฐานความเชื่อว่า เราสามารถเชื่อถือเกษตรกรได้ และการใช้กลไกควบคุมทางลังคอม/วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้
  5. กระบวนการเรียนรู้ (learning process) ระบบชุมชนรับรองไม่ใช่มีเป้าหมายเพียงเพื่อให้การรับรองผลผลิต แต่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาชุมชนและเกษตรอินทรีย์
  6. ความเชื่อมโยงในแนวราบ (horizontality) ที่เป็นการแบ่งปันอำนาจและความรับผิดชอบของผู้คนที่เกี่ยวข้อง ไม่ใช่เป็นเรื่องของคนเพียง 2 – 3 คนเท่านั้น
- ลักษณะรูปแบบสำคัญของระบบชุมชนรับรอง คือ**
1. มาตรฐานและข้อกำหนดดุกพัฒนาขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง [Norms conceived by the stakeholders]
  2. มีฐานจากองค์กรภาคหญ้า [Grassroots Organisation]
  3. เหมาะกับการเกษตรของเกษตรรายย่อย [Is appropriate to smallholder agriculture]
  4. มีหลักการและระบบคุณค่า [Principles and values] ที่มีเป้าหมายในการยกระดับความเป็นอยู่ของครอบครัวเกษตรกรและส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
  5. มีเอกสารที่อธิบายระบบการบริหารจัดการและขั้นตอนการทำงาน [Documented management systems and procedures] ซึ่งควรกำหนดให้เกษตรกรต้องจัดทำเอกสารข้อมูลเท่าที่จำเป็นจริงๆ แต่ระบบชุมชนรับรองควรต้องมีระบบการบันทึกที่แสดงให้เห็นได้ว่า เกษตรกรได้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จริง
  6. มีกลไกในการยืนยันการปฏิบัติตามมาตรฐานของเกษตรกร [Mechanisms to verify farmer's compliance]
  7. มีกลไกในการสนับสนุนเกษตรกร [Mechanisms for supporting farmers] เพื่อให้เกษตรกรสามารถทำเกษตรอินทรีย์ได้จริง
  8. มีข้อตกลงหรือสัญญาบันทึกของเกษตรกรในการปฏิบัติตามข้อกำหนดและมาตรฐาน [a bottom-line document]
  9. มีตราสักรอง [Seals or labels] ที่เป็นหลักฐานแสดงสถานะความเป็นเกษตรอินทรีย์

10. มีบทลงโทษที่ชัดเจนและแจ้งล่วงหน้า [Clear and previously defined consequences]
สำหรับเกษตรกรที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน และมีการบันทึกการลงโทษในระบบฐานข้อมูล หรือเปิดเผยให้สาธารณะได้รับทราบ

(<http://www.greennet.or.th/article/1138>)

บุ้งสู่

Make Maehongson Organic City

บทที่ 9

ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS ในประเทศไทย

ประเทศไทยมีผู้ที่เห็นความสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS หลากหลายกลุ่ม แตกต่างกันตามแต่ละท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามแต่ละกลุ่มนี้มีความเหมือนกันคือ

มีกระบวนการตรวจสอบ แต่ละกลุ่มมีกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องที่หลากหลายและกว้างขวาง

1. ผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นักส่งเสริม ต่างมีส่วนร่วมในกระบวนการ ตัดสินใจ รับรอง ผู้ผลิต และแลกเปลี่ยนความรู้

2. เกษตรกรผู้ผลิตแต่ละคน ตั้งเป็นคณะกรรมการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และยอมรับว่าจะให้มีการตรวจสอบประจำปี ซึ่งการตรวจสอบนี้จะมีกลุ่มผู้ตรวจที่ประกอบด้วยเกษตรกร ผู้บริโภค ฯลฯ ในการตรวจสอบ จะมีการจัดทำรายงานการตรวจสอบซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของแต่ละคนมีตราไว้บรองที่น่าเชื่อถือ

เกษตรกรและผู้แปรรูปที่ผ่านกระบวนการสมัครและการตรวจสอบ จะได้รับประกาศนียบัตรและได้รับอนุญาตให้ใช้ตราไว้บรองบนผลิตภัณฑ์หรือติดบนร้านค้าจำหน่ายผลผลิต หน่วยงานที่ออกประกาศนียบัตรในแต่ละประเทศ แต่ละภูมิภาคอาจแตกต่างกันออกไป อาจเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนในท้องถิ่น หรือองค์กรของเกษตรกร ก็ได้

(https://www.ifoam.bio/sites/default/files/pgs_brochure_thai_web.pdf

PGS การรับรองแบบมีส่วนร่วม

Participatory Guarantee Systems

บทที่ 10

การพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS

การพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS เริ่มต้นมาจากการที่ ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ ได้เข้าร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนในมูลนิธิสัมมาชีพเมื่อปี 2556 โดยมีเป้าหมายเพื่อร่วมสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เข้าร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการในโครงการ 1 ตำบล 1 บริษัท โดยนำพาองค์กรธุรกิจใหญ่ 3 องค์กรที่แสดงความรับผิดชอบทางสังคม ร่วมศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาสัมมาชีพชุมชนโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง จำนวน 5 ตำบล หลักการสัมมาชีพคือหลักการที่ไม่เบียดเบี้ยนตนเอง ไม่เบียดเบี้ยนผู้อื่น ไม่เบียดเบี้ยนสิ่งแวดล้อม มีรายได้มากกว่ารายจ่าย เพราะจะนั่น การพัฒนาสัมมาชีพคือการพัฒนาให้เกิดการประกอบการที่ไม่เบียดเบี้ยนตนเอง ผู้อื่น สิ่งแวดล้อม และต้องมีรายได้มากกว่ารายจ่าย การเป็นผู้ประกอบการเกษตรที่มีสัมมาชีพ คือการทำการเกษตรที่สามารถได้ผลผลิตที่ปลดภัย ไร้สารเคมี ส่งผลผลิตต่อทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค สามารถนำผลผลิตไปแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่ม และสามารถส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสามารถสร้างรายได้ พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งได้

เมื่อสังเริมให้ชุมชนทำเกษตรกรรมยั่งยืน สิ่งที่ตามมาคือตลาดที่จะรองรับผลผลิต กรรมการบริหารมูลนิธิสัมมาชีพจึงมีคำริ่หัดตั้งบริษัทเออลซีอี อินเตอร์เนชันแนล จำกัด ขึ้นมา ในปี 2557 เพื่อเป็นกลไกในการเชื่อมโยงผลผลิตจากชุมชนออกสู่ตลาด และต่อมาในปี 2558 ได้ริ่มการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SCE PGS โดยมีอาจารย์ณรงค์ คงมากร่วมพัฒนาหลักสูตรและคู่มือการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SCE PGS และ ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบเป็นผู้นำไปปฏิบัติการร่วมกับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ทั่วประเทศ

ในวันที่ 13 มกราคม 2559 เกิดความร่วมมือสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์และการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ควบคู่กับการขับเคลื่อนการแปรรูป/ตลาดชุมชน และการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งต่อมา ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ ได้เข้าไปร่วมงานกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน) และได้บรรจุการขับเคลื่อนคลัสเตอร์เกษตรอินทรีย์เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนงานร่วมกับบวนองค์กรชุมชน ทำให้การพัฒนา SCE PGS สามารถขยายผลออกไปกว่า 30 จังหวัด ภายในระยะเวลาเพียง 2 ปี

เดือนเมษายน 2561 ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ และภาคีที่ร่วมขับเคลื่อนคลัสเตอร์เกษตรอินทรีย์บางส่วนได้หารือกันเพื่อยกระดับการขับเคลื่อนมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม ให้มีความเป็นสากลขึ้น ให้ครอบคลุมเกษตรกรรมยั่งยืนทั้ง 5 ประเภท จึงได้ปรับภาพลักษณ์ Rebrand เป็น SDGsPGS (Sustainable Development Goals - Participatory Guarantee System) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ขับเคลื่อนโดยองค์การสหประชาชาติ สอดคล้องกับการพัฒนาอยุธยาศาสตร์เกษตรอินทรีย์ไทย การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามบัญญัติ 12 (2560 – 2564) โดยยังพัฒนาต่อยอดจากแนวคิดการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมที่เสนอโดย IFOAM

นอกจาก SDGsPGS จะมีความเป็นสากลมากขึ้นแล้ว ยังถือเป็นนิมิตใหม่ที่เครือข่ายเกษตรกรรมยังยืน ที่ได้ร่วมขับเคลื่อนกับ ดร.อนุรักษ์ เรืองรุบ ได้ร่วมกันเป็นเจ้าของระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมนี้ โดยระหว่างวันที่ 18 พฤษภาคม 2561 มีการประชุมหารือเครือข่ายเกษตรกรรมยังยืนที่ขับเคลื่อนร่วมกันทั้งประเทศกว่า 20 จังหวัด ณ สวนส่างผัน จ.อำนาจเจริญ และได้ร่วมกันก่อตั้งเป็น “สหพันธ์เกษตรกรรมยังยืนแห่งประเทศไทย” และจะมีการรับรองให้ SDGsPGS เป็นระบบการรับรองกลางของสหพันธ์ฯ และเครือข่ายสหพันธ์จะมีการจัดกลไกเพื่อการบริหารให้ SDGsPGS เป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปเกษตรกรรมยังยืนในประเทศไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

การพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS

บทที่ 11 การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนให้เกิดขึ้นจริงได้นั้นจะต้องใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เกิดการระเบิดจากข้างในเท่านั้น ความยั่งยืนจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากเป็นการกระตุ้นจากปัจจัยภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว

Mindset Change & Skill Set Change

อาจารย์ทรงคิน สุขโต ได้บรรยายในหอหลายโอกาสเรื่องการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ และทักษะของผู้นำ การเปลี่ยนแปลง เพื่อให้อี๊อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อปฏิรูปประเทศสิ่งที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อน การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากคือการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ (Mindset) ถ้ากระบวนการทัศน์ไม่เปลี่ยน ไม่อี๊อเติมทักษะ (Skill Set) อะไรก็ไม่สามารถปฏิบัติได้

การเปลี่ยน Mindset นั้นมีความสำคัญมากเพร哉

1) ต้องเปลี่ยนความเชื่อ (Belief) ถ้าเชื่อว่าเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรรมยั่งยืนสามารถทำได้ ก็จะสามารถทำได้ถ่ายมาก ถ้าเกษตรกรไม่เชื่อว่าเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรรมยั่งยืนทำได้ ก็จะทำไม่ได้ มองเห็นแต่ปัญหาและความยุ่งยากเต็มไปหมด

2) ต้องเปลี่ยนที่วิธีคิด Thinking System ถ้ามองว่าเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นเพียงกิจกรรมเล็กๆ มันก็เป็นกิจกรรมเล็กๆ แต่ถ้าเห็นว่าเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นค่านิยมสำคัญในการรักษาเศรษฐกิจฐานราก มันก็จะเป็นค่านิยมที่มีพลัง มองเป็นองค์รวม ไม่แยกส่วน

3) ต้องเปลี่ยนที่ทัศนคติ (Attitude) ถ้ามีทัศนคติที่เป็นบวกต่อเกษตรกรรมยั่งยืน ต่อการผลิตและบริโภคอาหารไว้สารเคมี ก็จะเดินได้แบบเกษตรไว้สารเคมีได้ แต่ถ้ามีทัศนคติที่เป็นลบ ก็ต้องกินอาหารที่มาจากกระบวนการใช้สารเคมีต่อไป

4) เปลี่ยนพฤติกรรม (Behavior) ถ้าเกษตรกรมีความเชื่อในเกษตรกรรมยั่งยืน คิดแบบองค์รวม มีทัศนคติ ที่ดี ก็จะทำให้เกิดพฤติกรรมที่อี๊อต่อการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน ถ้า 3 ข้อแรกติดลบ พฤติกรรมในการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนจะไม่เกิดขึ้น

อาจารย์ไพบูลย์ วัฒนาศิริธรรม ได้ให้แนวทางการพัฒนาชุมชนโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งว่าจะต้องเป็นการร่วมมือกันของ “จตุพลัง” อันได้แก่ทีมงานห้องถิน (อบต. เทศบาล) ห้องที่ (กำหนดผู้ใหญ่บ้าน) ประชารัฐชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน ร่วมกันพัฒนาโดย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และค.นพ. ประเวศ วะลี ได้ให้แนวทางว่าจะต้องเป็นการเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติ ในการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน ก็ไม่ได้มีความแตกต่างจากหลักการนี้ จะต้องเป็นการร่วมมือของหลายฝ่ายที่มีกระบวนการทัศน์ที่อี๊อต่อการพัฒนาและมีทักษะในการปฏิบัติการ สิ่งสำคัญที่จะต้องหาให้เจือคือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง หรือ Change Agent (ดร.อนุรักษ์ เรียมกุล “ตัวจีดเกษตรอินทรีย์ หรืออัครวินเกษตรอินทรีย์”) ที่พร้อมขยาย มาตอยกยั่มผลิตซ้ำทางความคิดให้เข้มแข็ง และเติมทักษะใหม่ (Skillset Change) ในการเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่า Value Chain ให้เดินให้ได้ ผลิตให้สม่ำเสมอ เชื่อมโยงตลาด บริหารจัดการแผนธุรกิจได้ เป็นต้น

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการ เกษตรกร ในโครงการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ต้องรวมกันเป็นกลุ่ม ในรูปแบบวิสาหกิจ วิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มเกษตรกร สามารถดัดแปลงกับหน่วยงานราชการซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของเกษตรกรแต่ละกลุ่มและยกระดับขึ้นเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัดบริษัทจำกัด หรือวิสาหกิจเพื่อสังคม ทั้งนี้เพื่อฝึกหัดกระบวนการบริหารจัดการ ในรูปแบบปรัชญา แนวทาง หลักปฏิบัติสหกรณ์ เพื่อให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการ การวางแผนธุรกิจของกลุ่ม ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญ รวมทั้งการบริหารจัดการข้อมูลการผลิตรายanel รายครัวเรือน เช่น ข้อมูลน้ำมันเชื้อเพลิง ประมวลเป็น ข้อมูลรวมของรายพืช ทั้งในเชิงปริมาณที่กำหนด หรือประมาณการอุกมาดีล่วงหน้าก่อนการลงมือผลิต มีการกำหนดปฏิทินการปลูกพืชประจำเดือน ประจำฤดูกาล ประจำปี เพื่อให้มีข้อมูลของพืชแต่ละชนิด เพื่อประมาณ การขาย และยังเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวางแผน การตลาดล่วงหน้าร่วมกับภาคีการตลาดต่อไป

จำนวนสมาชิกของแต่ละกลุ่ม ในระบบการผลิตเกษตรกรรมยั่งยืนมากกว่า 7 คน เพื่อให้สามารถ จัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนได้ตามกฎหมาย มีการระดมทุนของสมาชิกทุกคน เพื่อใช้ในการประกอบธุรกิจชุมชน ร่วมกัน ทั้งด้านการจัดซื้อปัจจัยการผลิต และขายผลผลิต สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการทั้ง ยังสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอก จากสถาบันการเงินต่างๆ เมื่อทุนภายในกลุ่มไม่เพียงพอ ทั้งนี้ แต่ละ กลุ่มต้องมีระบบการบริหารจัดการทางการเงิน การบัญชี ให้มีประสิทธิภาพ และเป็นปัจจุบันตลอดเวลา

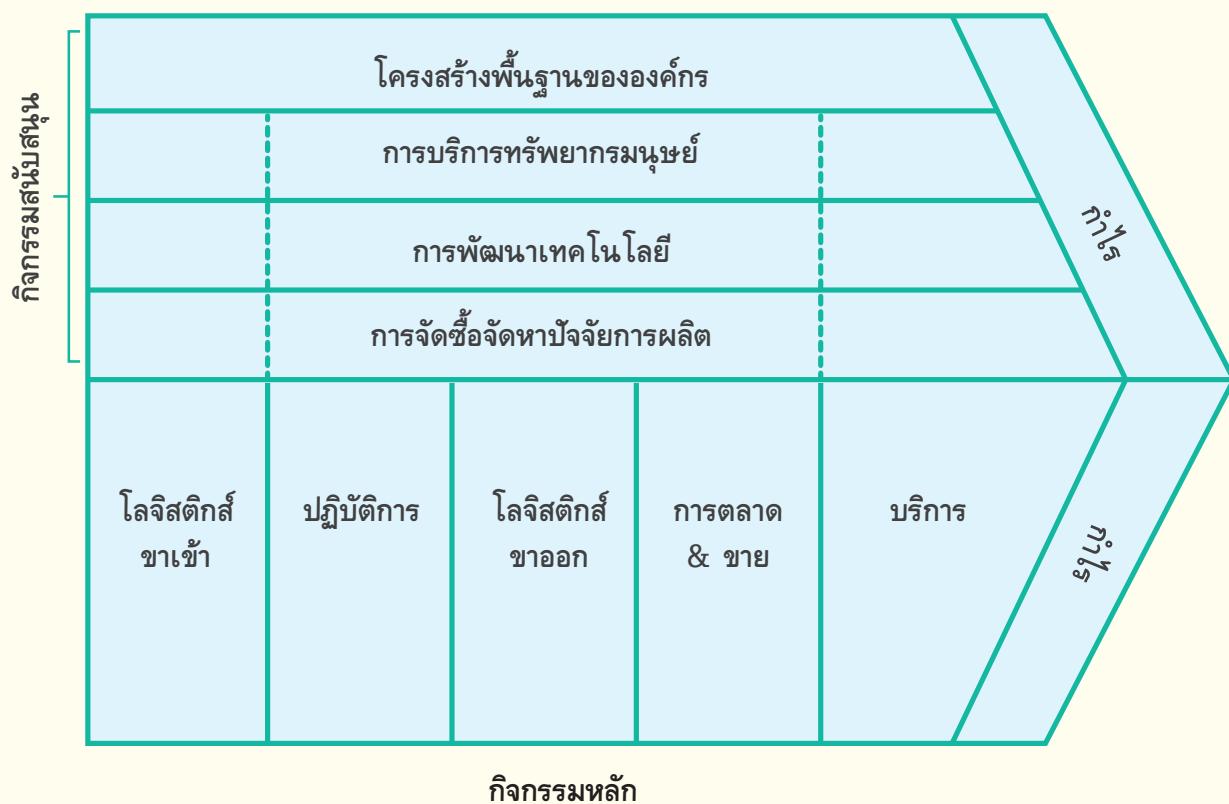
การบริหารจัดการข้อมูลของเครือข่ายกลุ่มผลิตเกษตรกรรมยั่งยืนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้กลุ่มมีระบบ การประมวลผลข้อมูลด้านการผลิต (Supply) อย่างแม่นยำ ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด นำไปวางแผน ความต้องการของตลาด (Demand) กับเครือข่ายผู้ประกอบการผลผลิตจากระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ทั้งในและ ต่างประเทศ โดยมีการบริหารจัดการข้อมูลผ่านระบบฐานข้อมูลที่มีความทันสมัยและเป็นปัจจุบัน

บทที่ 12 การบริหารห่วงโซ่คุณค่าเกษตรกรรมยั่งยืน

เครือข่าย SDGsPGS ไม่ได้มุ่งพัฒนา มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้แปลงเกษตรกรได้รับมาตรฐาน แต่ใช้กระบวนการพัฒนาระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือเพื่อจัดระบบให้เกิดการผลิต การจัดการผลผลิต การค้าขายผลผลิต จากระบวนการผลิตแบบเกษตรกรรมยั่งยืน ไปสู่ตลาด ให้ได้ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ทั้งนี้ เพื่อปิดช่องว่างที่เกษตรกรผลิตแล้ว ไม่สามารถเชื่อมโยงตลาดได้ หรือผู้บริโภคที่ไม่สามารถหาผลผลิตเกษตรกรรมยั่งยืน ในท้องตลาดได้

ห่วงโซ่คุณค่าที่ประกอบด้วยกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุน

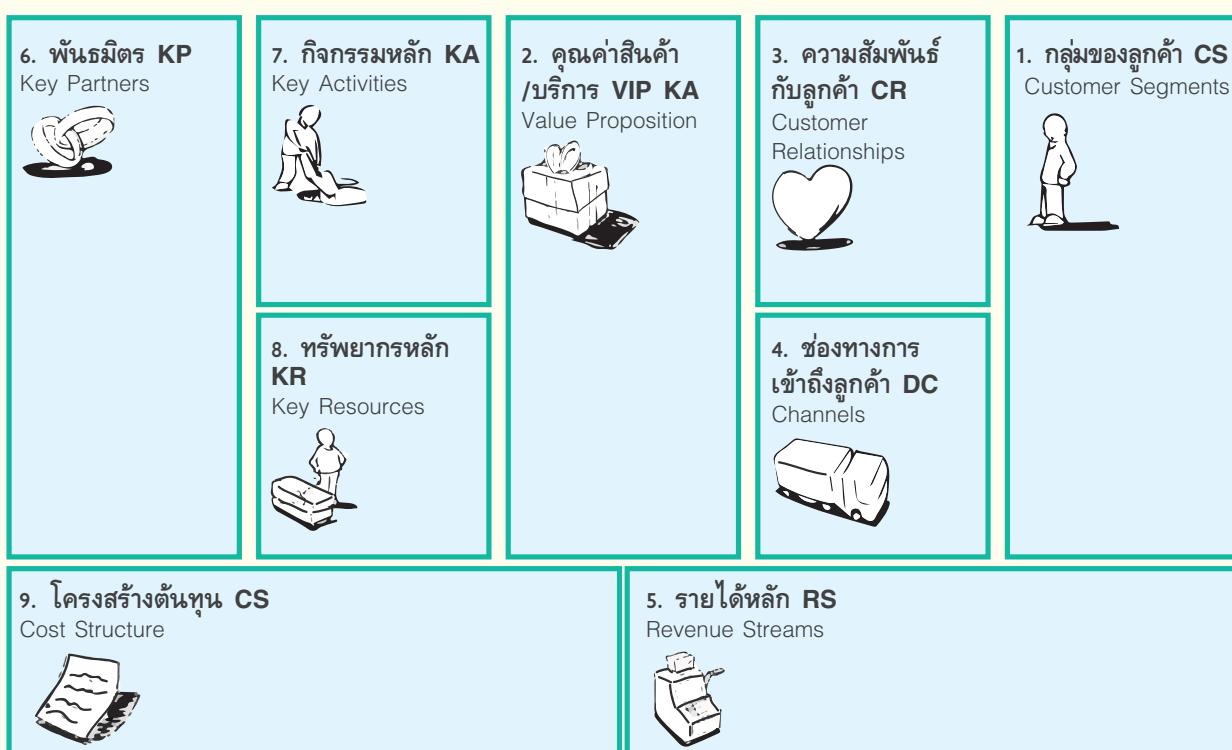

ในล่วนของการจัดการต้นน้ำ น้ำ น้ำล่วง เริ่ม ให้เกษตรกร ลดละเลิกการใช้สารเคมี หยุดปลูกพืชเชิงเดียว และเข้าสู่กระบวนการผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นการผลิตแบบเกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร เกษตรผสมผสาน หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการใช้ความรู้ความเข้าใจ การจัดการปัจจัยการผลิต ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน การวางแผนการผลิต และทำการผลิตให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อการบริโภคทั้งในครัวเรือนและการจำหน่ายออกไป โดยจะต้องมีการพัฒนา มาตรฐานสินค้า มีกระบวนการตรวจสอบเปลี่ยน เกษตรอินทรีย์ การรับรองสินค้า งานวิจัยพัฒนาด้านต่างๆ การพัฒนา มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการจัดตั้งกลไกการรับรอง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (ระดับจังหวัด) งานพัฒนาองค์กรชุมชน ในส่วนของกลางน้ำ จะต้องมี

การจัดการร่วบรวมผลผลิตเพื่อส่งต่อไปยังตลาด มีการจัดทำระบบฐานข้อมูล การตรวจสอบย้อนกลับด้วย QR Code เป็นต้น

งานกลางน้ำ ได้แก่นำเข้าข้อมูลในระบบฐานข้อมูลเช่น ระบบ Sustainable Agriculture Network (SAN) งานผลิตและบริการความรู้ด้านการใช้ปัจจัยการผลิตเกษตรกรรมยั่งยืน ทั้งในระดับครัวเรือน องค์กร ชุมชน และเกษตรอุตสาหกรรม การบริหารจัดการวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การฝึกอบรมและพัฒนาผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์ การดำเนินการกระบวนการออกใบรับรอง กลไกการขับเคลื่อนระดับจังหวัด การวิจัยและพัฒนาการปรับเปลี่ยนผลผลิต การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาเป็นต้น

งานปลายน้ำ ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาธุรกิจของเครือข่ายและกลุ่มองค์กร โดยอาจใช้เครื่องมือ Business Model Canvas - BMC เพื่อให้สมาชิกและผู้บริหารเครือข่ายสามารถมองเห็นและเข้าใจการเชื่อมโยงของแผนธุรกิจอย่างเป็นระบบตั้งแต่การผลิตสินค้า กลุ่มลูกค้า การเข้าถึงลูกค้า การบริหารจัดการทรัพยากร่างๆ การร่วมมือกับพันธมิตร การลงทุน และการจัดหารายได้ เป็นต้น

การบริหารจัดการห่วงโซ่คุณค่าให้ครบทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำจะสร้างความสำเร็จให้การขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน ซึ่งต้องทำงานแบบการสร้างความร่วมมือเชิงพื้นที่ หรือการพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area Based Collaborative Development)

บทที่ 13 หลักปฏิบัติเกษตรกรรมยั่งยืน SDGs PGS

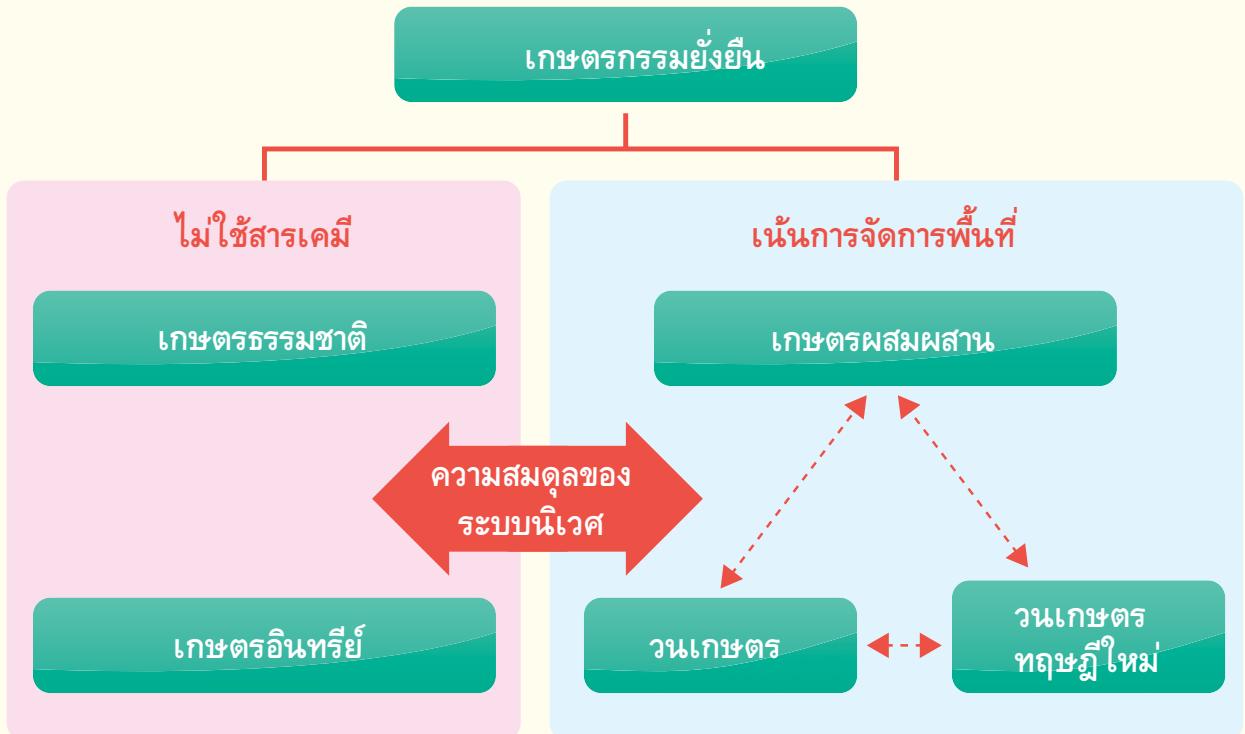

เกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture)

ระบบการเกษตรที่ครอบคลุมถึงวิถีชีวิตเกษตรกร กระบวนการผลิต และการจัดการทุกสู่แบบเพื่อให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และระบบ بيئค ซึ่งนำไปสู่การพึ่งตนเองและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภค

เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture)	เกษตรทฤษฎีใหม่ (New Theory Agriculture)	เกษตรผสมผสาน (Integrated Farming)	เกษตรธรรมชาติ (Natural Farming)	วนเกษตร (Agroforestry)
 <p>ระบบการเกษตรที่เน้นความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ โดยเน้นการปรับปรุงบำรุงดิน เศรษฐกิจทางชุมชนอย่างยั่งยืน ใช้ปัจจัยการผลิตจากภูมิปัญญา ผสมผสานกับวิทยาศาสตร์ ไม่ใช้เคมีเคมี แต่ใช้การจัดการด้วยวิถีชีวิต เช่น การหมักดิน ทำฟาร์มหมุนเวียน ฯลฯ</p>	 <p>ระบบการเกษตรที่มีกิจกรรมการผลิตหลากหลายชนิดโดยการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน 1) ชุดกระถางเก็บน้ำ 30% 2) ปลูกข้าว 30% 3) ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น 30% และ 4) สร้างสิ่งปลูกสร้าง เช่น ท่อระบายน้ำ ศาลา ศาลาพักผ่อน ฯลฯ ที่ช่วยให้เกิดระบบน้ำท่วมที่ดี</p>	 <p>ระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมแต่ละชนิดเกื้อกูลกันอย่างเป็นวงจร เช่น อาหาร แร่ธาตุ อากาศ พลังงาน เป็นต้น และก่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดต่อระบบฟาร์ม</p>	 <p>ระบบการเกษตรที่มีการดำเนินการตามหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ไม่มีการใช้เคมีเคมีเด็ดขาด ไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ตามแนวทางของมาชานอนบุฟูโกะ)</p>	 <p>ระบบเกษตรที่ทำในพื้นที่ป่า เช่น ปลูกพืชเชิงในพื้นที่ป่าธรรมชาติ นำสัตว์ไปเลี้ยงในป่า เก็บผลผลิตจากป่ามาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน รวมทั้ง การสร้างระบบเกษตรให้มีลักษณะลีน แบบระบบบินค่าป่า ธรรมชาติ คือมีไม้ยืนต้นหนาแน่น มีรากไม้ ปกคลุมและมีความชื้นสูง</p>

* ข้อมูลจากมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน และ ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืนพ.ศ. .... ประมวลโดย ศทว.

เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS หลักการและเหตุผลการขับเคลื่อน		
1	เหตุผลที่มา	<ul style="list-style-type: none"> การทำลายสมดุลธรรมชาติในไร่นา การพยายามพึ่งพิงระบบนิเวศในไร่นาโดยสมบูรณ์ การใช้สารเคมีในการเกษตร ส่งผลให้มีสารพิษตกค้างในผลผลิต การเกษตร ความเสื่อมโทรมของดินในการทำเกษตรกระแสหลัก การลดลงของพื้นที่ป่าไม้จากการบุกรุก ที่นำไปสู่การเกษตร และกิจกรรมอื่นๆ ความเสี่ยงอันเนื่องจากการเกษตรเชิงเดียว การพึ่งพิงการใช้ปัจจัยภายนอกไร่นา ขาดการใช้ประโยชน์จากของเหลือ ใช้จากการแปรรูปอาหาร ความเสี่ยงจากภัยแล้งและการขาดแคลนน้ำ ความไม่มั่นคงทางอาหารของเกษตรกร
2	ทรัพยากรหลักในการจัดการ	ระบบนิเวศ ดิน ป่าไม้ ที่ดิน น้ำ

เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS

หลักการและเหตุผลการขับเคลื่อน

3	วัตถุประสงค์	<ul style="list-style-type: none"> • เกิดความสมดุลทางธุรกิจชาติ • การพึ่งพาความสมบูรณ์ของดิน • ความปลอดภัยทางอาหาร • การเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ • การดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างพื้นที่ป่ากับการเกษตร • ความหลากหลายทางชีวภาพ • ความมั่นคงทางรายได้ • การลดการพึ่งพิงจากภายนอก • การประหยัดต่อขนาด • ความมั่นคงด้านอาหารและรายได้ • การจัดการทรัพยากร่น้ำ
4	หลักการและเงื่อนไข	<ul style="list-style-type: none"> • การทำเกษตรกรรมโดยไม่รบกวนธรรมชาติโดยการไม่ใช้สารเคมี สังเคราะห์ • การเพิ่มพูนความสมบูรณ์ของดินโดยใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก จุลินทรีย์ • การควบคุมและกำจัดศัตรูพืชโดยทางชีวภาพ กายภาพ • การมีต้นไม้ใหญ่และพืชหลายระดับ • การเลือกพืชเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับพื้นที่ • การใช้ประโยชน์เกือกุลกันระหว่างกิจกรรม • มีกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปในเวลาเดียวกัน • การบริหารจัดการแหล่งน้ำในแปลง • การทำงานเพื่อให้มีข้าวบริโภค • การทำกิจกรรมอื่นๆเพื่อให้มีผลผลิตเพื่อบริโภคและขายได้

เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS

เทคนิคการจัดการ

1	การใช้วัสดุหรือพืชคาดลุมดิน	มีความสำคัญมาก
2	การปรับปรุง บำรุงดินโดยพืช ตระกูลถัว	มีความสำคัญมาก
3	การปรับปรุงดินโดยใช้ Bio Char	<p>มีความสำคัญมาก เฮียตวง ทีมงาน SDGsPGS นครพนม ได้สรุปประโยชน์ของใบโอชาไว้ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ช่วยกักเก็บน้ำ ลดการใช้น้ำ แก้ปัญหาภัยแล้งได้ 2. เป็นที่อยู่ของจุลินทรีย์ เป็นแหล่งอาหาร ทำให้จุลินทรีย์มีชีวิตที่ยืนยาว 3. เป็นโรงงานผลิตปุ๋ย จุลินทรีย์ที่อยู่ในถ่าน จะย่อยสลายอินทรีย์ วัตถุให้เป็นสารอาหารที่พืชดูดซึมไปใช้ได้ ช่วยลดการใช้ปุ๋ยลงไปครึ่งหนึ่ง ช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ 4. ในถ่านใบโอชา มีฟอสเฟตประมาณ 1% มีโปเตสเซียม 2 % เป็นสารอาหารที่พืชนำไปใช้ จะปรับปรุงลักษณะให้ผลไม้หวานขึ้น 5. ถ่านสามารถอยู่ในดินได้เป็นร้อยปี การฝังถ่านลงไปในดิน ช่วยลดก้าชาร์บอนในอากาศ จะแก้ปัญหาโลกร้อนได้ 6. ในถ่านมีน้ำส้มควันไม้ ที่มีคุณสมบัติไล่แมลง และมีฟอสเฟต ช่วยลดสารพิษในดิน สารเหล่านี้ทำให้พืชแข็งแรงขึ้นมา เหลืออยู่ในถ่านใบโอชา สารเหล่านี้ทำให้พืชแข็งแรงขึ้น และพืชนำไปใช้เป็นสารไล่แมลง แปลงผักหรือต้นไม้ที่ใช้ใบโอชา จะไม่มีแมลงมาบกวน จึงไม่จำเป็นต้องฉีดยาฆ่าแมลง ช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ด้วย 7. เศษกิงไม้เศษใบไม้ เหงามัน ซังข้าวโพด เศษวัสดุทางการเกษตร หั้งลาย สามารถนำมาทำใบโอชาได้ เป็นการกำจัดขยะ ในส่วนของเรา 8. ช่วยให้การทำเกษตรอินทรีย์ เป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น เกษตรกรประสบความสำเร็จง่ายขึ้น เกิดรายได้ ส่วนอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน ไม่ต้องไปเป็นลูกจ้าง ไม่ต้องทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด คนในครอบครัวอยู่พร้อมหน้าพร้อมตา ลดปัญหาสังคม 9. ลดการใช้สารเคมีทุกชนิด ในการทำการเกษตร ไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมี ไม่จำเป็นต้องใช้ยาฆ่าแมลง ช่วยลดต้นทุนทางการผลิตแล้ว 10. พัฒนาความร้อนจากการเผาถ่านใบโอชา สามารถนำไปอบพืชผลทางการเกษตร เช่น ทำกากลั่วตาก ทำพริกแห้ง อบสมุนไพร หรือผลิตไอน้ำเพื่อนำ去ก้อนหีดได้ 11. ใบโอชา มีคุณสมบัติในการจับสารพิษ ดังนั้นผักที่ปลูกด้วยใบโอชา จะตรวจสอบสารพิษน้อยกว่าผักธรรมด้า 12. สุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภคจะดีขึ้น ลดค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขของประเทศไทยได้มาก

เกณฑ์การประเมิน SDGsPGS

เทคนิคการจัดการ

4	การใช้ปุ่มเมาส์ และสารเคมี สังเคราะห์	ห้ามใช้โดยเด็ดขาด
5	การใช้ปุ่มหมก ปุ่มคอก และ หินแร่	มีความสำคัญมาก
6	การใช้ปุ่มอินทรีย์จาก ภายนอกเปล่งเงยต์ร่วมกัน	สามารถทำได้ แต่ต้องเป็นปุ่มอินทรีย์จากผู้ประกอบการที่พื้นที่ เปิดเผยล้วนผลสมที่ไม่มีสารเคมีสังเคราะห์ หรือเป็นปุ่ยที่ได้รับการ รับรองจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้
7	การไถพรวนดิน	อนุญาตให้ทำได้
8	การผสมผสานการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ร่วมกัน	มีความสำคัญมาก
9	การปลูกพืชหลายระดับ	มีความสำคัญ
10	การใช้ประโยชน์เกือกถู ระหว่างกิจกรรม	มีความสำคัญมาก
11	การควบคุมตั้งร่องโดยไม่ใช้ สารเคมี	มีความสำคัญมาก ห้ามใช้สารเคมีโดยเด็ดขาด
12	การควบคุมตั้งร่องโดยใช้ สารชีวภัณฑ์ สมุนไพร NPV	มีความสำคัญมาก
13	การมีแหล่งน้ำไว้ใช้ในเรื่อง กสวน ฯลฯ	มีความสำคัญ เน้นการจัดการน้ำที่ดี
14	การเผาตอซังในเรื่อง เผา หญ้าใบไม้ในแปลง	ห้ามเผาโดยเด็ดขาด อนุญาตให้ในกรณีเผาถ่าน เผาไม้เพื่อเก็บ น้ำส้มคันไม่ไว้ในบริเวณที่ควบคุม
15	ควรต้องหมักปุ่ยคอกก่อนนำไปใช้	มีความสำคัญมาก ปุ่ยคอกที่ใช้จะต้องไม่มาจากการบเปลี่ยนและการ จัดการที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
16	การจัดให้มีแนวกันชนที่เน่น หนา	มีความสำคัญมาก ควรมีแนวกันชนที่เน่นหนา เพื่อกันการปน เปื้อนจากน้ำไว้เหล็กแปลงแนวพื้นดินและแนวอาณาเขตจากคลอง สารเคมีจากแปลงข้างเคียง
17	พืชบนแนวกันชน ห้ามเป็น พืชที่ข้อรับรองมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์ SDGsPGS	มีความสำคัญมาก

เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS

เทคนิคการจัดการ

18	แปลงคู่ชนาณ	อนุญาตให้มีแปลงคู่ชนาณที่ทำเกษตรกรรมยั่งยืนและแปลงเคมีได้แต่ห้ามมีพืชชนิดเดียวกัน
19	การปนเปื้อนจากน้ำทึบจากครัวเรือน	ห้ามไม่ให้มีการปนเปื้อนโดยเด็ดขาด ควรมีการจัดทำบ่อบำบัดน้ำเสียจากครัวเรือน แยกจากแปลงเกษตร
20	การจัดเก็บเมล็ดพันธุ์เอง และการจัดทำเมล็ดพันธุ์ที่ไม่ปนเปื้อนสารเคมี	มีความสำคัญมาก ในกรณีที่จัดทำเมล็ดพันธุ์ที่รีสารเคมีได้อนุโลมให้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่คลุกสารเคมีได้ แต่จะต้องมีการล้างด้วยน้ำอุ่นและนำน้ำที่ล้างเมล็ดพันธุ์ไปทิ้งนอกแปลงเกษตร
21	การตรวจวิเคราะห์ดินและน้ำ	ควรมีการตรวจคุณภาพดินและน้ำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ควรมีการตรวจค่า PH ของดินและน้ำให้เหมาะสมกับพืชที่ปลูก
22	การตรวจวิเคราะห์ผลผลิต	ควรมีการตรวจวิเคราะห์ผลผลิตเพื่อหาสารเคมีตกค้าง
23	เอกสารลิทธี	ไม่น่นั้น แต่ต้องมีการจับพิกัดแปลง
24	การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	มีความสำคัญมาก ห้ามมิให้มีการจัดการร่วมกันระหว่างผลผลิตระบบเกษตรกรรมยั่งยืน กับผลผลิตเคมี
25	ระยะปรับเปลี่ยน	ระยะปรับเปลี่ยนสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS คือ 3 ปี เว้นแต่เป็นการเกษตรแบบธรรมชาติและวนเกษตรที่ไม่มีการใช้สารเคมี แต่ต้องมีการยืนยันทางเอกสาร
26	การจัดการเก็บเกี่ยวผลผลิต ระยะปรับเปลี่ยน	มีความสำคัญมาก จะต้องแยกผลผลิตระยะปรับเปลี่ยนเป็น 1, 2, 3, และผลผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS อย่างชัดเจน
27	ห้ามใช้อุปกรณ์ เช่น ถังฉีดสารเคมี ร่วมกับถังฉีดสารเคมี	มีความสำคัญมาก
28	เกษตรกรควรมีการผลิตอาหารอินทรีย์ เช่น ข้าว ผักผลไม้ ปศุสัตว์ ไวน์บริโภคในครัวเรือน	มีความสำคัญ

เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS

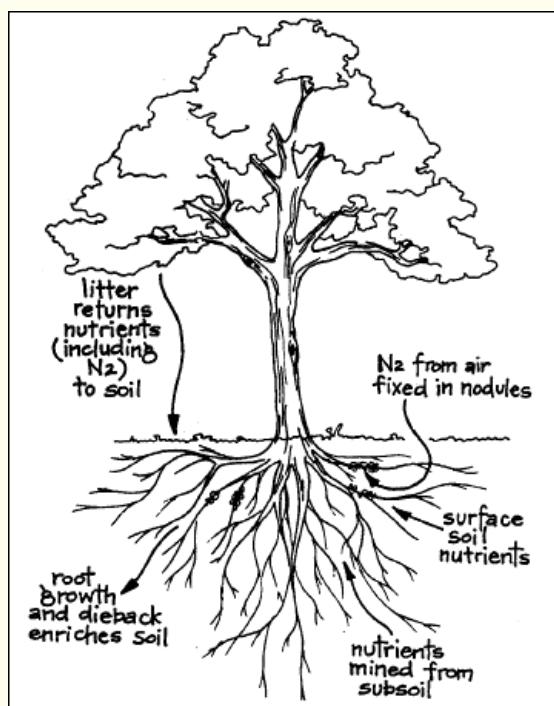
เทคนิคการจัดการ

29	ปศุสัตว์ในแปลงเกษตรอินทรีย์	มีความสำคัญ แต่การรับรองมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ได้หรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาที่อาหารสัตว์ หากเป็นการเลี้ยงด้วยอาหารที่มาจากการเกษตรกรรมยั่งยืน ก็สามารถรับรองเป็นปศุสัตว์อินทรีย์ได้ แต่ถ้าอาหารที่เลี้ยงสัตว์อยู่ในระยะปรับเปลี่ยน ก็จะได้ปศุสัตว์ระยะปรับเปลี่ยนเป็นอินทรีย์ตามอย่างการผลิตพืช
30	การเลี้ยงปลาในนาข้าว	มีความสำคัญ เป็นการใช้แปลงนาให้เป็นประโยชน์ และสร้างความมั่นคงทางอาหาร
31	การปลูกพืชหลังนา	มีความสำคัญมาก เช่นแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานสากล หากมีการปลูกถั่วเขียวหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวนาปี จะทำให้ได้ถั่วเขียวมาตรฐานสากล แทนที่จะได้ข้าวอินทรีย์มาตรฐานสากล อย่างเดียว นอกจากเป็นการสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังเป็นการใช้พืชตระกูลถั่วบำรุงดินอีกด้วย และยังเป็นการใช้ประโยชน์จากความชื้นที่อยู่ในดินหลังเก็บเกี่ยว ทำให้ลดต้นทุนในการปลูกพืชที่ต้องการน้ำน้อยอีกด้วย
32	เกษตรกรควรตรวจสอบเลือดทุกปีเพื่อหาสารเคมีปนเปื้อนในร่างกาย	มีความสำคัญมาก
33	เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่ม เพื่อจัดการผลิต การจัดการผลผลิตของสู่ตลาดร่วมกัน	มีความสำคัญมาก
34	การวางแผนการผลิต	มีความสำคัญมาก
35	จะต้องมีการบันทึกการผลิต ในแปลงเกษตรอินทรีย์ จัดทำบัญชีฟาร์ม	มีความสำคัญมาก

อ.ณรงค์ คงมาก ได้รับรวมความรู้จากประสบการณ์ของกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายที่ได้ลงทะเบียน คึกขาดในพื้นที่ภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก จำนวนไม่น้อยกว่า 30 ราย ที่มีบุคลิกภาพของแปลงสอดคล้อง ผสมผสานทั้ง 5 แบบของเกษตรกรรมยั่งยืน รวมทั้งข้อมูลจากการศึกษาระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล “สกัดความรู้” ออกแบบเป็นหลักการปฏิบัติของเกษตรอินทรีย์ ‘SCE’ หลักการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการและเหตุผล และเทคนิคการจัดการแปลงเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ข้างต้น พยอนมาสรุปได้ดังนี้

หลักการที่ 1 : ยึดหลักความสมดุลของระบบเศรษฐกิจ ความหลากหลายทางชีวภาพภายในแปลงเกษตร อินทรีย์ เป็นปัจจัยบทบาทหลักปฏิบัติ เรากำลังพัฒนาความสำเร็จของแปลงเกษตรในรูปแบบเกษตรผสมผสาน (Integrated Farming) ในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะ

“สวนสมรرم” “สวนดุษง” หรือสวนผสมผสานในภาคใต้ เป็นระบบเกษตรพื้นบ้านที่ปลูกพืชหลายระดับเลี้ยงแบบป่าธรรมชาติ ต่างกันที่เป็น “ปักกินได้ - ขายได้” พืชระดับบนได้แก่ พืชยืนต้นตระกูลถั่ว ซึ่งมีคุณสมบัติ การตรึงไนโตรเจน จากอากาศ (Nitrogen Fixing Trees) เช่น เหรียง สะตอ แล้วสัลต์ ใบลงเป็นปุ๋ยพืชสดชั้นดีให้กับพืชไม้ผลชั้นกลาง ชั้นล่าง อย่างมั่งคุด ลองกอง ทุเรียน ผักเหลียง ผักกูด กระวน หัวกลอย ฯลฯ เป็นต้น

ภาพที่ 1 : พืชยืนต้นตระกูลถั่ว มีความสำคัญมาก ในการสร้างระบบเศรษฐกิจแบบป่าธรรมชาติ

นอกจากปลูกพืชแล้ว เกษตรกรในภาคตะวันออก นิยมเลี้ยงไก่ไว้แบบปล่อยในสวนผลไม้ เช่น สวนยาง สวนยางพารา สวนมังคุด ให้ผลผลิตไว้เป็น “ไก่ไข่อารมณ์ดี” ได้ใช้เป็นอาหารบริโภคในครัวเรือน เหลือขายเป็นรายได้ เป็นที่ต้องการของตลาดทุกระดับ หากมีการบริหารจัดการแปลงเกษตรร่วมกับการเลี้ยงไก่ให้ดี โดยการหมุนเวียนพื้นที่เลี้ยงไก่ไว้อย่างเหมาะสม ปัญหาหัวซึ้ง ก็จะหมดไปด้วย เพราะไก่กินหญ้าในแปลงจนหมดแต่ต้องระวังภัยของไก่ที่จากสูนขยะ ให้ดีต้องมีรั้วล้อมแปลงที่ปล่อยไก่

หลักการที่ 2 : สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้ดินเป็น “ดินที่มีชีวิต” เกษตรกรเน้นพื้นที่ทำปลatemper อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เลี้ยงวัวชุน เพื่อเอามูลวัวมาทำปุ๋ยหมักปลูกผักได้ตลอดปี มูลวัวนมที่มีมากmay ก็นำมาทำเกลือชีวภาพแทนแก้วสูหงส์ทั้งหมดประทัยรายจ่ายได้มาก ทั้งรายจ่ายของครัวเรือนและชุมชน ส่วนในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่ เช่น จังหวัดจันทบุรี ยึดหลักการทำให้ดินมีชีวิต ผลิตปุ๋ยชีวภาพจากมูลวัว มูลไก่ ด้วยหัวเชื้อ EM ที่ผลิตโดยผู้เชี่ยวชาญจากประเทศไทย ออกแบบมาจำหน่ายให้เกษตรกรในเครือข่าย ใช้ปลูกพืชผัก ใส่สวนผลไม้ พลิตในชุมชน ขายในชุมชน รายได้หมุนเวียนในชุมชน

เมื่อดินมีชีวิต ดัชนีชี้วัดที่ชัดเจน คือ “มีไส้เดือนและจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์” เกิดขึ้นจำนวนมากในดิน ดินจะมีความสมบูรณ์ พืชเจริญเติบโตดี แข็งแรง ซึ่งต่างจากดินที่เจอแต่ปุ๋ยเคมี ดินจะมีความเป็นกรดสูง แปลงเกษตรอินทรีย์ ที่อยู่ในระยะปรับเปลี่ยนปีแรกๆ ควรนำดินไปตรวจวิเคราะห์ ให้รู้สุขภาพของดินเพื่อหาวิธี การปรับปรุงดินให้ถูกวิธี การใช้ไดโนไมท์ ยิปซัม เพื่อปรับความเป็นกรด ด่างของดิน อาจมีความจำเป็น และห้ามเผาอซองหรืออินทรีย์วัตถุทุกชนิดในแปลง

หลักการที่ 3 : การปลูกพืชหลากหลายชนิดไม่ปลูกพืชเชิงเดียวเป็นแปลงขนาดใหญ่ การปลูกพืชที่หลากหลายชนิด ทั้งพืชเศรษฐกิจ พืชขับไล่เมลง พืชใช้ทำปุ๋ยพืชสด พืชใช้สอย พืชสมุนไพร ในแปลงเดียวกัน นอกจากช่วยลดความเสี่ยงหรือภัยจากการขาดแคลนอาหาร ความไม่สงบทางการค้า การเกิดโรคตั้งตระหง่าน ยังช่วยลดความเสี่ยงด้านราคา ผลผลิตที่จะตกต่ำในบางพืชด้วย ทั้งนี้เกษตรกรและบริษัทฯ ต้องร่วมกันวางแผนการผลิตในรอบปีหรือรอบฤดูกาลการผลิต โดยคำนึงถึงความต้องการของตลาด ควบคู่กับความต้องการ ความพร้อมของเกษตรกร และสภาพดิน ที่สำคัญในแต่ละช่วงด้วย เช่น การน้ำที่เกษตรกรไม่มีทุนในการก่อสร้างโรงเรือน เพื่อปลูกผักบางชนิดในระบบปิด จะไม่สามารถปลูกพืชผักในช่วงฤดูฝนได้ องค์กรส่งเสริมการตลาด เช่น องค์กรตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) จึงต้องกระจายพื้นที่ส่งเสริมการปลูกผักและเชื่อมโยงการกลุ่มผู้ผลิต ไปยังพื้นที่อื่นๆ เพื่อให้มีผักป้อนเข้าตลาด ตลอดทั้งปี กรณีเกษตรกรมีที่ดินแปลงใหญ่บ้านร้อยไร่ หรือหลายร้อยไร่ อย่างเกษตรกรชาวสวนผลไม้ ในภาคตะวันออก ควรมีการแบ่งแปลงออกเป็นแปลงย่อยๆ ขนาดแปลงไม่ควรเกิน 30-50 ไร่ โดยการปลูกพืชยืนต้น ตระกูลถั่วเป็น例ๆ แทรกลงระหว่างพืชเศรษฐกิจแปลงใหญ่ๆ เพื่อแบ่งแยกแปลง เช่น ปลูกต้นแคฝรั่ง ทองหลาง เป็นต้น ซึ่งเป็นพืชที่ใช้ปลูกแล้วตัดกิ่ง ก้าน ใบคลุมดินให้โคนต้นไม่ผล ย่อยสลายให้ร้าวในโตรเจนอย่างดี ส่วนแปลงที่มีความลาดชันสูง ก็ควรปลูกพืชที่มีอายุยืนยาว เป็นแพรตามแนวระดับ (Alley Cropping) เช่น ต้นแคฝรั่ง กระถิน ถั่วแมะ等等 ตะไคร้ ขิง ชา หญ้าแฟก สับปะรด เป็นต้น

หลักการที่ 4 : ใช้ปัจจัยการผลิตที่หมุนเวียนในแปลง ลดการพึ่งพาจากภายนอก หลักการวนเกษตร เกษตรป่าไม้ หรือป่าธรรมชาติ จะเห็นได้ว่ามีการนำเข้าปัจจัยการผลิตจากภายนอกเข้ามานะในระบบแปลงน้อยที่สุด ผลงานให้ต้นทุนการผลิตต่ำ มีรายได้สูงขึ้น รายเหลือมากขึ้น ตามหลักสัมมาชีพข้อที่ 4 คือ รายรับมากกว่ารายจ่าย จึงต้องคิดคันและพัฒนาการเลี้ยงปศุสัตว์ เพื่อนำมูลสัตว์มาทำปุ๋ยหมัก มาทำเกลือชีวภาพใช้แทนแก้วสูหงส์ทั้งหมดอย่างที่เกษตรกรทำปลatemper ทำอยู่ หรือการปลูกพืชยืนต้นตระกูลถั่ว เพื่อตัดแต่งกิ่ง ก้าน ใบคลุมดิน ย่อยสลายเป็นปุ๋ยพืชสด เสริมด้วยน้ำหมักชีวภาพที่นำไปพัฒนาต้นตระกูลถั่วมาก เช่น ใบกระถิน ใบแคฝรั่ง เป็นต้น

เกษตรกรที่ปลูกผักในจังหวัดนครปฐม มีการเลี้ยงหมูหลุม เพื่อนำมูลมาทำปุ๋ยหมัก และเสริมรายได้จากการขายหมูชุน ชานาในตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ใช้ฟางข้าวจากแปลงนา มาเป็นอาหารวัวในหน้าแล้ง ใช้เป็นวัสดุคุณภาพในการปลูกผัก ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติวัดป่าไ扬 นครศรีธรรมราช ใช้เศษอาหารในวัดที่มีจำนวนมาก หมักเป็นน้ำหมักชีวภาพ ใช้ดินพ่นไส้ปุ๋ยบันเม็ด ในการบวนการปันเม็ด เสริมธาตุอาหารในปุ๋ยตรา “ดอกลำดาวน์” ผลผลิตของวิสาหกิจชุมชนวัดป่าไ扬 การตัดหญ้าในสวนผลไม้ปีละ 7-8 ครั้ง แล้วใช้น้ำหมักชีวภาพรด เพื่อช่วยการย่อยสลาย ให้หญ้ากลับเป็นปุ๋ยได้เร็วขึ้น ลดการใช้ปุ๋ยหมักได้อีกทางหนึ่งหรือที่สวนนายสุธี ปรีชาภูรณ์ ที่ตำบลลังสรรพรส อำเภอชลุง จังหวัดจันทบุรี มีการปลูกผักเหมียง ผักกุด สับปะรด ในร่องสวนยางพารา ให้น้ำด้วยระบบสปริงเกลอร์ นอกจากพืชผักพื้นบ้านทั้ง 3 ได้รับน้ำแล้ว ยางพาราพลอยได้รับน้ำ ยืดอายุการกรีด และได้ปริมาณน้ำยางมากขึ้นกว่าสวนยางพาราทั่วไป ยืดหลัก “ยิงกระสุน(น้ำ)นัด(หัว)เดียว ได้นก(พีช) 4 ตัว” (ผักเหลียง ผักกุด สับปะรด ยางพารา)

หลักการที่ 5 : วางแผนป้องกันจากมลพิษรอบแปลงอย่างเต็มกำลัง แปลงเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่ อยู่ท่ามกลางแปลงเกษตรเคมี และเป็นเหตุผลหนึ่งที่เกษตรกรทั่วไป เชื่อกันว่าการทำเกษตรอินทรีย์แปลงเดียว ไม่ใช้สารเคมี อยู่ท่ามกลางแปลงเกษตรเคมี แมลงคัตตูรูพีช จะหนีมาอยู่สวนเรา ทำลายพืชพรรณของเราจนหมด เทคนิคเกษตรอินทรีย์อาจไม่อยู่ ซึ่งเหตุผลนี้ จริงหรือไม่? อยู่ที่ความเชื่อ ความคิดเห็น ความคิดเห็น และวิถีปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จาประสบการณ์ของชาวเกษตรอินทรีย์ที่อำเภอเขากลึง จังหวัดตราด เมื่อระบบนิเวศวิทยา ในแปลงเกษตรอินทรีย์สมบูรณ์ มีการใช้ชีววิธี ในการป้องกันกำจัดคัตตูรูพีช ที่ครบถ้วนสมบูรณ์ และเป็นแปลงอยู่ท่ามกลางเกษตรเคมี ก็ไม่พบความเสียหายอย่างที่พูดกัน อย่างไรก็ตามเกษตรกรควรป้องกันความเสี่ยงจากการปนเปื้อนสารพิษจากแปลงข้างเคียงโดยการทำ “แนวกันชน” ทั้งในรูปแบบ “การขุดคูร่อง” “การปลูกพืชเป็นแถบแนบทิบ รอบแปลงเกษตรอินทรีย์ กว้างประมาณ 3-4 เมตร” และ “การจัดการเหล่งน้ำภายในแปลงของเกษตรกรเอง”

การขุดคูร่อง ต้องทำในกรณีที่แปลงเกษตรอินทรีย์ พื้นที่อยู่ต่ำกว่าแปลงเกษตรเคมีข้างเคียง ชุดร่องดักน้ำที่ไหลมาจากแปลงเกษตรเคมี ไม่ให้ผ่านพื้นที่แปลงเกษตรอินทรีย์ ร่องควรลึกประมาณ 0.3 เมตร กว้างประมาณ 0.5 เมตร และควรมีการดูแลรักษาไม่ให้ร่องตื้นเขินทุกปี เพื่อเปลี่ยนทิศทางน้ำไม่ให้หล่อผ่านแปลงเกษตรอินทรีย์ กรณีนาข้าว การทำดันนาต้องกว้างและสูงพอไม่ให้น้ำจากแปลงข้างเคียงไหลซึมผ่านเข้ามาในแปลงนาอินทรีย์ ได้ และต้องหมั่นตรวจสอบนาไม่ให้ร่วงจากพืชเมื่อของ “หนู” และ “ปู” เช่นเดียวกัน หากบ้านพัก ที่อยู่อาศัยอยู่ในแปลง กรณีลานซักล้างกับแปลงก็ควรขุดคูร่อง ลงบ่อบำบัด ป้องกันไม่ให้น้ำพองซักฟอกไหลลงแปลงเกษตรอินทรีย์ รอบบ้าน

แนวกันชน แปลงปลูกผักอินทรีย์ที่ตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ที่อยู่ในชุมชนลงทุนสร้างกำแพงปูนซิเมนต์ ป้องกันมลพิษจากบ้านเรือน ปันเปื้อนสู่แปลงผัก แต่โดยหลักปฏิบัติทั่วไป ไม่ต้องลงทุนขนาดนั้น เกษตรกรสามารถใช้พืชนานาชนิด ยกเว้น พืชที่ขอรับรองเป็น “ผลผลิตอินทรีย์” ปลูกเป็นแบบหลายชนิด สวยงาม ให้แน่นทิบ เพื่อกรองและป้องกันละอองสารเคมีพัดผ่านเข้ามาในแปลงเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรบางท่านใช้ต้นโคลิอินเดีย ต้นสน ต้นไม้ กระถินเทพา กระถินแวงค์ กล้วย ไม้ป่าหลากหลายชนิด เป็นต้น ขี้นอยู่กับขนาดของพื้นที่แปลง หากมีพื้นที่มาก ก็เริ่มพืชธรรมชาติไว้ สร้างเป็นป่าครอบครัวรอบแปลง ปลูกพืชสมุนไพรผักหวานป่า (โดยเดี๋ย) แทรกลงไป ข้อพึงระวังสำหรับเกษตรกรที่มีพื้นที่น้อย เพื่อไม่ให้แนวกันชนกินพื้นที่การเกษตรมากเกินไป ก็ควรเลือกปลูกพืชหลายระดับ ที่มีประโยชน์ขยายได้ และใช้ประโยชน์ได้ เช่น กล้วย ไผ่ ตะไคร้ ขิง ข่า ไพล มะขาม ต้นข่อย หรือพืชที่นิยมปลูกเป็นรัว ที่ต้องตัดแต่งประจำไม่ให้สูงใหญ่ ทั้งนี้ผลผลิต

จากพืชในแนวกันชนต้องขายในตลาดทั่วไป ไม่สามารถขอรับรองเป็นผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ขายในระบบตลาดเกษตรอินทรีย์ได้

แหล่งน้ำในแปลง การลงทุนสร้างแหล่งน้ำใหม่ในแปลงของตนเอง เป็นเรื่องยากสำหรับเกษตรรายย่อย หากยังไม่มีแหล่งน้ำในแปลงมาก่อน อาจทำเกษตรอินทรีย์ที่จะเข้าบอร์มมาตรฐานไม่ได้เลย เพราะน้ำเป็นเงื่อนไขสำคัญมากสำหรับการทำเกษตรทุกประเภท กรณีใช้แหล่งน้ำต้นทุนจากแหล่งน้ำธรรมชาติ หัวย หนอง คลองบึง หรือแหล่งน้ำคลประทาน และเป็นแหล่งน้ำที่เหล่านักท่องเที่ยวซึ่งชุมชน ท่องเที่ยว งานอุตสาหกรรม หรือพืชที่แปลงเกษตรเมืองน้ำให้ด้วยแล้ว ยกที่จะผ่านมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทั่วไปได้ จากข้อจำกัดด้านแหล่งน้ำทำให้จำเป็นต้องใช้น้ำจากแหล่งน้ำในแปลงเกษตรเท่านั้น ยกเว้น จะมีกรณีพิเศษที่จะพิจารณาเป็นรายๆไป เช่น การมีระบบการปลูกพืชดูดซับน้ำ เช่น ต้นไก ต้นขูปตุช ผักตบชวา ผักกระเฉด และพืชน้ำอื่นๆนอกแปลง ให้น้ำจากภายนอกให้เหล่าน้ำบ่อหรือคูบัดน้ำที่ปลูกพืชดังกล่าวข้างต้น มีท่อน้ำที่ปล่อยน้ำเข้าแปลงที่ผ่านระบบทิ้งรายถ่าน เพื่อการกรองน้ำอีกชั้นหนึ่ง หรือใช้สารชีวภาพ น้ำหมักจากต้นกล้วย ใส่ลงในบ่อบัดน้ำ (กรณีแปลงนาอินทรีย์ อ.ไกรน้อย จ.นนทบุรี) ให้มีระบบการบำบัดน้ำด้วยวิธีไดร์ฟิล์ฟองหามาใช้ในแปลงเกษตรอินทรีย์

หลักการที่ 6 : การทำแผนการผลิตและแผนธุรกิจรายแปลงตลอดปี เมื่อการทำเกษตรอินทรีย์ต้องมีผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคส่วนใหญ่ป้อนเข้าสู่ตลาด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำแผนการผลิตในส่วนของเกษตรกร ส่วนองค์กรตลาดก็ต้องทำแผนการตลาด เพื่อมาจับคู่กัน ให้เกิดความสมดุลระหว่างการผลิตและการตลาด ฝ่ายตลาดต้องหาตลาดล่วงหน้าให้ชัดเจนก่อน เพื่อนำฐานข้อมูลความต้องการของตลาด มาวางแผนการผลิตให้เกษตรกรในครึ่งปี โดยมีการกำหนดชนิดพืชที่ตลาดต้องการ เป็นตัวตั้งหรือ “ตลาดนำ” แล้วมาร่วมวางแผนกับเกษตรกรว่าจะปลูกพืชอะไร? เมื่อไร? ปริมาณเท่าไร? ใช้พันธุ์จากไหน? ใช้ปัจจัยการผลิตอะไร? ต้นทุนเท่าไร? และราคาที่ตลาดจะรับซื้อตามเกรดมาตรฐาน ที่ตกลงกัน กก.ละเท่าไร? เกษตรกรที่เข้าร่วมมีกี่ราย? พื้นที่ปลูกเท่าไร? โครงสร้างไฟฟ้าและน้ำประปาอย่างไร? เป็นต้น การทำแผนการผลิตและแผนธุรกิจรายแปลง จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เกษตรกรต้องปฏิบัติ

หลักการที่ 7 : การทำบัญชีฟาร์ม จากหลักการการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade) ทุกฝ่ายในห่วงโซ่เศรษฐกิจต้องเปิดเผยข้อมูลต้นทุนการผลิต ค่าใช้จ่ายของแต่ละภาคส่วนธุรกิจ ทุกช่วงขั้นตอน ตั้งแต่เกษตรกร ผู้จัดการโรงบรรจุ การขนส่ง การกระจายสินค้า ค่าการตลาด การประกันสินค้า การขายส่ง การขายปลีก และอัตราการสูญเสียในแต่ละช่วง การบันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่าย การทำบัญชีฟาร์มของเกษตรกร จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในองค์ประกอบของระบบการค้าที่เป็นธรรม การทำบัญชีของเกษตรกร นอกจากทำให้เกษตรกรรู้จักตนเอง รู้ต้นทุนการผลิตแล้ว ยังใช้ประกอบการกำหนดราคาซื้อ-ขายผลผลิต ระหว่างฝ่ายตลาดกับเกษตรกร และนำไปสู่การกำหนดราคาขายสินค้าให้กับผู้บริโภคปลายทางสุดท้ายด้วย ทั้งนี้ สถานการณ์ปริมาณผลผลิตในตลาด จะนำมาประกอบการพิจารณากำหนดราคาซื้อ-ขาย ด้วยในขั้นตอนการกำหนดราคาซื้อขายผลผลิต ใช้บัญชีต้นทุนการผลิตของเกษตรกรมาพิจารณา_rwm กับต้นทุนขายของ ฝ่ายตลาด จากนั้นพิจารณาสภาวะการณ์ของปริมาณผลผลิตในตลาด พิจารณาการแข่งขัน โอกาสการส่งออกสู่ตลาดต่างประเทศ จึงจะกำหนดราคาขาย (ขายส่งและขายปลีก) ร่วมกันได้ ความแม่นตรงของข้อมูลบัญชีฟาร์ม จึงมีความสำคัญมาก เพราะหลักคิดของตลาดเกษตรอินทรีย์คือ การกำหนดราคาบนฐานของ “เกษตรกรคือหัวส่วนทางธุรกิจ” ไม่ใช่ “การต่อรองให้ได้สินค้าราคาถูกที่สุด เพื่อไปขายสร้างกำไรให้มากที่สุด” หรือเข้าไปอยู่ในสภาวะ “สูงความราคา” อย่างที่ตลาดทั่วไปกระทำกันอยู่

หลักการที่ 8 : ร่วมกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง เกษตรอินทรีย์ไม่ใช่การปล่อยแปลงเกษตรให้ธรรมชาติตดูแลเองหมดโดยไม่จัดการใดๆเลย ด้วยเห็นว่า การไม่ใส่ปัจจัยการผลิตใดๆ เข้าไปในแปลง ให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด น้ำก็ใช้น้ำฝน บุญได้มากไม่ใช่สารเคมีไม่ฉีด วัชพืชก็ไม่ตัดนั้น น่าจะเป็น “อินทรีย์” มากที่สุด การทำแบบนี้น่าจะดีกว่า “เกษตรแบบทึ่รัง” คือ ไม่กระทำใดๆเลย ในแปลงเกษตรผลที่เกิดขึ้น ก็จะเห็นได้จากแปลงเกษตรที่ทึ่รังให้รกร้าง สวนร้าง ทั้งหลาย ซึ่งให้ผลผลิตน้อยมาก จนกล้ายกเป็นสภาพป่ารากชื้น เกษตรกรทัวไปทำเกษตรแบบทึ่รัง ไม่ได้ เพราะจะไม่มีผลผลิตจากการให้เพียงพอกับการบริโภค หรือจำหน่าย ยกเว้นจะทำสวนป่า ดือปลูกไม่ป่าธรรมชาติ ซึ่งต้องดูแลบำรุงรักษา เช่นกัน แนวคิดการทำเกษตรอีกหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาในประเทศไทยคือ “เพอร์มาคัลเชอร์ (Permaculture) ซึ่ง “ร่วมภาคปริมิติ” นักแปลอิสระที่เคยแปลหนังสือเพอร์มาคัลเชอร์มาแล้ว กล่าวว่า “เพอร์มาคัลเชอร์ไม่ใช่แค่เรื่องการทำเกษตรแต่เป็นเรื่องที่กวางและครอบคลุมถึงการใช้ชีวิต การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ กระทบใจมากตรงที่วิภาคฯเรื่องที่เราผลิตอาหารจากที่หนึ่งที่ได้และส่งไปหล่อเลี้ยงคนที่อาศัยอยู่อีกที่หนึ่ง ซึ่งห่างกันเป็นระยะทางไกลๆ หมายความว่า การดำรงชีวิตแบบนี้ไม่ยั่งยืนและสิ้นเปลืองพลังงานถ้าหากเราดำเนินแนวคิดเพอร์มาคัลเชอร์มาปรับใช้ โลกก็จะอยู่อย่างยั่งยืนและเราก็จะมีประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้น”

ฝ่ายการตลาดและเกษตรกร จะร่วมกันจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคักกัยภาพของเกษตรกรและความตระหนักร การตีนรู้ของผู้บริโภค ให้เข้าใจ เข้าถึง ความจำเป็นที่ต้องทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งไม่เพียงเพื่อตอบโจทย์ทางเศรษฐกิจ หรือการตลาด เท่านั้น เป็นการเชื่อมโยงไปสู่ฐานสังคมสัมมาชีพ ความมั่นคงด้านที่ดิน ทำกิน กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ เทคนิคการทำเกษตรอินทรีย์ และการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และกันของเกษตรกรในเครือข่าย จึงเป็นอีกโอกาสหนึ่งที่เกษตรกรจะได้เข้าถึงจิตวิญญาณของการเป็นเกษตรกร ซึ่งเป็นแขนงวิชาชีพที่ประกอบไปด้วยศาสตร์และศิลป์ โน้มนำไปสู่การเข้าใจปรัชญาชีวิตและธรรมชาติ

หลักการที่ 9 : การเชื่อมโยงกับเครือข่ายผู้บริโภคที่เข้าใจวิถีเกษตรอินทรีย์ การทำการตลาดผลผลิตจากแปลงเกษตรอินทรีย์ ที่ผ่านมา ผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์ จะพบกับคำถามยอดฮิต ที่ว่า “ ทำไมสินค้าเกษตรอินทรีย์ ราคาแพงกว่าสินค้าเกษตรเคมี ? ” ผู้ซื้อจำนวนหนึ่ง ก็พยายามต่อรองราคัสินค้าเกษตรอินทรีย์อยู่เสมอ และเกิดกระแสวิจารณ์ในสังคมไทยว่า “สินค้าเกษตรอินทรีย์ เพื่อคนร่ำรวยหรือคนรายได้สูงเท่านั้น คนจนไม่มีลิทธิ์รับประทานสินค้าเกษตรอินทรีย์ (เพราะราคาแพงเว่อร์) ” ทางฝ่ายการตลาดเกษตรอินทรีย์ ได้รับคำถามเหล่านี้มาโดยตลอด และเห็นว่ากระแสวิจารณ์ดังกล่าวจะเป็น “ค้อขาด” หรืออุปสรรคสำคัญในการวางแผนฐานเกษตรอินทรีย์หรือการประกอบสัมมาชีพให้เต็มแผ่นดิน

การจัดกิจกรรมโดยฝ่ายตลาด ให้ผู้บริโภคลงเยี่ยมฟาร์มเกษตรอินทรีย์ อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะแปลงเกษตรอินทรีย์ในเครือข่ายที่เป็นกิจกรรมสำคัญ เป็นการสร้างเครือข่ายผู้บริโภคที่เข้าใจวิถีเกษตรอินทรีย์อย่างเข้มแข็งและขยายตัวมากขึ้น เพื่อเปลี่ยนทัศนคติ และค่านิยม ของผู้บริโภค ที่ชอบต่อรองราคา และต้องการยืนยันว่า สินค้าเกษตรอินทรีย์ ทุกคน ทุกชั้นชน สามารถเข้าถึงได้ ซื้อมาบริโภคได้ (ออร์แกนิกเพื่อทุกคน Organics for All) รูปแบบกิจกรรมในลักษณะ “เยี่ยมฟาร์ม เพื่อชิม-ซื้อ” หรือ “โฮมสเตย์” ก็จะเกิดขึ้น ในบางพื้นที่ที่มีความพร้อมด้านสถานที่ เช่น ในกลุ่มเกษตรอินทรีย์จังหวัดจันทบุรี ตราด กาฬมุนเกษตรท่องเที่ยว และการเรียนรู้ ต.วังอ่าง อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช เป็นต้น

เมื่อขวนผู้บริโภคเข้มแข็ง แข็งแรง ขยายเชิงปริมาณผู้คนมากขึ้น หมายถึง ตลาดผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ก็จะชัดเจน มั่นคงมากขึ้น เช่นกัน โดยเฉพาะผู้บริโภคในห้องถิน อย่างที่กิจกรรมการตลาดของชุมชนเกษตรอินทรีย์ จังหวัดจันทบุรีซึ่งร่วมมือกับโรงพยาบาลพระปกเกล้าและภาครกชัน จัดพื้นที่จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ทุกวัน

จันทร์ พุธ ศุกร์ สร้างความแตกต่างกับสินค้าเกษตรทั่วๆไป สร้างขบวนผู้บริโภคแบบ “แพนพันธุ์แท้” ขึ้นมา โดย “ช่องพยาบาล เป็นพื้นที่ทำการตลาด และการเกิดตลาดเพื่อสุขภาพเล็กๆ ซึ่งปัจจุบัน (สิงหาคม 2560) รัฐบาลออกนโยบายให้โรงพยาบาลรัฐทั่วประเทศ จัดซื้อผลผลิตของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ก่อนเป็นอันดับแรก จะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการตลาดเกษตรอินทรีย์ ถ้าหากฝ่ายจะทำกันจริงๆ

การบุกเบิก ให้โรงพยาบาลรับซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์และให้พื้นที่สำนักงานสาธารณสุขเป็นพื้นที่ทำการตลาด ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ เป็นประเด็นที่น่าพิจารณาอย่างยิ่งของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการตลาด ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ เพราะเป็นพื้นที่ “แห่งสุขภาพ” กระจายทุกตำบลในประเทศไทย นอกจากนี้จากพื้นที่การตลาด อย่างตลาด อ.ต.ก. หรือตลาดสดทั่วไปแล้ว การสร้างตลาดในชุมชนท้องถิ่น จะเป็นการลดค่าบริหารจัดการ ด้านการขนส่ง ลดความเสี่ยงด้านการเดินทาง และส่งเสริมการตลาดแบบฐานราก ทั้งนี้ ต้องวิเคราะห์และคำนึงถึงหลักการ อุปสงค์ อุปทาน ขนาดตลาดในท้องถิ่น นั้นๆด้วย

หลักการ ๙ ข้อ จึงเป็นเงื่อนไขที่เกษตรกรและฝ่ายการตลาดต้องนำไปปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่ระยะปรับเปลี่ยน เมื่้วาผลผลิตยังไม่สามารถรับรองเป็นผลผลิตเกษตรอินทรีย์ได้ แต่ฝ่ายตลาดของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ สามารถเริ่มปฏิบัติการกระบวนการทั้ง ๙ ข้อในการส่งเสริมการตลาดได้ (จากคู่มือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SCE – PGS โดยลงรัฐ คงมาก บริษัท SCE วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด)

เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

1	ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> • ความมั่นคงด้านอาหาร • ความมั่นคงทางรายได้ • การจัดการความเสี่ยง • การประหยัดต่อขนาด • การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตและการขยายตลาด
2	ประโยชน์ทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> • การลดการอพยพออกพื้นที่ • การพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ • สุขอนามัยของผู้ผลิต • ความปลอดภัยทางด้านอาหาร • การลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก
3	ประโยชน์ทางสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> • ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม • สร้างความหลากหลายทางชีวภาพ • พื้นฟูความสมบูรณ์ของดิน • การจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ • พื้นฟูความสมดุลของระบบนิเวศ

Unnamed Road, ตำบล จันทร์เพลู อำเภอ เต่างอย ศรีสะเกษ 47260 ประเทศไทย

	Decimal	DMS
Latitude	16.959102	16°57'32" N
Longitude	104.201151	104°12'4" E
2018-06-20(พ.) 10:52(ค่ำเย็น)		26°C 79°F

บทที่ 14

การ “เขย่า” เครือข่าย เกษตรกรรมยั่งยืน ในระดับจังหวัด

กระบวนการขับเคลื่อน SDGsPGS ในแต่ละจังหวัด เริ่มต้นด้วยการจัดเวที “เขย่า” ความคิดของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนที่มีอยู่อย่างกระจายในแต่ละจังหวัด เป็นการจัดเวทีหนึ่งวันโดยเชิญพื้นท้องเกษตรกรที่ขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ เกษตรรวมชาติ วนเกษตร เกษตรผสมผสานและเกษตรอุทช์ภูมิ ใหม่ มาร่วมปรึกษาหารือแนวทางการขับเคลื่อนร่วมกัน โดยมีภาคีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมหารือแบบประชารัฐ โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

จากประสบการณ์ที่ ดร.อนุรักษ์ เรืองรอด “เขย่า” ในแต่ละจังหวัด โดยเฉลี่ยแล้วจะมีพื้นท้องเกษตรกรจากเครือข่ายต่างๆ และภาคีร่วมพัฒนาแบบประชารัฐร่วม合わที่ระหว่าง 60-100 คน โดยจะมีการเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดนั้นๆ รวมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์และเกษตรกรรมยั่งยืนในจังหวัดร่วมให้ข้อมูลแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายระดับประเทศและระดับจังหวัด ซึ่งจะทำให้พื้นท้องเกษตรกร ได้เห็นแนวทางที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนระดับจังหวัดและสามารถออกแบบกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่างๆ ระดับจังหวัดได้

หลังจากที่ผู้ว่าราชการจังหวัด และ/หรือผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำเสนอนโยบายการขับเคลื่อนระดับจังหวัดแล้ว ดร.อนุรักษ์ เรืองรอด จะเปิดโอกาสให้พื้นท้องได้แนะนำกลุ่มและการขับเคลื่อนของแต่ละกลุ่ม ให้สะท้อนความท้าทายและอุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหา กระบวนการนี้ทำให้แต่ละกลุ่มได้รู้จักกันและเห็นโอกาสในการจับมือทำงานร่วมกันมากขึ้น สรุปโดยภาพรวมที่ดร.อนุรักษ์ ได้ลงไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มักจะเห็นประดิษฐ์ร่วมจากเกษตรกรสองด้าน ด้านหนึ่งเห็นว่าทำเกษตรอินทรีย์นั้นยาก เพราะไม่มีความรู้และสารชีวภัณฑ์ต่างๆ ที่พร้อมใช้แทนสารเคมี เช่นสารเคมีกำจัดหญ้า ทำแล้วไม่มีตลาด ทำแล้วไม่ได้ราคา ไม่สามารถผลิตได้ปริมาณมาก ไม่สามารถผลิตได้ทั้งปีเพราะหน้าฝนปลูกผักบางชนิดไม่ได้ ขาดการพัฒนามาตรฐาน ขาดน้ำทำเกษตรในหน้าแล้ง ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการพัฒนามาตรฐานได้ ขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังจากหน่วยงานรัฐ ที่นี่ที่รับข้างมีแต่สารเคมี เป็นต้น อีกด้านหนึ่งเห็นว่าการทำเกษตรอินทรีย์นั้นทำได้จริง และได้ลงมือทำแล้ว แต่ก็ยังต้องการการหันมาเริ่มจากหน่วยงาน เพื่อให้สามารถทำการผลิตออกสู่ตลาดได้ดีขึ้น ทำอย่างไรก็ไม่พอขาย เป็นต้น หลังจากที่พื้นท้องเกษตรกรที่เข้าร่วมเวทีได้สะท้อนอุปสรรค ความท้าทายทั้งหลายแล้ว ดร.อนุรักษ์ จะนำเสนอ “โมเดลในการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือในการสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ซึ่งมีภาคีร่วมพัฒนาถึง 35 หน่วยงานที่พร้อมร่วมมือกันพัฒนา ลงนามเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2559 โดยในโมเดลนี้เสนอให้มีการจัดกลไกผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์แบบมีล่วงร่วม PGS ตามแนวทางสากลที่เสนอโดย IFOAM ในกรณีที่เป็นการเคลื่อนย้าย ค้าขาย ผลผลิตภายในจังหวัด ภายใต้กฎหมาย “ไม่มีความจำเป็นต้องพัฒนามาตรฐานสากล จากนั้นเสนอให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาภารกิจขึ้นมาเพื่อเป็นกลไกในการเชื่อมโยงตลาด และบริหารการผลิต และจัดการเรื่องการพัฒนามาตรฐาน และเสนอให้มีการตั้งกลไกคณะกรรมการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ขึ้นมาในระดับจังหวัด โดยเป็นกลไกแบบประชารัฐเพื่อรับรองผลการตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์โดยคณะกรรมการตรวจสอบ

กลไกที่ 4 คือกลไกบริหารจัดการฐานข้อมูล ซึ่งจำเป็นต้องมีข้อมูลจริงเพื่อหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการรับรองที่มีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้หากผลผลิตมีปัญหาเป็นต้น

หลังจากนำเสนอโมเดลนี้แล้ว ดร.อนุรักษ์ จะทำการเชื่อมโยงให้พื้นท้องได้เห็นแนวทางการขับเคลื่อนร่วมกัน ถ้าพื้นท้องพร้อมขับเคลื่อน จะมีกองทัพผู้ตรวจแปลงที่จะพร้อมร่วมพัฒนามาตรฐานและร่วมในการบูรณาการวางแผน การผลิต โดยที่มีกลไกธุรกิจเป็นกลไกสำคัญในการทำการตลาดให้ห้างเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นตลาดห้างค้าปลีก ตลาดสถานบัน หรือแม้แต่ตลาดในชุมชน โดยชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคนั้นมีความตื่นตัวสูงมากและกำลังมองหาผลผลิต ที่ปลอดภัย ไร้สารเคมี แต่ก็ไม่สามารถหาได้โดยง่าย ยกตัวอย่าง ในเขตเทศบาลหนึ่ง สมมติว่ามีผู้บริโภคอยู่จำนวน 300,000 คน จะบริโภคข้าวสารต่อวันสูงถึงวันละ 90 ตัน (300,000X 300 กรัมต่อวัน) บริโภคไข่ไก่ถึงวันละ 300,000 ฟอง และบริโภคผักผลไม้อีกจำนวนมาก ปัญหาคือผู้บริโภคเหล่านี้ หาผลผลิตไร้สารพิษไม่เจอ การชี้ให้พื้นท้องเกษตรกรเห็นตลาดที่ใกล้ตัว มีความสำคัญมาก เพราะหากพื้นท้องพร้อมลูกขี้นมาผลิตเพื่อจำหน่าย สิ่งที่ต้องทำคือจับมือกัน “จัดการ” ผลผลิตทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ สิ่งที่ต้องทำคือพื้นท้องในแต่ละจังหวัดจะต้อง ลูกขี้นมาจัดการด้วยตัวเอง โดยมีหน่วยงานต่างๆพร้อมหนุนเสริม พื้นท้องจะสามารถต่อว่าแล้วจะต้องเริ่มต้นอย่างไร

ข้อเสนอต่อมาคือจัดให้มีการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นหลักสูตร 3 วัน เมื่อแกนนำเกษตรกรได้ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรนี้ไปแล้ว ก็จะเป็นคน担当ทำงานตรวจแปลง และจะสามารถเดินหน้าตั้งกลไกอื่นๆในระดับจังหวัดได้ การอบรม 3 วันจำเป็นต้องมีทีมงานในการเตรียมงาน ในการประสานกับ เครือข่ายต่างๆทั้งจังหวัด เชื่อมโยงภาคี เชื่อมโยงหน่วยงานร่วมอบรมตลอดจนเจรจาหน่วยงานที่พร้อมหนุนเสริม ด้านงบประมาณ ซึ่ง ดร.อนุรักษ์ จะใช้วิธีขออาสาสมัคร ในการเตรียมงาน ซึ่งจะมีพื้นท้องเกษตรกรที่มีความต้องการ ขับเคลื่อนต่อและอาสาเป็นคน担当ทำงานเตรียมการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจแปลงมากกว่า 10 คนโดยเฉลี่ยในแต่ละ จังหวัด และเพื่อให้สามารถ “ตีเหล็กในขณะที่ร้อน” ดร.อนุรักษ์ จะเสนอวันเวลาที่พร้อมลงพื้นที่เพื่ออบรมหลักสูตร ผู้ตรวจแปลงทันที

บทที่ 15

หลักสูตรผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์ แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS

หลักสูตรผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS เป็นหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการ 3 วัน โดยวันแรกจะเป็นการตอกย้ำโมเดลการขับเคลื่อนที่ได้นำเสนอแล้วในเวที “เขียว” ให้ผู้เข้าร่วมอบรมทุกคนได้ทราบแล้วมีการซึ้งแจงวัตถุประสงค์และแนวทางการอบรม จะมีการเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดมาเปิดงาน หรือมาในวันสุดท้ายเพื่อแจกใบประกาศเกียรติคุณที่ผ่านการอบรมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม หลังจากเปิดงานและนำเสนอโมเดล และแนวทางการอบรม ในแต่ละวันแล้ว จะมีการนำเสนอนำเสนอแนวทางการพัฒนาผู้ตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนเครื่องมือต่างๆที่จำเป็นต้องใช้ในการตรวจแปลง

ในวันที่สอง ครึ่งวันเช้าจะเป็นปฏิบัติการลงพื้นที่เพื่อ “ฝึก” ตรวจแปลง โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มๆละ 5-10 คน ลงไประดิกในแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้ประสานงานไว้ โดยมีพี่เลี้ยงที่ผ่านการอบรมแล้วประกอบไปในแต่ละกลุ่ม เป็นการนำหลักเกณฑ์ที่เรียนรู้ร่วมกันในวันแรกไปใช้ และฝึกเป็นผู้ตรวจแปลงจริง โดยต้องบันทึกไปสมัครของเกษตรกรและการตรวจแปลงที่ได้คุณภาพ ครึ่งวันบ่ายจะเป็นการนำเสนอของแต่ละกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดที่เรียนเพื่อยกระดับทักษะการตรวจแปลงให้คอมชัดขึ้น สิ่งที่จะได้จากการอบรมนี้นอกจากจะได้ฝึกตรวจแปลงจริงแล้ว จะทำให้พื้นที่น่องมีความมั่นใจมากขึ้นในการนำเครื่องมือต่างๆไปใช้ในบ่ายวันที่ 2 จะปิดท้ายด้วยการอบรมและลงมือปฏิบัติการในการบริหารจัดการฐานข้อมูล อันเกิดจากการลงพื้นที่ในการฝึกตรวจแปลง

วันที่ 3 เป็นการเดินหน้าจัดตั้งกลไก 4 กลไก ในระดับจังหวัด เพื่อให้สามารถเดินหน้าต่ออย่างเป็นระบบ การตั้งกลไกระดับจังหวัดร่วมกันถือเป็นการเริ่มต้นนับ 1 ในกระบวนการขับเคลื่อนมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาของดร.อนุรักษ์ กระบวนการจัดตั้งกลไกต่างๆในวันที่ 3 มีความสำคัญมาก เพราะเป็นการต่อยอดการขับเคลื่อนหลังจากการปรับกระบวนการหัตถกรรมมาแล้วสองวัน หากไม่สามารถตั้งกลไกให้แล้วเสร็จในวันที่ 3 ได้ จะทำให้เกิดอาการอบรมแล้วไม่มีการนำไปใช้ ไม่เกิดกลไกขับเคลื่อน และเดินต่อไม่ได้จนไฟอาจมอดตับแล้วต้อง เขย่าอีกครั้งได้

บทที่ 16

กลไกการรับรองมาตรฐาน ระดับจังหวัด(4 กลไก)

โดยทั่วไปการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยกลไกรัฐ หรือโดยกลไกหน่วยงานที่ 3 จะเป็นการรับรองมาตรฐานแต่เพียงอย่างเดียว โดยอาจมีคณะทำงานในพื้นที่ แต่กลไกการออกใบรับรองจะมาจากการส่วนกลางซึ่งหากมีการขับเคลื่อนพร้อมกันทั่วประเทศสามารถเกิดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการได้ การออกแบบระบบการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS จึงใช้วิธี “กระจายความร่วมมือ” ไปอยู่ที่จังหวัดให้เกิดภาพจังหวัดจัดการตนเองโดยจะต้องมีการจัดตั้ง 4 กลไกเพื่อขับเคลื่อนร่วมกันอันได้แก่

1. กลไก “คณะกรรมการตรวจสอบเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS” คณะกรรมการชุดนี้กิตจากแกนนำเกษตรกรที่เข้าร่วมการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจสอบ และอาสาจัดทีมขับเคลื่อนต่อ เพื่อปฏิบัติภารกิจ 2 ด้านคือ การเป็นนักส่งเสริมการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน และอีกด้านหนึ่งคือการเป็นผู้ตรวจสอบเกษตรอินทรีย์ โดยจะมีเครื่องมือประจำตัวคือใบสมัครเข้าร่วมโครงการ SDGsPGS Application Form และแบบฟอร์มเพื่อการตรวจสอบ SDGsPGS Inspection Form โดยจะมีการซักซานพื้นท้องเครือข่ายต่างๆที่ขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน สมัครเข้าร่วมโครงการ และจะมีการจัดผู้ตรวจสอบ เพื่อลพื้นที่ตรวจสอบต่อไป คณะกรรมการกลไกนี้จะต้องเข้าใจรอบของ การประชุมรับรองของของกลไกระดับจังหวัด และจะต้องทำหน้าที่เจรจาให้เกิดการปรับเปลี่ยนแปลงที่สมัครเข้าร่วมการรับรองให้ทันต่อการประชุมรับรองในแต่ละรอบ เช่นหากมีการจัดประชุมในเดือนกรกฎาคม หากไปตรวจแปลงในเดือนเมษายน หรือพฤษภาคมแล้วเห็นว่ายังติดเงื่อนไขต้องปรับแก้ ควรจะต้องมีการปรับแก้โดยเร็วและมีการตรวจแปลงซ้ำให้เร็วที่สุดเพื่อให้หลุดจากทุกเงื่อนไขและสามารถเสนอเข้ารับการรับรองได้

2. กลไกธุรกิจ สามารถจัดตั้งได้ในรูปเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด และวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ ตัวอย่างการจัดตั้งกลไกธุรกิจ เช่นที่จังหวัดน่าน มีเครือข่ายเกษตรอินทรีย์เข้าร่วม 18 เครือข่าย ก็ให้แต่ละเครือข่ายจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ และให้วิสาหกิจชุมชนมาร่วมตัวกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์น่าน จังหวัดสระบุรีที่ตั้งเป็นสหกรณ์บริการสินค้าเพื่อสุขภาพ สระบุรี จำกัด จังหวัดนครปฐมจัดตั้งบริษัทนครปฐมออร์แกนิก วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด เช่นเดียวกับหนองบัวลำภู สุพรรณบุรี เพชรบุรี เลย กำแพงเพชร ฯลฯ ที่ตั้งเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ในขณะที่จังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งเป็น หจก.ทุ่งกุลาเทศาดิจิ๊ง และอุดรธานีตั้งเป็น หจก. เกษตรอินทรีย์ อุดรธานี เป็นต้น

ในหลายจังหวัดเห็นว่า การเป็นบริษัทจำกัด เป็นนิติบุคคล เป็นเอกสาร อาจไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรจากหน่วยงานราชการมาหนุนเสริมได้ ก็จะเดินหน้าจัดตั้งห้องกลไกบริษัทจำกัดและเครือข่ายวิสาหกิจ โดยใช้สถานภาพวิสาหกิจชุมชน เชื่อมโยงโครงการกับหน่วยงานในจังหวัด ทำกระบวนการพัฒนามาตรฐาน โดยให้กลไกธุรกิจเป็นกลไกสำคัญในการทำการตลาด ซึ่งถือว่าเป็นการออกแบบที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ที่พื้นท้องเกษตรกรสามารถเข้าถึงหน่วยงานรัฐได้แตกต่างกัน

ในหลายจังหวัดมีการออกแบบโดยแทกกลไกธุรกิจออกเป็น 2 กลุ่ม เช่นจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองบัวลำภูเป็นต้น มีการตั้งบริษัทฯ หรือห้างหุ้นส่วนจำกัดที่เป็นนิติบุคคลทำหน้าที่เป็นกลไกธุรกิจ และตั้งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เป็นกลไกเชื่อมโยงหน่วยงานรัฐเพื่อการพัฒนา เนื่องจากข้อจำกัดที่หลายหน่วยงานของรัฐไม่

สามารถสนับสนุนกิจกรรมของบริษัทจำกัดได้ แต่สามารถสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์ได้

กลไกธุรกิจนี้มีภารกิจในการจัดทำและบริหารแผนธุรกิจ อันประกอบด้วยแผนการผลิต แผนการตลาด แผนกำลังคนและแผนการเงิน โดยจะต้องเชื่อมโยงตลาด ภาคการตลาด ในการหาความต้องการซื้อต่อผลผลิตที่สมาชิกมีอยู่หรือหากำลังซื้อเพื่อเข้าสู่กระบวนการผลิต หลังจากนั้นก็ต้องบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการส่งมอบสินค้า ที่มีการซื้อขาย ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับการจัดการครุภัณฑ์ การจัดการทางการเงิน การขนส่งเป็นต้น

กลไกนี้ถูกออกแบบมาให้เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อบริหารจัดการกำไรที่ได้จากการประกอบการ เช่น 40% เพื่อการลงทุนต่อ 30% ปันผล และ 30% เพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ส่วนของ 40% ยังต้องกันไว้ส่วนหนึ่งเพื่อเป็นค่าตอบแทนผู้ตรวจสอบใน การลงตรวจแปลงในแต่ละปี

นอกจากนี้กลไกธุรกิจ ยังเป็นกลไกที่กรองข้อมูลการตรวจแปลง เพื่อนำเสนอให้กลไกปรับระดับจังหวัด ต่อไป

3. กลไก “คณะทำงานรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS จังหวัด...” กลไกนี้เป็นกลไกแบบประชารัฐที่มีประธานของกลไกธุรกิจเป็นเลขานุการ เป็นกลไกที่พื้นที่เป็นตัวตั้งเชิงเข้าร่วมเป็นกรรมการ รับรองมาตรฐาน เช่น สาธารณะสุขจังหวัด อธิการบดีสถาบันการศึกษา ประธานหอการค้า ประธานบริษัทประชารัฐ รักสามัคคี ตัวแทนห้างค้าปลีก เช่น Tops, Big C เกษตรจังหวัด เกษตรและสหกรณ์จังหวัด พัฒนาที่ดิน เป็นต้น โดยจะมีประมาณ 15-20 คน อาจให้ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดอนุเคราะห์ออกคำสั่งแต่งให้ หรือเป็นการเชิญมาร่วมเป็นกรรมการเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน อาหารปลอดภัย เป็นต้น

คณะทำงานรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS จังหวัด...นี้มีภารกิจในการประชุมรับรอง เช่นปีละ 2 ครั้ง หรือทุกไตรมาส โดยในการประชุมรับรองนั้น กลไกผู้ตรวจสอบร่วมกับกลไกธุรกิจ จะทำหน้าที่เป็นเลขานำเสนอข้อมูลการตรวจแปลงต่อคณะกรรมการรับรองฯ โดยต้องแสดงให้เห็นความเป็นมืออาชีพในการตรวจแปลง การเตรียมการ และความน่าเชื่อถือในการพัฒนามาตรฐานแบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัด โดยกรรมการสามารถสอบถามข้อมูลรายแปลงได้ทุกแปลงที่ขอรับรองได้ และหากพอใจกับคุณภาพที่ทีมงานได้นำเสนอแล้ว ก็สามารถลงมติรับรองได้ หากกับว่าการปฏิบัติงานได้ดำเนินได้โดยสมบูรณ์แล้ว กรรมการแต่ละท่าน เมื่อได้เห็นความเจริญเจ้าจังของทีมงานได้เห็นศักยภาพเกษตรกรแล้ว สามารถนำผลของการประชุมรับรองไปร่วมขยายผลต่อยอดต่อไปได้

4. กลไก “คณะทำงานบริหารจัดการข้อมูลเกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS SAN (Sustainable Agriculture Network) คณะทำงานชุดนี้เป็นชุดที่หนุนเสริมให้กลไกทั้ง 3 กลไกสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพอันเกิดจากการมีข้อมูลจริงของแต่ละแปลงและผลผลิตที่เกิดขึ้นในแต่ละแปลงเพื่อการรับรอง และการบริหารจัดการแผนธุรกิจ ตลอดจนสามารถพัฒนามาตรฐานข้อมูลต่อไปให้มีความพร้อมในการตรวจสอบย้อนกลับ การเชื่อมโยงค้ายาต่อไปในระบบ e-commerce เป็นต้น

ทั้ง 4 กลไกนี้ ถือเป็นกลไกโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งโดยแท้ มีใช้กลไกที่นำโดยกลไกรัฐที่อาจขาดความต่อเนื่อง ตัวชี้วัดความสำเร็จของโมเดลนี้คือการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในแต่ละจังหวัด เกิดการจัดการผลผลิตออกไปสู่ตลาดโดยกลไกธุรกิจ ซึ่งเมื่อเดินได้แล้วจะเดินแบบไม่หยุด เมื่อมีคำสั่งซื้อมาที่กลไกธุรกิจนำมาขึ้น โดยอัตโนมัติจะเกิดการทำงานร่วมกับคณะทำงานตรวจแปลงเพื่อย้ายผลกระทบสماชิกให้มากขึ้น ทำให้กลไกระดับจังหวัดทั้ง 4 กลไกนี้เป็นโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Infrastructure for change) ในระดับจังหวัดในการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน ให้ระเบิดได้

กลไก เพื่อขับเคลื่อน SDGsPGS 4

บทบาท :

- ประชุมรับรองผลการตรวจแปลง
- หนนเลริม
- 3 กลไก

คณะกรรมการรับรองมาตรฐาน
เกษตรอินทรีย์ โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง^{จังหวัด.....}

บทบาท :

- แผนธุรกิจ
- แผนการผลิต
- แผนการตลาด
- แผนบุคลากร
- แผนการเงิน

บริษัท.....
วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด

บทบาท :

- ส่งเสริม
กระบวนการ
ยั่งยืน

• ตรวจแปลง

เครื่องมือ :

- คู่มือ
SDGsPGs
- ใบสมัคร
- รายงาน
- ตรวจแปลง

คณะกรรมการ
ระบบฐาน
ข้อมูล

บทบาท :

- พัฒนาฐาน
ข้อมูลสนับสนุน
- 3 กลไก
- Big Data

คณะกรรมการตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์
โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง^{จังหวัด.....}

บทที่ 17 แนวทางและตัวอย่างการรับรอง

การประชุมคณะกรรมการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ระดับจังหวัดเพื่อรับรอง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นั้นจะพิจารณาข้อมูลตามที่คณะกรรมการตรวจสอบแลกกลไกธุรกิจได้นำเสนอ โดยแต่ละ แปลงที่ถูกเสนอเข้าเพื่อการรับรองจะมีรายละเอียดต่างๆ ของแปลง พิกัดที่ตั้ง และประเภทพืชที่ปลูก อยู่ในใบ สัมครเข้าร่วมโครงการและมีการลงนามโดยผู้สัมครเข้าร่วมการรับรองอนุญาตให้เครือข่ายสามารถเข้าตรวจสอบ ได้ตลอดเวลา หลังจากนั้นจะมีการนำเสนอด้วยรายละเอียดการตรวจสอบจากการใช้แบบฟอร์มสำหรับการตรวจสอบ แปลง โดยคณะกรรมการจะทำการสรุปข้อมูลแปลงที่ผ่านเข้าสู่การรับรองแต่ละแปลงอย่างละเอียด

กรณีที่ 1 หากแปลงเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกผ่านเกณฑ์ของการรับรองทุกข้อแบบไม่มีเงื่อนไข และมี เอกสารเช่นบันทึกฟาร์ม บัญชีฟาร์ม สมุดเยี่ยมฯลฯ ที่สามารถตรวจสอบได้ว่าได้ทำการตรวจนับยึดประจำวันที่ ย้อนหลังไม่น้อยกว่า 3 ปี คณะกรรมการสามารถรับรองให้เป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานทันที และอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์ที่ผ่านการรับรองโดยไม่ต้องผ่านระยะปรับเปลี่ยน

กรณีที่ 2 หากแปลงเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกผ่านเกณฑ์ของการรับรองทุกข้อแบบไม่มีเงื่อนไข แต่มีเอกสาร เช่นบันทึกฟาร์ม บัญชีฟาร์ม สมุดเยี่ยมฯลฯ ที่สามารถตรวจสอบได้ว่าได้ทำการตรวจนับยึดประจำวันที่ ย้อนหลังน้อยกว่า 3 ปี ให้คณะกรรมการรับรองเป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3 ตามแต่ ระยะเวลาของบันทึกฟาร์มที่สามารถตรวจสอบได้

กรณีที่ 3 ตัวอย่างการรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ที่จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเคยเป็นสนามม้ามาก่อนและถูกทิ้ง ร้างไม่ได้ทำการรอบไร้เป็นระยะเวลา 25 ปี มาตอนหลังเจ้าของตัดสินใจ เข้าปรับพื้นที่เพื่อทำเป็นแปลงเกษตร อินทรีย์ ทำการขุดสระ ทำระบบบัน้ำ ติดตั้งโรงเรือน และปลูกผักชนิดต่างๆ เพื่อส่งตลาดห้างค้าปลีก เจ้าของแปลง ได้แสดงหลักฐานว่า ไม่ได้เข้าทำการรอบไร้เป็นเวลา 25 ปีจริง โดยดูได้จากตัว丈量ม้าปีสุดท้ายก่อน ปิดกิจการ ดูจากภาพถ่ายดาวเทียม ในแต่ละปีที่เห็นหน้าและต้นไม้ขึ้นรากไปหมด และภาพถ่ายเมื่อเข้าไปปรับปรุง แปลง เพื่อการเกษตรพร้อมบันทึกกิจกรรมในฟาร์มที่เกิดขึ้นเป็นรายวัน พร้อมบัญชีฟาร์มสำหรับการเตรียมแปลง และการจัดทำปัจจัยการผลิตที่ไม่มีการปนเปื้อนจากสารเคมี ตลอดจนรายรับรายจ่ายจากการบริหารจัดการผลผลิต ในรอบการผลิตแรก ตัวอย่างแปลงลักษณะนี้คณะกรรมการสามารถรับรองให้เป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับ มาตรฐาน SDGsPGS หรือสามารถรับรองมาตรฐานสากลเช่น IFOAM หรือ USDA ได้เลยโดยไม่ต้องผ่าน ระยะปรับเปลี่ยนเป็นเวลา 3 ปี

กรณีที่ 4 การรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ที่เป็นคุณย์ปราษฐ คุณย์เรียนหุ้นส่วนเกษตรกรรมยึดเงินเวลานาน แต่เจ้าของแปลงไม่ได้ทำการบันทึกฟาร์ม คณะกรรมการตรวจสอบแลกกลไกธุรกิจให้เจ้าของแปลงทำการบันทึกฟาร์มและทำ บัญชีฟาร์มทัน ส่วนข้อมูลย้อนหลังหากมีผู้ที่เข้ามาตรวจสอบยี่มฟาร์มทำการบันทึกไว้ในรูปของการอัพเดทใน เฟสบุ๊ค การทำคลิป วีดีโอด้วยโทรศัพท์มือถือเพื่อนำเสนอต่อสาธารณะ หรือแม้กระทั่งการมีสมุดเยี่ยมฟาร์ม ก็ให้ถือเป็นเอกสารใน การบันทึกฟาร์มย้อนหลังได้เพียงแต่ต้องระบุรวมให้อยู่ในที่เดียวกันที่คณะกรรมการการรับรองระดับจังหวัดสามารถ เข้าตรวจสอบได้ กรณีเช่นนี้กรรมการการรับรองสามารถรับรองให้เป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับมาตรฐานได้

กรณีที่ 5 การรับรองแปลง “ป่าครัวเรือน” ของพื้นท้องเครือข่ายอินแปง จังหวัดสกลนคร ซึ่งมีกติการ่วมกันในการปลูกป่าเพื่อประโยชน์ใช้สอยและเป็นแหล่งผลิตอาหารและสมุนไพรที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน สามารถเก็บเห็ด เก็บหอย เก็บสมุนไพรต่างๆ ตลอดจนน้ำผึ้งป่าสร้างรายได้ให้เจ้าของแปลงทุกปี และมีกติกาในการไม่ใช้สารเคมี แปลงเกษตรอินทรีย์แบบนี้ถือเป็นแปลงเกษตรธรรมชาติที่สามารถใช้ต้นไม้ “ป่า” เป็นหลักฐานในการพิจารณา ข้อแนะนำโดยผู้ตรวจสอบคือให้เจ้าของแปลงทำบันทึกประวัติแปลงและแนบเพื่อการรับรอง หากคณะกรรมการได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นแปลง “ป่าครัวเรือน” ที่มีได้มีการใช้สารเคมีสั้นระยะเวลาไม่เกินกว่า 3 ปี ก็สามารถรับรองให้เป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับมาตรฐานรับรอง SDGsPGS ได้ทันที

กรณีที่ 6 การรับรอง “กลุ่มแปลงเกษตรอินทรีย์” ของชุมชนที่อาศัยอยู่กับป่าตันน้ำ เช่น “กลุ่มตันทะเล” ของพื้นท้องชาวภาคเหนือ ที่อยู่ร่วมดูแลและใช้ประโยชน์จากป่าทุ่งใหญ่ในครอบครัว เป็นต้นน้ำของแม่น้ำแม่กลองที่ไหลลงทะเลที่อ่าวไทย โดยพื้นท้องมีการรวมกลุ่มกว่า 150 ครัวเรือนและมีกติการ่วมกันในการห้ามใช้สารเคมีทุกชนิด ลิ่งที่สำคัญที่คนจะทำงานตรวจสอบต้องพิสูจน์คือให้เจ้าของแปลงทุกแปลงทำการสมัครเข้าร่วมโครงการ และจะดำเนินการเข้าทำการตรวจสอบของทุกครัวเรือน สามารถพัฒนาหลักฐานประวัติของกลุ่มและบันทึกต่างๆ จากรายงาน การประชุมกลุ่มตลอดจนสัมภาษณ์เจ้าของแปลงและผู้นำในชุมชน เพื่อบันทึกสรุปเป็นรายงานการเข้าตรวจสอบ “กลุ่มแปลงเกษตรอินทรีย์” ตรวจสอบว่าเคยมีมาชิกะเมดข้อห้ามในการนำสารเคมีมาใช้ในชุมชนหรือไม่ และถ้ามีการจัดการลงโทษอย่างไร ให้จัดทำบันทึกนำเสนอต่อคณะกรรมการรับรองระดับจังหวัดโดยละเอียด เพื่อคณะกรรมการร่วมกันพิจารณาแล้วมี ความเห็นว่าชุมชนดังกล่าวมีการควบคุมภายใต้กลุ่มที่เข้มข้นจริง ก็สามารถมติรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มทั้งกลุ่มได้

การรับรอง เช่นกรณีที่ 6 นี้จะสามารถช่วยให้พื้นท้องเกษตรกรที่ทำการผลิตแบบเกษตรธรรมชาติ และวนเกษตร พื้นท้องในเครือข่ายสร้างป่า สร้างรายได้สามารถเข้าถึงมาตรฐาน และนำผลผลิตออกมากำหนด่าย มีรายได้ที่มั่นคงได้เป็นจำนวนมากมากทั่วประเทศ

กรณีที่ 7 การรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์แบบ “ป่าชุมชน” สามารถทำได้คล้ายกับกรณีที่ 5 และ 6 เพียงแต่เจ้าของแปลงไม่ใช่เกษตรกรรายเดียวแต่เป็น “ชุมชน” ที่ดูแล “ป่าชุมชน” และเก็บผลประโยชน์ร่วมกัน ในกรณีนี้ให้ผู้ตรวจสอบพิจารณาเป็นแปลงเดียว แต่มี “ชุมชน” เป็นเจ้าของ โดยให้ยื่นขอการรับรองโดยตัวแทนของชุมชน หรือผู้นำชุมชน และให้มีการทำบันทึกประวัติของป่าชุมชนเพื่อให้คณะกรรมการรับรองได้พิจารณา รับรองให้เป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับมาตรฐาน SDGsPGS ทันทีโดยไม่ผ่านระยะปรับเปลี่ยน

กรณีที่ 8 การรับรองผลผลิต “ของป่า” จากป่าธรรมชาติ เกษตรกรจำนวนมากได้อาดั้ยประโยชน์ “ของป่า” จากป่าธรรมชาติ จากโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ เป็นต้น เพื่อใช้เป็นอาหารพื้นบ้าน เพื่อประโยชน์การใช้สอยในครัวเรือนในชีวิตประจำวัน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวในระดับห้องถิน ก่อให้เกิดการสร้างงานในด้านการเก็บหาของ การผลิตและการขนส่ง สินค้าบางชนิดได้พัฒนาเป็นสินค้าส่งออกทำรายได้ให้ประเทศปีละ 300–500 ล้านบาท และยังช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หากมีการจัดการอย่างถูกต้อง

“ของป่า” ที่เกษตรกรและหรือผู้ประกอบการได้รับอนุญาตจากการป่าไม้ในการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ดังกล่าวสามารถนำไปใช้กระบวนการการรับรองได้เช่นหัวบุก น้ำผึ้ง หน่อไม้ หอย เห็ด ผักหวานป่า ฯลฯ โดยเกษตรกรต้องสมัครเข้าร่วมโครงการและระบุพิกัดแปลง “ป่า” ที่ทำการเก็บของป่าซัดเจน ทำบันทึกเป็นหลักฐาน ให้กรรมการรับรองระดับจังหวัดรับรองผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการอบรมยังยืน ไม่มีการใช้สารเคมีสั้นระยะเวลาใดๆ ได้

กรณีที่ ๙ การรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ไม่มีเอกสารลิฟธี๊ สามารถทำได้โดยเกษตรกรยื่นใบสมัครเข้าร่วมโครงการ และมีการตรวจสอบ แลและข้าสู่กระบวนการรับรองตามปกติ การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS เป็นการรับแปลงและรับรองผลผลิตจากในแปลงเพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถสร้างรายได้เข้าครัวเรือน ไม่ได้เป็นการรับรองเอกสารลิฟธี๊ในที่ดิน

บทที่ 18 ตราสัญลักษณ์ SDGsPGS

1. เครื่องหมายของสหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย มีลักษณะเป็นต้นไม้มีคำว่า SDGs PGS ORGANIC ออยู่กลางลำต้น โดย SDGs เป็นคำย่อของ Sustainable Development Goals ระหว่างด้วยเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยองค์กรสหประชาชาติ และ PGS เป็นคำย่อของ Participatory Guarantee System ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม มีวงกลมล้อมรอบ มีชื่อสหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย เป็นภาษาไทยอยู่ด้านบน และเป็นภาษาอังกฤษอยู่ด้านล่าง

สีประจำสหพันธ์ • สีส้ม • สีน้ำตาล • สีเขียวเข้ม และ • สีเขียวอ่อน เชื่อมโยงกับลี SGDs โดยองค์การสหประชาชาติ ดังนี้

สีส้ม เชื่อมโยงเป้าหมายข้อที่ 11 Sustainable Cities and Communities

สีน้ำตาล เชื่อมโยงเป้าหมายข้อที่ 12 SDGs Responsible Consumption and Production

สีเขียวเข้ม เชื่อมโยงเป้าหมายข้อที่ 13 Climate Action

สีเขียวอ่อน เชื่อมโยงเป้าหมายข้อที่ 15 Life on Land

2. เครื่องหมายตราสัญลักษณ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SGDSPGS ที่สหพันธ์เป็นผู้บริหารจัดการสำหรับสมาชิก

2.1 ตราสัญลักษณ์กลาง มาตรฐานเกษตรกรรมยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ SGDSPGS ระยะปรับเปลี่ยนหรือ Natural

2.2 ตราสัญลักษณ์กลาง มาตรฐานเกษตรกรรมยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ SGDSPGS Organic ซึ่งได้รับการรับรองเป็นอินทรีย์แล้ว

2.3 ตราสัญลักษณ์จังหวัด มาตรฐานเกษตรกรรมยั่งยืน เกษตรอินทรีย์
SGDsPGS ระยะปรับเปลี่ยน (ตัวอย่างจังหวัดสุพรรณบุรี)

2.4 ตราสัญลักษณ์จังหวัด มาตรฐานเกษตรกรรมยั่งยืน เกษตรอินทรีย์
SGDsPGS Organic ซึ่งได้รับการรับรองเป็นอินทรีย์แล้ว (ตัวอย่างจังหวัด
สุพรรณบุรี)

บทที่ 19 iPGS วิทยากร SDGsPGS

เมื่อมีการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจประเมินเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS แล้วผู้ที่ผ่านการอบรมทุกท่านสามารถเป็นผู้ตรวจประเมินได้หากแต่ภารกิจของผู้ตรวจประเมินแต่ละคนมีมากน้อยไม่เท่ากัน ทำให้ประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่การตรวจประเมินมีความแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนา ยกระดับผู้ตรวจประเมินที่มีความพร้อมให้เป็น “ผู้ตรวจประเมิน SDGsPGS ที่ได้รับการรับรอง” หรือที่เรียกว่า iPGS และมีบัตรประจำตัวผู้ตรวจประเมินที่สามารถลงพื้นที่ตรวจประเมินเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ห้างในเครือข่ายและข้ามเครือข่ายได้ทั่วประเทศ โดยให้คณะกรรมการพัฒนามาตรฐาน SDGsPGS ที่แต่งตั้งโดยสหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS เป็นผู้รับผิดชอบหลักเกณฑ์

ที่เกี่ยวข้อง 7 ด้าน ได้แก่

1. คุณสมบัติขั้นต้นของผู้จะเป็นผู้ตรวจประเมิน
2. หลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ตรวจประเมิน
3. หน่วยงานรับลงทะเบียนผู้ตรวจประเมิน
4. ระดับของผู้ตรวจประเมิน เช่น ระดับมาตรฐานและระดับเชี่ยวชาญ
5. หลักสูตรการพัฒนาผู้ตรวจประเมิน
6. ค่าตอบแทนของผู้ตรวจประเมิน
7. จรรยาบรรณของผู้ตรวจประเมิน

ทีมงานของวิสาหกิจชุมชนธารนิทรรศน์ ที่จังหวัดสกลนครโดยคุณภาณุชงค์ ได้พัฒนาหลักเกณฑ์ทั้ง 7 ด้าน ไว้ดังนี้

1. คุณสมบัติขั้นต้นของผู้จะเป็นผู้ตรวจประเมิน

- เป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 65 ปี
- เป็นผู้มีจิตสาธารณะ รักการทำการเกษตรอินทรีย์ (เป็นผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์)
- เป็นผู้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกภัยวน์
- เป็นผู้เลิกใช้สารเคมีตั้งแต่วันที่สมัครเข้าระบบปรับปรุงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS

- ผ่านการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจประเมิน SDGsPGS

- มีผลงานการฝึกตรวจประเมินน้อยกว่า 5 แปลง/10 ไร่ขึ้นไป

2. หลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ตรวจประเมิน

- เป็นผู้มีคุณสมบัติตามข้อ 1
- มีผลงานการตรวจประเมินจริง 10 แปลงขึ้นไป

3. หน่วยงานรับลงทะเบียนผู้ตรวจประเมิน

กลไกธุรกิจในแต่ละจังหวัดจะเป็นผู้จัดลงทะเบียนผู้ตรวจประเมิน เพราะจะเป็นกลไกที่ต้องทำความต้องการด้านการตลาดสู่การจัดการผลิต ซึ่งจำเป็นต้องบริหารจัดการจำนวนแปลงที่จะทำการผลิตและจำนวนผู้ตรวจประเมินที่จำเป็นต้องร่วมกันปฏิบัติการตรวจประเมิน นอกจากนี้กลไกธุรกิจยังเป็นกลไกหลักในการสนับสนุนประมาณค่าตอบแทนสำหรับผู้ตรวจประเมินด้วย

4. ระดับของผู้ตรวจประเมิน

เช่น ผู้ตรวจประเมินระดับมาตรฐาน (iPGS Standard) ผู้ตรวจประเมินระดับเชี่ยวชาญ (iPGS Expert)

• ผู้ตรวจประเมินระดับมาตรฐาน ผ่านการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจประเมิน มีผลงานการตรวจประเมินห้อยกว่า 100 แปลง

- ผู้ตรวจประเมินระดับเชี่ยวชาญ มีผลงานการตรวจประเมินมากกว่า 100 แปลง

5. หลักสูตรการพัฒนาผู้ตรวจประเมิน

การพัฒนาผู้ตรวจประเมินนั้น มีหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง 3 หลักสูตร

5.1 หลักสูตรอบรมผู้ตรวจประเมินเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS หลักสูตรนี้ให้ชุดความรู้ในการพัฒนาระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม ความเข้าใจในพื้นฐานธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และสามารถใช้เครื่องมือในการรับสมัครสมาชิก และเครื่องมือในการลงตรวจสอบได้ การจะเป็นผู้ตรวจประเมินหรือ iPGS ระดับมาตรฐาน หรือระดับเชี่ยวชาญนั้นขึ้นอยู่กับชั่วโมงบินในการตรวจประเมิน จริง ซึ่งจะทำให้มีทักษะที่เชี่ยวชาญตามจำนวนแปลงที่ได้ทำการตรวจรับรอง

5.2 หลักสูตรอบรมวิทยากรหลักสูตรผู้ตรวจประเมินเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS เป็นการจัดหลักสูตรเพื่อยกระดับจากการเป็นผู้ตรวจประเมินทั้ง ระดับ เป็นวิทยากรที่สามารถปฏิบัติการอบรมตามหลักสูตรอบรมผู้ตรวจประเมินได้ การพัฒนาวิทยากรมีความจำเป็นมากเพื่อให้เกิดการขยายผลการขับเคลื่อน SDGsPGS ออกไปทั่วประเทศอย่างรวดเร็ว โดยในแต่ละจังหวัดควรพัฒนาวิทยากรไว้จังหวัดละ 2-3 คนเป็นอย่างน้อย ซึ่งจะทำให้เครือข่าย SDGsPGS ขับเคลื่อนโดยสหพันธ์เกษตรกรรมยังยืน SDGsPGS มีวิทยากรที่พร้อมปฏิบัติหน้าที่ จำนวน 40-60 คนโดยประมาณในปี 2561 และมีจำนวนเพิ่มขึ้นในปีต่อๆไป

การอบรมวิทยากร SDGsPGS ที่ผ่านมาได้ทำการนำร่องไปแล้ว 2 ครั้ง ครั้งแรกที่จังหวัดเพชรบุรี และครั้งที่สองที่จังหวัดสกลนคร ทำให้ได้วิทยากรที่พร้อมปฏิบัติหน้าที่จำนวนหนึ่ง อย่างไรก็ตามเนื่องจากมีการยกระดับการปฏิบัติการที่มีของเขตครอบคลุมกิจกรรมทั้ง 5 แบบภายใต้เกษตรกรรมยังยืน จึงต้องมีการทบทวนและพัฒนาเนื้อหาที่ทำการอบรมหลักสูตรผู้ตรวจประเมินและวิทยากรหลักสูตรผู้ตรวจประเมิน SDGsPGS กันเพิ่มเติม โดยมีการอบรมหลักสูตรวิทยากรที่ได้รับการปรับปรุง ระหว่างวันที่ 28-30 พ.ค. 2561 ที่จังหวัดสกลนคร

5.3 หลักสูตรการพัฒนาวิทยากรระดับชำนาญการพิเศษ หรือ iPGS Master เป็นหลักสูตรสำหรับพัฒนาวิทยากร สู่ระดับชำนาญการพิเศษ เป็นวิทยากรหลักที่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาทุกเรื่องในการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยังยืน การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนความสามารถในการจัดตั้งกลไกต่างๆระดับจังหวัดได้ โดยจะได้มีการจัดการอบรมขึ้นในสถานการณ์ที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อไป

6. ค่าตอบแทนของผู้ตรวจประเมิน

ค่าตอบแทนของผู้ตรวจประเมิน มีความสำคัญมาก เพราะผู้ตรวจประเมินมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นจริงในการลงปฏิบัติงานตรวจประเมิน เช่นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่าอุปกรณ์ในการบันทึกข้อมูลรวม

ถึงค่าโทรศัพท์และข้อมูลโทรศัพท์มือถือในการประสานงาน ค่าเลี้ยวเวลาและเลี้ยงโอกาสอย่างน้อยตามอัตราค่าแรงขั้นต่ำ และอาจรวมถึงค่าที่พักในกรณีที่จำเป็นต้องพักค้างเรม ในที่นี่ที่

ความรับผิดชอบที่ต้องตอบแทนผู้ตรวจสอบ ควรเป็นความรับผิดชอบของผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงคือเจ้าของแปลง และกลไกธุรกิจจากการค้าขายผลผลิตที่บริหารจัดการจากแปลงที่ตรวจ SDGsPGS ออกแบบให้กลไกธุรกิจในแต่ละจังหวัดต้องตั้งสำรองจากกำไรมากเพื่อบริหารจัดการค่าตอบแทนให้ผู้ตรวจสอบ ซึ่งจำเป็นต้องมีการตรวจสอบแปลงทุกปี

ตัวเลขค่าตอบแทนรายแปลงควรจะอยู่ระหว่างแปลงละ 300 บาทถึงแปลงละ 1,500 บาทขึ้นอยู่กับขนาดของแปลงและจำนวนของชนิดพืชหรือผลผลิตที่ต้องการรับรอง ส่วนค่าเดินทางนั้นสามารถคำนวณเป็นกิโลเมตรฯ ละ 5 บาท เป็นต้น

7. จรรยาบรรณและข้อบังคับของผู้ตรวจสอบ

- ให้ความเชื่อมั่นต่อผู้ขอรับรอง โดยการให้คำปรึกษาอย่างเที่ยงธรรมและเป็นอิสระ กล่าวคือการให้คำแนะนำ เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้และการพัฒนา ห้ามสั่งการเด็ดขาด
- ผู้ตรวจสอบจะต้องใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ
- ผู้ตรวจสอบจะตรวจสอบในคุณค่าและลิทธิของผู้ขอรับรองมาตรฐาน ในข้อมูลที่ตนได้รับและไม่เปิดเผยข้อมูลโดยปราศจากอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสม
- ผู้ตรวจสอบจะเปิดเผยข้อมูลได้ต่อเมื่อการประชุมคณะกรรมการรับรองระดับจังหวัดเท่านั้น และควรเปิดเผยความจริงทั้งหมดที่ทราบ เพื่อการพิจารณาที่เป็นธรรม
- ผู้ตรวจสอบเก็บข้อมูลโดยละเอียดและบันทึกอย่างเป็นระบบตามแบบ Application Form และ Inspection Form เพื่อให้สะดวกต่อผู้บันทึกข้อมูล
  - ห้ามซื้อหรือรับประทานหรือรับผลผลิตของเกษตรกรจากแปลงที่ตรวจ ไม่ว่ากรณีใดทั้งสิ้น
  - ห้ามอนุโลมเรื่องแนวทางนชน แม้แปลงนาของเกษตรกรจะไม่มีความเสี่ยงเรื่องสารเคมีตกค้าง แต่ต้องให้ปฏิบัติเช่นเดียวกันกับแปลงอื่น เพื่อให้เห็นเป็นเขตเด่นชัดเจนสำหรับการทำ 마ตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS

• ติดตามผลและประเมินสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นกลางไม่ลำเอียง ควรเจรจาอย่างสันติวิธี กรณีเกิดความขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ให้แจ้งไปยังเครือข่ายหรือบริษัทฯ ที่รับผิดชอบ

8. คุณสมบัติผู้รับลงทะเบียนผู้ตรวจสอบ IPGS SAN และผู้สามารถอ่านได้ QR Code

- เป็นผู้ที่มีความรู้ด้าน IT และสามารถรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีตามกระแสโลกภัยวัตถุ
- เป็นผู้มีความซื่อสัตย์และสุจริตต่อหน้าที่
- เป็นผู้ได้รับความไว้วางใจและคัดเลือกจากเครือข่าย SDGsPGS ระดับจังหวัด (ต้องแนบทันตีอีก การประชุมและการรับรองระดับจังหวัด)

• เป็นผู้ได้รับการพิจารณาและอนุมัติแต่ตั้งให้เป็น IPGS SAN ประจำจังหวัดจากคณะกรรมการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS

• ค่าตอบแทนของ IPGS SAN เนื่องจาก IPGS SAN เป็นผู้ที่สามารถตรวจสอบร่วมกับผู้ตรวจสอบแปลง เพื่อตรวจสอบย้อนกลับได้ จะมีรายได้จากการเป็นผู้ตรวจสอบในข้อ 6.

• ค่าตอบแทนในการบันทึกข้อมูลนั้น ให้อยู่ในกรอบของกลไกธุรกิจของแต่ละจังหวัด

บทที่ 20

Sustainable Agriculture Network Information System – SAN-IS

ระบบสารสนเทศเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS เป็นระบบที่ร่วบรวมนำข้อมูลแปลงเกษตรอินทรีย์ ทั้ง 5 ประเภทอันได้แก่ เกษตรธรรมชาติ (Natural Farming) เกษตรอินทรีย์ (Organic Farming) วนเกษตร (Agroforestry) เกษตรผสมผสาน (Integrated Farming) และ เกษตรทฤษฎีใหม่ (New Theory Farming) มาไว้บนฐานข้อมูลเดียวกันภายใต้เกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture)

ข้อมูลที่บันทึกลงในฐานข้อมูลที่เกิดขึ้นในทุกๆ ด้านที่เกิดขึ้นกับการขับเคลื่อน SDGsPGS เช่น

- ข้อมูลแปลงอันได้จากใบสมัครและข้อมูลแปลงขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS (Application Form)

- ข้อมูลแบบรายงานการตรวจแปลงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS (Inspection Form)

- ข้อมูลไฟล์ของเกษตรกรแต่ละราย และ QR Code รายแปลง

- ข้อมูลผลการรับรองโดยคณะกรรมการรับรองมาตรฐานระดับจังหวัด

- ข้อมูลการบริหารจัดการผลผลิตที่ได้จากแปลงที่ผ่านการรับรองเพื่อกลไกธุรกิจในแต่ละจังหวัดจะได้นำ

ไปสู่กระบวนการค้าขายต่อไป

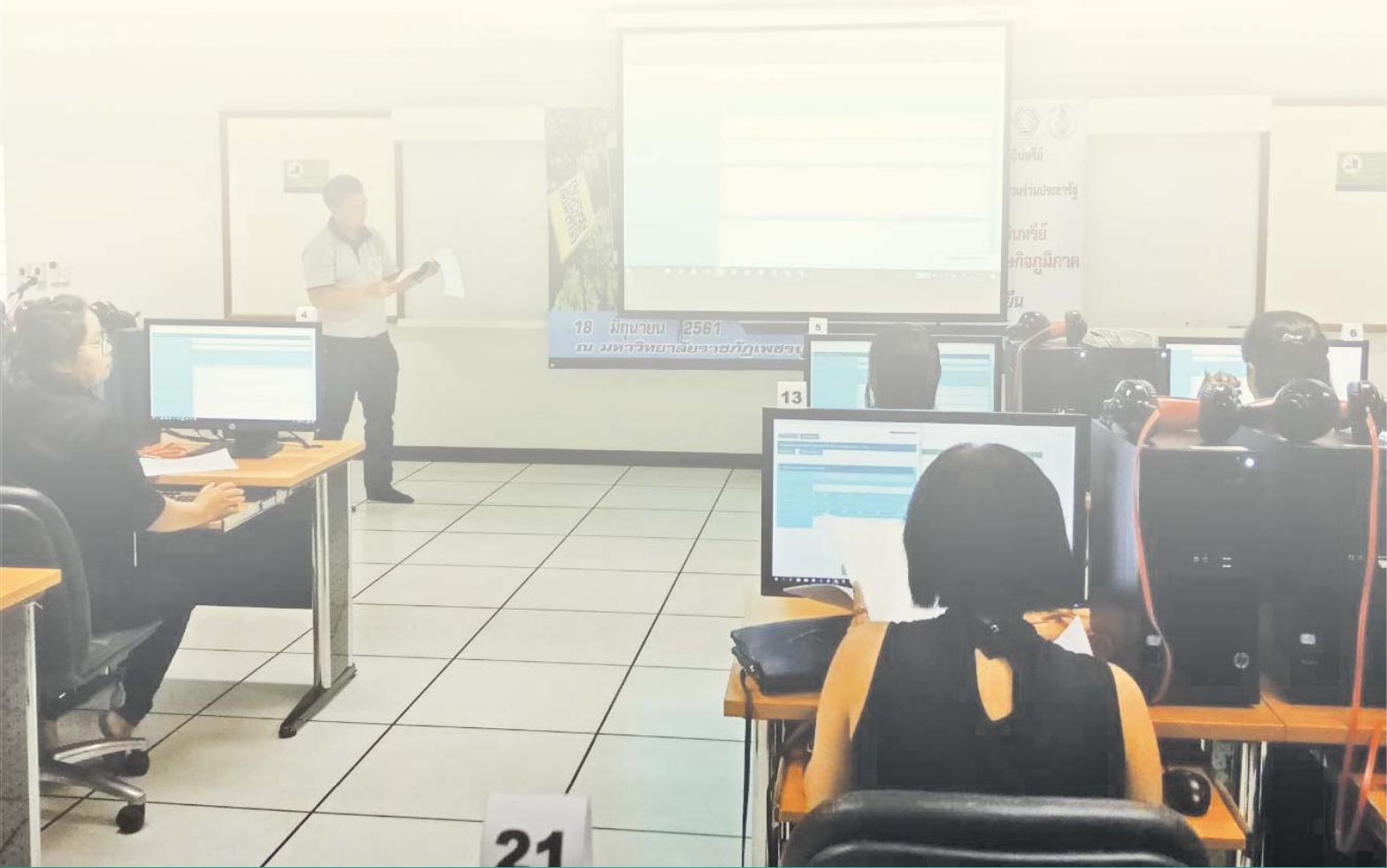
- ข้อมูลราคาของผลผลิตจากแปลงเกษตรอินทรีย์แต่ละชนิด

- ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตรวจสอบแปลงและไฟล์แต่ละระดับ เช่น iPGS Standard, iPGS Advance, iPGS Trainer, iPGS Master เป็นต้น

- ข้อมูลการจัดการความรู้ (Knowledge Management) อันเกิดจากการแลกเปลี่ยนความรู้กันในเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนทั่วประเทศ

- ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย การเคลื่อนไหว SDGs ที่เกิดขึ้นทั่วโลก

ฐานข้อมูล SAN-IS ช่วยให้ iPGS SAN-IS สามารถใช้ฐานข้อมูลในการสนับสนุนกิจกรรม SDGsPGS ในแต่ละจังหวัดได้อย่างรวดเร็วและทันท่วงที และสามารถสั่งเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ และเพื่อการบูรณาการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับทุกหน่วยงานที่ต้องการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนอีกด้วย

บทที่ 21

การยกระดับ SDGsPGS สู่มาตรฐานสากล

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ได้รับการพัฒนามาจากกรอบแนวคิดที่เสนอโดย IFOAM และนำมาเทียบเคียงกับมาตรฐานสากล เช่น EU, NOP, JAS และ USDA เป็นต้น และได้ผ่านการปฏิบัติการมากกว่า 2 ปี ก่อนที่จะมีการยกระดับเป็น SDGsPGS นอกจากการเทียบเคียงมาตรฐานกับมาตรฐานสากลแล้ว SDGsPGS ได้รับการปรับให้มีความเชื่อมโยงกับกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่ง Sustainable Development Goals ซึ่งเสนอโดยสหประชาชาติ และปรับการขับเคลื่อนจากการรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ให้ครอบคลุมเนื้อหาแปลงเกษตรอินทรีย์ทั้ง 5 แบบอันได้แก่ เกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร เกษตรผสมผสานและเกษตรอุปชัญชีใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของประเทศไทยในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์และยุทธศาสตร์เกษตรกรรมยั่งยืนตามแผนพัฒนาแห่งชาติฉบับที่ 12

การตรวจแปลงและการรับรองใช้หลักการเดียวกับมาตรฐานสากลแม้ว่าจะเป็นการรับรองเพื่อการค้าในตลาดภายในประเทศ แต่เครือข่าย SDGsPGS ที่ได้ริเริ่มกระบวนการหารือเพื่อขยายผลไปสู่หลายประเทศในอาเซียน เช่น เมียนมาร์ ซึ่งเกษตรจังหวัดเมียวดีได้เข้าร่วมการอบรมผู้ตรวจสอบแปลงร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนที่จังหวัดตากและมีความต้องการนำแนวทางที่ได้รับการอบรมไปพัฒนาต่อที่เมืองเมียวดี ประเทศไทยเมียนมาร์ เช่นเดียวกับพื้นท้องชาวลาว เมืองท่าแขก ผังตรงข้ามนครพนม ที่กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ประเทศมาเลเซีย เป็นต้น

ในระยะยาว การยกระดับสู่มาตรฐาน เช่น IFOAM และ USDA และอื่นๆ จะสามารถทำได้เมื่อยกนักเพาะปลูกที่ได้รับการรับรองโดย SDGsPGS มีความพร้อมในมาตรฐานสากลอยู่แล้ว หากมีความต้องการซื้อสินค้าจากประเทศไทยปลายทางที่ต้องการการรับรองมาตรฐานสากล ก็สามารถประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการรับรองเพื่อทำการรับรองกลุ่มได้ สามารถเป็นการรับรองระดับจังหวัดและหรือเป็นการรับรองระดับเครือข่ายประเทศไทยแล้วแต่กรณี

บทที่ 22

ระบบตรวจสอบย้อนกลับ มาตรการบังคับของ SDGsPGS

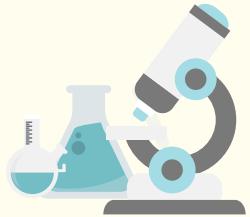
การตรวจสอบย้อนกลับ Traceability เป็นมาตรการบังคับที่เครือข่ายเกษตรกรรมยิ่งยืน SDGsPGS ต้องปฏิบัติตาม และเป็นส่วนหนึ่งของการเสนอให้กรรมการรับรองระดับจังหวัดได้พิจารณา โดยเกษตรกรจะมี QR Code ประจำแปลง และจะต้องครอบคลุมข้อมูลอย่างน้อยดังนี้

1. ภาพแปลง พร้อมภาพถ่ายเจ้าของแปลง
2. ข้อมูลทะเบียนของสมาชิก ชื่อ นามสกุล ที่อยู่เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน
3. ค่าพิกัดที่ตั้งแปลงเกษตรอินทรีย์ ค่า x และค่า y
4. คำอธิบายประจำแปลง (ลักษณะ)
5. กิจกรรมในแปลง การเพาะปลูก กำหนดการเก็บเกี่ยวผลผลิต ปริมาณการเก็บเกี่ยวผลผลิตต่างๆ เป็นต้น
6. ผลการรับรองแปลงโดยคณะกรรมการรับรองระดับจังหวัด
7. กลุ่มที่สังกัด

ระบบการตรวจสอบย้อนกลับ เป็นวิธีที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคในการซื้อผลผลิตจากเครือข่าย SDGsPGS เพราะผู้บริโภคสามารถสแกน QR Code และอ่านข้อมูลของเกษตรกรและเครือข่ายได้ทันที และยังเป็นช่องทางติดต่อสื่อสารในการลงไปตรวจสอบความนำเข้าอีกถึงระดับลงเยี่ยมแปลงไปพูดคุยกับเกษตรกร โดยตรงได้

บทที่ 23 การตรวจผลผลิตในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์

การตรวจผลผลิตในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์มีความสำคัญมาก แต่ไม่ถือเป็นภาคบังคับของมาตรฐาน SDGsPGS เพราะ SDGsPGS เป็นการรับรองโดยกระบวนการ ไม่ใช่โดยผลพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่สูงในการตรวจตัวอย่างผักผลไม้ในแต่ละครั้ง อย่างไรก็ตาม

หากเกษตรกรต้องการตรวจเพื่อความมั่นใจว่าแปลงเกษตรของตนเองนั้นไม่เกิดสารเคมีปนเปื้อนเพิ่มเติม และไม่มีสารเคมีตกค้างในผลผลิต เกษตรกรสามารถส่งผลผลิตตรวจในห้องปฏิบัติการได้ และสามารถแนบผลของการตรวจเป็นเอกสารเพื่อเพิ่มความมั่นใจในการพิจารณา_rับรอง ตลอดจนเป็นเอกสารยืนยันผลผลิตที่ไร้สารเคมีต่อผู้บริโภค ผู้ซื้อสถาบัน ตลอดจนห้างค้าปลีกได้

บทที่ 24 บทพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืน แห่งประเทศไทยกับ SDGsPGS

การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนทั้งประเทศมีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามเครือข่ายระดับจังหวัด ระดับกลุ่มจังหวัด เพื่อการยกระดับการปฏิบัติการร่วมกันทั้งประเทศและทำให้การขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนมีผลลัพธ์ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปโครงสร้างฐานรากของประเทศ นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่รัฐบาลได้วางไว้คือมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 1 ล้านไร่ และมีพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืนไม่น้อยกว่า 5 ล้านไร่

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้เครือข่าย SDGsPGS ที่ได้ขับเคลื่อนร่วมกับ ดร.อนุรักษ์ เว่องรอบและภาคีความร่วมมือสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งจึงได้จัดประชุมเครือข่ายขึ้นในวันที่ 18 พ.ค. 2561 และได้มีมติจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนระดับชาติเรียกชื่อว่า “สหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย” (Thailand Sustainable Agriculture Confederation - TSAC) โดยมีสมาชิกร่วมก่อตั้ง 20 เครือข่ายจาก 20 จังหวัดทั่วประเทศ

ที่ประชุมจัดตั้งสหพันธ์ฯ ในวันที่ 18 พ.ค. 2561 มีมติร่วมกันให้ใช้ SDGsPGS เป็นมาตรฐานกลางของสหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย โดยได้ตั้งคณะกรรมการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ขึ้นมาหนึ่งคนนะเพื่อขับเคลื่อนมาตรฐานให้มีความน่าเชื่อถือในระดับสากล และมีการปฏิบัติการร่วมกับสมาชิกของสหพันธ์ฯ อย่างยั่งยืน

บทที่ 25

การแสวงหาความร่วมมือกับภาคีประชาชน ในการร่วมขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน¹ โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

การขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน เป็นภารกิจของทุกภาคส่วนแบบประชาธิรัฐ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาชนสังคมและภาคประชาชน แต่ถ้าจะให้ยั่งยืนจริงต้องให้เกิดจากการระเบิด จากข้างในพื้นที่ เป็นตัวตั้ง

การขับเคลื่อนมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง SDGsPGS มีชุมชนเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมตรวจสอบ หลักการทำงานโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ชุมชนต้องมีการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ มีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน แผนพัฒนาธุรกิจชุมชนเพื่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจฐานรากให้เป็นจริงขึ้นมาได้โดยเกษตรกรรมยั่งยืน เป็นประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อน ที่ชุมชนสามารถผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ที่ไม่ใช้สารเคมี มีการรับรองมาตรฐาน และมีการจัดการผลผลิตออกไปสู่ตลาดร่วมกัน โดยใช้กลไกระดับจังหวัด 4 กลไกตามที่ได้กล่าวไว้แล้ว ในบทที่ 16

บทบาทของภาคีร่วมพัฒนาที่จะไปหนุนเสริมการขับเคลื่อนของชุมชนมีความสำคัญมาก ในขณะที่ชุมชนเดินหน้า ภาครัฐมีภารกิจที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์และยุทธศาสตร์เกษตรกรรมยั่งยืนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังนี้ ภาครัฐมีงบประมาณที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนและมีหน่วยงาน Function ที่สามารถสนับสนุนและช่วยเหลือชุมชนได้ทั้งด้านน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ หากชุมชนลูกขี้นมาทำเองแล้วมีรัฐบาลมาหันหน้าเสริม จะเกิดความยั่งยืนได้จริง แต่หากภาครัฐถือธงนำ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระดับนโยบาย โครงการหยุด จะไม่มีการดำเนินต่อไป

ภาควิชาการมีบทบาทสำคัญในการวิจัยและพัฒนาทั้งกระบวนการทั่วไปและการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ที่จะทำให้การขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนสามารถดำเนินไปได้ รวมถึงการสร้างนวัตกรรมในการขับเคลื่อนเป็นต้น

ภาคเอกชน มีจุดแข็งด้านการประกอบการและการตลาด ในขณะที่ค้ายาก 2 ด้านนี้เป็นจุดอ่อนของชุมชน การได้ภาคีภาคเอกชนร่วมขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน จะทำให้สามารถพัฒนาเปลี่ยนจุดอ่อนด้านการประกอบการของชุมชนให้เป็นจุดแข็ง และสามารถก้าวข้ามพ้นขีดจำกัดด้านการตลาดด้วยการที่ชุมชนสามารถจับมือเป็นภาคีธุรกิจร่วมกันได้

ภาคประชาชนมีบทบาทสำคัญในการช่วยรณรงค์ทำความเข้าใจในฐานะเป็นผู้บริโภค ให้เกิดการหนุนเสริม เกิดการบริโภคผลผลิตที่เกิดการเกษตรกรรมยั่งยืนได้

จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นจังหวัดแรกที่เห็นความสำคัญในการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม โดยชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงานนำโดยองค์กรบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภูในการสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการเจาะน้ำบาดาลเพื่อใช้ในการเกษตรอินทรีย์ สนับสนุนการพัฒนามาตรฐานแบบมีส่วนร่วมและนำไปสู่การออกแบบ คณะกรรมการระดับจังหวัด 3 กลไก คือกลไกผู้ตรวจประเมิน กลไกธุรกิจ และกลไกคณะกรรมการรับรองระดับจังหวัด เป็นต้นแบบการเกิดกลไกเพื่อการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนที่ได้มีการนำไปต่อ ยอดขับเคลื่อนกว่า 20 จังหวัดทั่วประเทศ

จังหวัดนครปฐม มีเกษตรรังหัวดและทีมงานที่ให้ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน ตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัดในการสนับสนุนงบประมาณของศูนย์ฯ ในการจัดทำโรงเรือนปลูกผักผลไม้เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าถึงโรงเรือนในการผลิตถึง 500 โรง และยังมีโรงคัดแยกและบรรจุอีก 2 แห่ง รถห้องเย็น 2 คัน รถอารักษาพืชพร้อมเจ้าหน้าที่ 2 คนประจำการ พร้อมโดรนที่พร้อมบินขึ้นเพื่อฉีดเคมีฆ่าแมลงที่เพื่อจัดการกับคัตติวูฟีช และห้องเย็นสำหรับเก็บรักษาผักไว้ด้วยคุณภาพก่อนส่งต่อถึงผู้บริโภค ถือเป็นแบบอย่างที่ดีมากในการหนุนเสริมชุมชนให้เกิดการประกอบการ และปรับเปลี่ยนสู่การทำเกษตรกรรมธรรมชาติอย่างเป็นรูปธรรม

ที่จังหวัดน่านแม่กำนันทิษัมพร กองสอน เป็นแกนนำชุมชนพื้นบ้านเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนกว่า 18 เครือข่ายปลูกพืชระบบอินทรีย์ นำโดยการปลูกฟักทองอินทรีย์ และถั่วแดงอาซูกิอินทรีย์ แม่กำนันเป็นนักประสาน 10 ทีมที่ประสานทุกหน่วยงานมาร่วมขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ในจังหวัด จากที่ไม่ใครเชื่อว่าจะทำได้ เพราะมีการใช้สารเคมีเยอะมาก เกิดการพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส เกิดการสื่อสารสู่ผู้บริโภคโดยจัดอบรมเกษตรอินทรีย์ซึ่ง pragmat ว่าได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคและทุกหน่วยงานดีมาก นอกจากนี้ แม่กำนันยังสามารถบริหารภาครีด้านการตลาดด้วยกลไกประชารัฐ ที่สามารถทำให้ส่งผลผลิตสู่ห้างค้าปลีกเช่น Tops การปลูกถั่วแดงอาซูกิ ส่งให้บริษัทเพรสซิเดนต์เบเกอรี่ หรือฟาร์มไฮล์ ทำให้เกษตรกรสามารถผลิตและเชื่อมโยงตลาด สร้างรายได้ให้กับเจือครอบครัว

ที่จังหวัดสกลนคร กลุ่มชาวนีโนอินทรีย์ เป็นกลุ่มเล็กๆ ที่ลูกขี้นมาขับเคลื่อนข้าวอินทรีย์ในเครือข่ายประมาณ 50 ครัวเรือน และได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์อรอนงค์ ฐานพันธุ์นิติกุลคณบดีคณะทรัพยากรธรรมชาติและอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตร วิทยาเขตสกลนคร เป็นหน่วยงานหนุนเสริมด้านวิชาการ และการจัดอบรมเพื่อพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม ทำให้เป็นที่สนใจและสามารถดึงดูดหน่วยงานระดับจังหวัดมาร่วมขับเคลื่อนงานด้วย สถาบันการศึกษามีความสำคัญมากในการหนุนเสริมการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนโดยชุมชน ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาดังเช่นตัวอย่างจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตสกลนคร สามารถเกิดขึ้นได้ กับสถาบันการศึกษาทั่วประเทศที่เห็นความสำคัญกับการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน เช่นวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนการศึกษากองโรงเรียนทั่วประเทศ เป็นต้น

กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาตลาดเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมประชารัฐ พัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาค (ผลักดัน SDGsPGS) โดยหนุนเสริมชุมชนให้พัฒนาがらไกรระดับจังหวัดขึ้นมา และเชื่อมโยงพัฒนาตลาดเกษตรอินทรีย์ นำร่องใน 6 จังหวัดได้แก่ น่าน แม่ฮ่องสอน สุพรรณบุรี นครปฐม เพชรบุรี และสกลนคร

ค้ายภาพของหน่วยงานต่างๆ มีมากมายที่สามารถหนุนเสริมชุมชนขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน เพียงแต่ต้องมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันให้เกิดได้จริง

บทที่ 26 บทสรุป

คู่มือฉบับนี้เขียนขึ้นเพื่อเป็นเอกสารประกอบการขับเคลื่อนการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS โดยใน 9 บทแรกได้ฉายภาพให้เห็นถึงการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยองค์กรสหประชาชาติ การขับเคลื่อนระดับนโยบายในประเทศไทย กรอบแนวคิดในการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมที่เสนอโดย IFOAM การขับเคลื่อนการพัฒนาระบบมาตรฐานแบบมีส่วนในประเทศไทย

ในบทที่ 10 ถึงบทที่ 13 ผู้เขียนได้เสนอที่มาของการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS แนวทางการพัฒนาเครือข่ายโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งระดับจังหวัด ที่จำเป็นต้องลูกขื่นมาบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานค่าด้วยตนเอง และหลักปฏิบัติของ เกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS

บทที่ 14 ถึงบทที่ 23 เป็นการอธิบายกระบวนการในการขับเคลื่อน และกลไกในการขับเคลื่อนในระดับจังหวัดตั้งแต่การ “ขยาย” เพื่อปรับกระบวนการทัศน์ให้อีกต่อไปเปลี่ยนแปลง การอบรมการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS การตั้งกลไก 4 กลไกระดับจังหวัด แนวทางการประชุมรับรอง เป็นต้น ให้เห็นกลไกการขับเคลื่อนแต่ละด้านโดยเฉพาะกลไกผู้ตรวจสอบ กลไกวิทยากร กลไกสนับสนุนด้านฐานข้อมูล แนวทางการยกย่องการรับรองมาตรฐาน SDGsPGS สู่มาตรฐานสากล การตรวจสอบย้อนกลับ ตลอดจนการเชื่อมโยงกับการตรวจผลผลิตในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์

สองบทสุดท้ายให้เห็นถึงกลไกการขับเคลื่อนรับดับชาติ และแนวทางการบูรณาการความร่วมมือแบบประชารัฐในการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งร่วมกันทั่วประเทศ

ภาคผนวก 1 เป็นเครื่องมือในการนำไปใช้ในการรับสมัครสมาชิกที่ต้องการเข้าร่วมเครือข่าย ส่วนภาคผนวก 2 เป็นเครื่องมือในการตรวจแปลงของสมาชิกเพื่อเข้าสู่กระบวนการขอรับรองมาตรฐาน เครื่องมือทั้งสองอย่างนี้มีความสำคัญมากในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ตรวจสอบและเจ้าของแปลงเกษตรอินทรีย์

คู่มือฉบับนี้ยังไม่ใช่คู่มือฉบับสมบูรณ์ แต่เป็นฉบับเพื่อเริ่มต้นทำงานชื่่อง ดร.อนุรักษ์ เรืองรุ่บ ในฐานะผู้เขียนคู่มือนี้ได้ ศึกษา ติดตามรวบรวมความเคลื่อนไหวในระดับนโยบาย ตลอดประสบการณ์ในการขับเคลื่อนในแต่ละจังหวัด และอาศัยการเชื่อมโยงบูรณาการความร่วมมือจากภาคีต่างๆ ร่วมสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ร่วมพัฒนา SME เกษตร และร่วมสร้างตลาดเพื่อเกษตรกร ทำการพัฒนานেือหาให้เป็นฐานสำคัญที่เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนแต่ละจังหวัด สามารถนำไปใช้ และทำการพัฒนาเพิ่มเติมตามบริบทของแต่ละจังหวัดให้สมบูรณ์ขึ้นได้ตลอดเวลา

หากท่านมีเนื้อหาใดที่ต้องการพัฒนาเพิ่มเติมหรือข้อเสนอแนะ สามารถติดต่อประสานงานกับ ดร.อนุรักษ์ เรืองรุ่บ ผ่านทางอีเมล์ anurug@yahoo.com และผ่านคณะอนุกรรมการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของ “สหพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย” ได้ตลอดเวลา

ภาคผนวก 1

ใบสมัครและข้อมูลแปลงขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS (Application Form)

ใบสมัครและข้อมูลแปลงขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม

SDGsPGS (Application Form)

ชื่อกลุ่ม/สังกัด.....

ตั้งอยู่เลขที่.....

ผู้ประสานงาน..... โทรศัพท์.....

ชื่อ-สกุล ผู้สมัคร (นาย/นาง/นางสาว).....

วัน/เดือน/ปีที่สมัคร..... เลขประจำตัวประชาชน.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์ติดต่อ..... E-mail : .....

Line ID : .....

1. พื้นที่การเกษตร (ระบุพื้นที่ที่ทำการ农夫园 ทำภารกิจการในปัจจุบัน *ทั้งหมด*)

ที่ ชื่อผู้นา (เรียงตามลำดับ)	พื้นที่ การผลิต (ไร่-งาน: เศรษฐ.)	การจัดการ การผลิต	การขึ้นปีนี้ (ทำนา, พืช สวน, พืช เฝ้า, ผัก, กระเพรา, ฯลฯ, วาร์ป, ปั้นพัก)	วันที่เริ่มทำการ ยินหนี้	วันที่ใช้สารเคมีครั้งสุดท้าย (โปรดระบุ หรือ ไม่ทำการ)
1	-ตัวอย่าง -ญาติพี่น้อง -เจ้า	-กำօรง -ให้ผู้อื่นเช่า -ไม่ใช้ปesticide		[เดือน.....] [เดือน.....] [เดือน.....]	[เดือน.....] [เดือน.....] [เดือน.....]
2	-ตัวอย่าง -ญาติพี่น้อง -เจ้า	-กำօรง -ให้ผู้อื่นเช่า -ไม่ใช้ปesticide		[เดือน.....] [เดือน.....] [เดือน.....]	[เดือน.....] [เดือน.....] [เดือน.....]
3	-ตัวอย่าง -ญาติพี่น้อง -เจ้า	-กำօรง -ให้ผู้อื่นเช่า -ไม่ใช้ปesticide		[เดือน.....] [เดือน.....] [เดือน.....]	[เดือน.....] [เดือน.....] [เดือน.....]
4	-ตัวอย่าง -ญาติพี่น้อง -เจ้า	-กำօรง -ให้ผู้อื่นเช่า -ไม่ใช้ปesticide		[เดือน.....] [เดือน.....] [เดือน.....]	[เดือน.....] [เดือน.....] [เดือน.....]

๗	ชื่อผู้ผลิต (จริง姓名.)	พืชที่ การปลูก [*] การจัดการ	การเพาะปลูก [*] (ท่าน, พี่, สœur, พี่, น้อง, ลูก, ภรรยา, ป้า, ที่ ภรรยา, ภรรยาพัก)	วันที่เริ่มทำการเกษตร อินทรีย์	วันที่ใช้สารเคมีครั้งสุดท้าย (โปรดระบุ หรือ ไม่เคยใช้) หรือ ชื่อยาารักษา
5	-ต้าเลอ -บูติพันธุ์ -ไก่	-ก้าเลอ -กุ้งแม่น้ำ -ไก่	-ต้าเลอ -ก้าเลอ -กุ้งแม่น้ำ -ไก่	๑๒/๐๑/๒๕๖๔ ๑๒/๐๑/๒๕๖๔ ๑๒/๐๑/๒๕๖๔	วันที่ใช้สารเคมีครั้งสุดท้าย (โปรดระบุ หรือ ไม่เคยใช้) หรือ ชื่อยาารักษา

2. ประเภทของแปลงเกษตรอินทรีย์

- เกษตรธรรมชาติ   เกษตรอินทรีย์   วนเกษตร
 เกษตรผสมผสาน   เกษตรทฤษฎีใหม่   ปลูกพืชเชิงเดี่ยวใช้สารเคมี
 อื่นๆ (ระบุ).....

3. ข้าพเจ้าขอสมัครเข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ของกลุ่ม.....

และยินดีปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อกำหนดต่อไปนี้

- 1) ปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ก泠ุ่มฯ กำหนด
- 2) ยินยอมให้ผู้ตรวจสอบแปลงของกลุ่มฯ เข้าตรวจสอบในพื้นที่การเกษตรทุกแปลง ตลอดจนสถานที่เก็บเครื่องมือ สถานที่เก็บผลผลิต และที่พัก โดยทางผู้ตรวจสอบไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบล่วงหน้า
- 3) จัดทำเอกสารประกอบการผลิต เช่น รายงานการผลิต, บัญชีขาย, บัญชีอปจจัยการผลิต, บัญชีฟาร์ม และ/หรือ บัญชีการผลิต รวมทั้งยินยอมให้ผู้ตรวจสอบ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และการประกอบการ เหล่านี้
- 4) แจ้งให้ก泠ุ่มฯ ทราบโดยทันที ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงการผลิต เช่น การเปลี่ยนแปลงพื้นที่การผลิต ชนิดพืชที่ปลูกและขอรับรอง รวมทั้งการละเมิดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของข้าพเจ้า
- 5) ยินดีที่จะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และระเบียบอื่นๆ ที่ทางกลุ่มฯ ได้กำหนดขึ้นภายหลัง ข้าพเจ้าได้อ่านรายละเอียดเงื่อนไขข้างต้นแล้ว และยอมรับข้อกำหนดต่างๆ จึงได้ลงลายมือชื่อไว้ พร้อมเสนอให้ ประธานกลุ่มฯ และองค์กรที่เกี่ยวข้องพิจารณา

ลงชื่อ	
เกษตรกรผู้สมัคร	
วัน/เดือน/ปี	
ลงชื่อ	
ประธานกลุ่มฯ	
วัน/เดือน/ปี	
ลงชื่อ	
ประธาน.....	
.....	
วัน/เดือน/ปี	

***โปรดแนบสำเนาบัตรประชาชนของเกษตรกร (ผู้สมัคร) 1 ฉบับ

4. แผนผังการใช้ประโยชน์ของแปลง (เขียนให้ครบทุกแปลงที่เป็นเกษตรอินทรีย์เท่านั้น สามารถใช้กระดาษเพิ่มหรือเขียนด้านหลังได้ กำหนดพืชและชื่อเจ้าของแปลงที่ติดต่อทุกด้าน ด้วยลัญลักษณ์พีซ/ที่ตั้งอาคาร/โรงเรือน/ชื่อพันธุ์ข้าวพีซผักพร้อมแจ้งปริมาณ/บอกริกัดทางภูมิศาสตร์ของแปลง ฯลฯ)

4.แผนที่การเดินทางไปยังแปลงเกษตรอินทรีย์ จากสถานที่สำคัญ ในพื้นที่

พิกัดแปลง ละติจูด (x), ลองจิจูด (y) °

ภาคผนวก 2

แบบรายงานการตรวจแปลงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS

(Inspection Form)

แบบรายงานการตรวจแปลงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS

(Inspection Form)

ชื่อกลุ่ม/สังกัดของเกษตรกรที่ขอรับรองแปลง.....

ที่อยู่กลุ่ม.....

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร (ให้ทำเครื่องหมาย ในกล่อง) (ถ้าเลือกกล่องมีเงื่อนไข ต้องระบุเงื่อนไขให้ชัดเจน เป็นข้อๆ)

ชื่อเกษตรกร:		รหัส SAN :	วันที่ตรวจ: .....
ชื่อผู้ตรวจแปลง:		เวลาที่ตรวจ เริ่มตรวจ..... ตรวจเสร็จ.....	แปลงที่ตรวจ : (1 แปลง : 1 แบบรายงาน)
ผู้ที่ให้ข้อมูลระหว่าง ตรวจแปลง	☐ เกษตรกรผู้สมัคร ☐ ผู้อื่นเกี่ยวข้องเป็น..... กับเกษตรกรผู้สมัคร		

สถานที่เก็บผลผลิต / ที่เก็บอุปกรณ์ ตรวจแล้ว ยังไม่ตรวจ เพราะ.....
 ผลที่ได้จากการตรวจคือ ผ่าน ผ่านแบบมีเงื่อนไข ไม่ผ่าน
 เงื่อนไข คือ.....

2. ชนิดพืชขอรับรอง ผักอินทรีย์ ผลไม้อินทรีย์ ข้าวอินทรีย์
 สมุนไพรอินทรีย์ ปลูกสัตว์อินทรีย์
3. พื้นที่การผลิต (หากแปลง รวมทั้งแปลงที่ไม่ใช่เกษตรกรรมยังยืน)

แปลงที่: 1	ชื่อแปลง:	พื้นที่: .....(ไร่)	สถานะแปลง: ☐ เกษตรอินทรีย์ ☐ ปรับเปลี่ยน ☐ ทั่วไป
------------	-----------------------------	------------------------	--

ชนิดพืชที่ขอรับรองและปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะได้ในเดือน.....พ.ศ.....
 (หน่วย : กิโลกรัม)

การใช้ปัจจัยการผลิตในปีนี้ (ชนิด,ปริมาณ,วันที่ใช้,แหล่งที่มา)

แปลงที่: 2	ชื่อแปลง:	พื้นที่: .....(ไร่)	สถานะแปลง: ☐ เกษตรอินทรีย์ ☐ ปรับเปลี่ยน ☐ ทั่วไป
------------	-----------------------------	------------------------	--

ชนิดพืชที่ขอรับรองและปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะได้ในเดือน.....พ.ศ.....
 (หน่วย : กิโลกรัม)

การใช้ปัจจัยการผลิตในปีนี้ (ชนิด,ปริมาณ,วันที่ใช้,แหล่งที่มา)

แปลงที่: 3	ชื่อแปลง:	พื้นที่: .....(ไร่)	สถานะแปลง: ☐ เกษตรอินทรีย์ ☐ ปรับเปลี่ยน ☐ ทั่วไป
------------	-----------------------------	------------------------	--

ชนิดพืชที่ขอรับรองและปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะได้ในเดือน.....พ.ศ.....
 (หน่วย : กิโลกรัม)

การใช้ปัจจัยการผลิตในปีนี้ (ชนิด,ปริมาณ,วันที่ใช้,แหล่งที่มา)

แปลงที่: 4	ชื่อแปลง:	พื้นที่: .....(ไร่)	สถานะแปลง: ☐ เกษตรอินทรีย์ ☐ ปรับเปลี่ยน ☐ ทั่วไป
ชนิดพืชที่ข้อรับรองและปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะได้ในเดือน..... พ.ศ..... (หน่วย : กิโลกรัม)			
การใช้ปัจจัยการผลิตในปีนี้ (ชนิด,ปริมาณ,วันที่ใช้,แหล่งที่มา)			

4. การปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ที่กำหนด
 กล่อง 1 = รับรองไม่มีเงื่อนไข กล่อง 2 = รับรองแบบมีเงื่อนไข กล่อง 3 = “ไม่รับรอง
 “ข้อที่เลือกรับรองแบบมีเงื่อนไข ผู้ตรวจสอบระบุเงื่อนไขให้ชัดเจน” โดยสรุปเงื่อนไข ข้อเสนอแนะ และวัน
 ที่จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จในตารางข้อ 5.

ข้อที่	ประเมินเกษตรกรรมตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ที่กำหนด	สรุปโดยรวม
1	MUST' เกษตรกรต้องแจ้งพื้นที่ทำการเกษตรที่ตัวเองครอบครองให้ผู้ตรวจสอบ ไม่ว่าจะใช้ประโยชน์หรือไม่ใช้ประโยชน์/เข้า/มีหรือไม่มีโคนดที่ดิน ก็ตาม	☐ ☐ ☐
2	MUST' แปลงเกษตรทุกแปลงจะต้องทำในระบบเกษตรอินทรีย์ ภายในระยะเวลา 3 ปี อนุญาตให้ทดลองทำบางแปลงได้ใน 3 ปีแรก	☐ ☐ ☐
3	RECOMMEND' เกษตรกรควรวัดค่าและปรับค่า pH ของดินตามประเภท ของพืชที่ต้องการปลูก ควรนำดินและน้ำไปทำการตรวจวัดธาตุอาหารในดิน หรือสารเคมีต่อกันทุกปี	☐ ☐ ☐
4	MUST - พืชที่ปลูกในแปลงเคมีจะต้อง “ไม่ข้อรับรอง” อนุญาตให้เป็น แปลงคู่ขนานได้ แต่พืชที่ข้อรับรองในแปลงเกษตรอินทรีย์จะต้องไม่เหมือน กับแปลงเคมี เกษตรกรต้องจัดแยกผลผลิตจากแปลงเกษตรอินทรีย์ชัดเจน ทั้งระยะปรับเปลี่ยนและระยะที่ได้รับการรับรองแล้วให้สามารถตรวจสอบ ย้อนกลับได้ มี QR code ติดกับผลผลิต	☐ ☐ ☐

ข้อที่	ประเมินเกษตรกรรมตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ที่กำหนด	สรุปโดยรวม
5	MUST' คันเดนแปลงเกษตรอินทรีย์ จะต้องแยกจากแปลงเครื่องอย่างชัดเจน อย่างน้อยระยะห่าง 3 – 5 เมตร และถ้าแปลงข้างเคียงมีความเสี่ยงการปนเปื้อนสารเคมี เกษตรกรจะต้องจัดทำแนวกันชน (ปรับคันดินและปลูกพืช) ป้องกันการปนเปื้อน ทั้งนี้ พืชตามแนวกันชนไม่ขอรับรอง	☐ ☐ ☐
6	MUST - ห้ามปลูกข้าวในแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ขอรับรองมากกว่า 2 รุ่นต่อปี ควรพักดินหรือปลูกพืชเป็นปุ๋ยพืชสดเพื่อบรรรดูปปุ่ย	☐ ☐ ☐
7	RECOMMEND - เกษตรกรควรปลูกข้าวและพืชผักไว้กินเอง เพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร และสุขภาพที่ดีของครอบครัว	☐ ☐ ☐
8	RECOMMEND - เกษตรกรอาจขายข้าวเปลือกที่ปลูกในแปลงนา หรือแปลงกรร่วงว่างเปล่า ที่ไม่มีการใช้สารเคมีเกษตรไดๆ (โดยไม่มีความเสี่ยง) เป็นเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ได้หลังจากผ่านการรับรองจากคณะกรรมการระดับจังหวัด ทั้ง 22 ข้อ เป็นเวลา 36 เดือน	☐ ☐ ☐
9	RECOMMEND - ในการนี้ของผักผลไม้และสมุนไพร เกษตรกรอาจขายผลผลิตที่ปลูกในแปลงสวน หรือแปลงกรร่วงว่างเปล่า ที่ไม่มีการใช้สารเคมีเกษตรไดๆ (โดยไม่มีความเสี่ยง) เป็นเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ได้หลังจากผ่านการรับรองจากคณะกรรมการระดับจังหวัด ทั้ง 22 ข้อ เป็นเวลา 36 เดือน	☐ ☐ ☐
10	RECOMMEND ปศุสัตว์ที่เลี้ยงในแปลงเกษตรอินทรีย์สามารถรับรองเป็นปศุสัตว์อินทรีย์ได้หากอาหารที่เลี้ยงเป็นอาหารอินทรีย์ หากเป็นอาหารระยะปรับเปลี่ยน ให้รับรองเป็นปศุสัตว์ “-armand” หรือระยะปรับเปลี่ยนสู่ปศุสัตว์อินทรีย์ตามระยะเวลาปรับเปลี่ยนด้วยอาหารเป็นเวลา 36 เดือน	☐ ☐ ☐
11	RECOMMEND หลีกเลี่ยงการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีการคลุกสารเคมีและไม่ทราบแหล่งที่มาชัดเจน เกษตรกรควรผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว/ผัก/ผลไม้ไว้ใช้เอง รวมถึงทราบแหล่งที่มาชัดเจน ในกรณีที่ไม่สามารถหาเมล็ดพันธุ์ที่ไม่คลุกสารเคมีได้ และถ้าจำเป็นต้องใช้เมล็ดพันธุ์ที่คลุกสารเคมีให้นำเมล็ดพันธุ์ไปล้างน้ำอุ่น น้ำหมักชีวภาพ หรือสารชีวภัณฑ์ที่ไม่ละเมิดมาตรฐานก่อนนำไปเพาะปลูก	☐ ☐ ☐

ข้อที่	ประเมินเกษตรกรรมตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ที่กำหนด	สรุปโดยรวม
12	MUST - ห้ามเกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าแมลง สารเคมีสังเคราะห์ ห้ามใช้ปัจจัยการผลิตหรือปุ๋ยอินทรีย์ที่ห้ามไม่ทราบส่วนผสมและไม่มีมาตรฐานเกษตรอินทรีย์รับรอง ก่อนได้รับอนุญาตจากกลุ่มและเครือข่าย ในพื้นที่นั้น	☐ ☐ ☐
13	MUST - ห้ามเผาตอซังและอินทรีย์วัตถุ ในแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ขอรับรอง	☐ ☐ ☐
14	MUST - ห้ามใช้ถังน้ำดื่มน้ำดื่มในการเกษตรทั่วไปร่วมกับแปลงเกษตรอินทรีย์	☐ ☐ ☐
15	RECOMMEND - ให้มั่นใจว่างอย่าให้สารเคมีที่ใช้ในบ้านเรือน มาปนเปื้อนในแปลงเกษตรอินทรีย์	☐ ☐ ☐
16	MUST' ห้ามน้ำผลิตจากแปลงเกษตรอินทรีย์ เปปะปนกับผลผลิตแปลงเกษตรอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนและแปลงเกษตรทั่วไป ต้องจัดแยกผลผลิตแต่ละสถานะออกจากกันอย่างชัดเจน (ระยะเคมีทั่วไป/ระยะปรับเปลี่ยน/ระยะเกษตรอินทรีย์) ให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้	☐ ☐ ☐
17	MUST - เกษตรกรที่ใช้รถเกี่ยวอุ้มหรือเกี่ยวนาดจะต้องทำความสะอาดรถเกี่ยวอุ้มก่อนนำไปใช้ และแยกข้าวที่ใช้ลังเครื่องรถเกี่ยวอุ้ม หรือเกี่ยวนาด จำนวน 3 กระสอบแรก (ข้าวลังเครื่อง) ไม่ถือว่าเป็นข้าวเกษตรอินทรีย์	☐ ☐ ☐
18	MUST - ห้ามใช้กระสอบปุ๋ยเคมีและภาชนะที่อาจมีสารเคมีปนเปื้อนมาใช้ เพื่อจัดเก็บและขนส่งผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ถุงและภาชนะที่ใช้ต้องสะอาดเท่านั้น ที่จะใช้บรรจุปัจจัยการผลิต/ขันส่งอาหาร	☐ ☐ ☐
19	RECOMMEND - เกษตรกรควรมีโอกาสสำรวจเลือดเพื่อวัดระดับสารเคมีในร่างกายว่าอยู่ในระดับที่ไม่ปลอดภัยหรือมีความเสี่ยงหรือไม่ เพื่อนำไปปรับพฤติกรรมในการผลิตและบริโภคให้สอดคล้องกับหลักความมั่นคงทางอาหาร โภชนาการและเกษตรอินทรีย์	☐ ☐ ☐
20	RECOMMEND - เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการฯ จะต้องร่วมกันพัฒนากลุ่ม ร่วมกันลงทุน เข้าร่วมประชุมมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม ทุกครั้ง การขาดการเข้าร่วมประชุมมากกว่า 3 ครั้งเกษตรกรอาจถูกตัดสิทธิ การเป็นสมาชิกของกลุ่มได้	☐ ☐ ☐

ข้อที่	ประเมินเกษตรกรตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS ที่กำหนด	สรุปโดยรวม
21	MUST' เกษตรกรต้องจัดทำบันทึกฟาร์ม บัญชีฟาร์ม สมุดเยี่ยมฟาร์ม โดยละเอียด จะต้องนำมาให้ผู้ตรวจสอบพิจารณาว่ามีความเสี่ยงจากการ ปนเปื้อนสารเคมีสังเคราะห์ในปัจจัยการผลิตและกิจกรรมที่ทำหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการใช้เป็นหลักฐานขอรับรองมาตรฐาน ระดับสากลควบคู่กันไปด้วย	☐ ☐ ☐
22	MUST' เกษตรกรยินยอมให้มีการเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดแปลงและผล การตรวจแปลงเท่าที่จำเป็น ภายใต้เครื่องข่ายฯ และคณะกรรมการรับรอง ระดับจังหวัดที่ขึ้นเคลื่อนมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS เท่านั้น ไม่อนุญาตให้เปิดเผยข้อมูลเป็นสาธารณะและเพื่อการ ค้าขายข้อมูลโดยเด็ดขาด	☐ ☐ ☐

5. สรุปผลการตรวจ โดยผู้ตรวจและเกษตรกร เห็นชอบร่วมกัน (ร่วมกันสรุปและอ่านให้เกษตรกรเจ้าของ แปลงฟังอย่างชัดเจน)

- 5.1 รับรองไม่มีเงื่อนไข จำนวน..... ข้อ.....
- 5.2 รับรองแบบมีเงื่อนไข จำนวน ..... ข้อ ได้แก่
- 5.2.1 ข้อที่.....เงื่อนไขคือ.....
จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จ ภายใน ว/ด/ป.....
- 5.2.2 ข้อที่.....เงื่อนไขคือ.....
จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จ ภายใน ว/ด/ป.....
- 5.2.3 ข้อที่.....เงื่อนไขคือ.....
จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จ ภายใน ว/ด/ป.....
- 5.2.4 ข้อที่.....เงื่อนไขคือ.....
จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จ ภายใน ว/ด/ป.....
- 5.2.5 ข้อที่.....เงื่อนไขคือ.....
จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จ ภายใน ว/ด/ป.....
- 5.2.6 ข้อที่.....เงื่อนไขคือ.....
จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จ ภายใน ว/ด/ป.....
- 5.2.7 ข้อที่.....เงื่อนไขคือ.....
จะดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จ ภายใน ว/ด/ป.....
- ****(โปรดระบุเงื่อนไข/คำแนะนำ)***
- 5.3 ไม่รับรอง..... ข้อ เพรา.....

6. การยืนยันการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม SDGsPGS

ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามที่ระบุไว้ จริงลงลายมือชื่อเป็นหลักฐาน

ลงชื่อเกษตรกร:

ลงชื่อคณบัญชีตรวจสอบ

1. .....

2. .....

3. .....

ลงวันที่.....

ลงวันที่.....

ບັນດາພາບ

ລະຫັດໜີ້	ເລກທີ່ປັດ ລະບົບເວັມນາ ທີ່ປັດ	ປະຈຸບຍກາງຜົນສົດ		ໜັງມານຳ ກົດຕົວ (ກົດ/ຢືນ)	ໜັງມານຳ ຜົນສົດ (ກົດ/ຢືນ)	ຮາຍໃຕ້ (ປາກ)/ຮາຍ (ປາກ)
		ໜັງມານຳ ກົດຕົວ (ກົດ/ຢືນ)	ໜັງມານຳ ຜົນສົດ (ກົດ/ຢືນ)			
1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9
10	10	10	10	10	10	10
11	11	11	11	11	11	11
12	12	12	12	12	12	12
13	13	13	13	13	13	13
14	14	14	14	14	14	14
15	15	15	15	15	15	15
16	16	16	16	16	16	16
17	17	17	17	17	17	17
18	18	18	18	18	18	18
19	19	19	19	19	19	19
20	20	20	20	20	20	20
21	21	21	21	21	21	21
22	22	22	22	22	22	22
23	23	23	23	23	23	23
24	24	24	24	24	24	24
25	25	25	25	25	25	25
26	26	26	26	26	26	26
27	27	27	27	27	27	27
28	28	28	28	28	28	28
29	29	29	29	29	29	29
30	30	30	30	30	30	30
31	31	31	31	31	31	31
32	32	32	32	32	32	32
33	33	33	33	33	33	33
34	34	34	34	34	34	34
35	35	35	35	35	35	35
36	36	36	36	36	36	36
37	37	37	37	37	37	37
38	38	38	38	38	38	38
39	39	39	39	39	39	39
40	40	40	40	40	40	40
41	41	41	41	41	41	41
42	42	42	42	42	42	42
43	43	43	43	43	43	43
44	44	44	44	44	44	44
45	45	45	45	45	45	45
46	46	46	46	46	46	46
47	47	47	47	47	47	47
48	48	48	48	48	48	48
49	49	49	49	49	49	49
50	50	50	50	50	50	50
51	51	51	51	51	51	51
52	52	52	52	52	52	52
53	53	53	53	53	53	53
54	54	54	54	54	54	54
55	55	55	55	55	55	55
56	56	56	56	56	56	56
57	57	57	57	57	57	57
58	58	58	58	58	58	58
59	59	59	59	59	59	59
60	60	60	60	60	60	60
61	61	61	61	61	61	61
62	62	62	62	62	62	62
63	63	63	63	63	63	63
64	64	64	64	64	64	64
65	65	65	65	65	65	65
66	66	66	66	66	66	66
67	67	67	67	67	67	67
68	68	68	68	68	68	68
69	69	69	69	69	69	69
70	70	70	70	70	70	70
71	71	71	71	71	71	71
72	72	72	72	72	72	72
73	73	73	73	73	73	73
74	74	74	74	74	74	74
75	75	75	75	75	75	75
76	76	76	76	76	76	76
77	77	77	77	77	77	77
78	78	78	78	78	78	78
79	79	79	79	79	79	79
80	80	80	80	80	80	80
81	81	81	81	81	81	81
82	82	82	82	82	82	82
83	83	83	83	83	83	83
84	84	84	84	84	84	84
85	85	85	85	85	85	85
86	86	86	86	86	86	86
87	87	87	87	87	87	87
88	88	88	88	88	88	88
89	89	89	89	89	89	89
90	90	90	90	90	90	90
91	91	91	91	91	91	91
92	92	92	92	92	92	92
93	93	93	93	93	93	93
94	94	94	94	94	94	94
95	95	95	95	95	95	95
96	96	96	96	96	96	96
97	97	97	97	97	97	97
98	98	98	98	98	98	98
99	99	99	99	99	99	99
100	100	100	100	100	100	100

ບັນຫຼພາສາ

ບັນຫຼພາສາ

ບັນຫຼພາສາ

ບົນຊີພາສູ

ບັນຫຼພາສາ

ບົນຊີພາສູ

ບົນຊີພາສູ

ບັນຫຼພາສາ

ບັນຫຼຸມ

ລະຫັດໜັງ ວຸດທະນາ ຂໍ້ຕະຫຼາດ ກົດໝາຍ	ປະຈຸບັດ		ກົດໝາຍ			ກົດໝາຍ ຜະລາດທີ່ (ກກ.)/ບຣຸ	ກົດໝາຍ ຜະລາດທີ່ (ກກ.)/ບຣຸ
	ຫຼັກ ສົກ (ຈໍາກັນ:ຕະຫຼາດ)	ຫຼັກ ສົກ (ຈໍາກັນ:ກົດໝາຍ)	ຫຼັກ ສົກ (ຈໍາກັນ:ກົດໝາຍ)	ຫຼັກ ສົກ (ຈໍາກັນ:ກົດໝາຍ)	ຫຼັກ ສົກ (ຈໍາກັນ:ກົດໝາຍ)		
ວຸດທະນາ ດຽວກິໂລນ ຫຼັກ	ພົນເກົ້າສູງ (ຮ່າງນະຄາວ.)	ພົນເກົ້າສູງ (ຮ່າງນະຄາວ.)	ກົດໝາຍການຝຶກ	ກົດໝາຍການຝຶກ	ກົດໝາຍການຝຶກ	ກົດໝາຍການຝຶກ	ກົດໝາຍການຝຶກ

ບົນຊີພາສູ

ບົນຊີພາສູ

กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

563 ถนนนนทบุรี ตำบลบางกระสอ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์ : 0-2507-6111, 0-2507-5530

โทรสาร : 0-2547-5361